

Regeringens proposition

1989/90: 160

om avskaffande av medborgarskapskrav i
aktiebolagslagen (1975:1385) m.m.

Prop.
1989/90: 160

Regeringen föreslår riksdagen att anta de förslag som har tagits upp i bifogade utdrag ur regeringsprotokollet den 23 maj 1990.

På regeringens vägnar

Bengt Göransson

Laila Freivalds

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås att aktiebolagslagen ändras så att det inte längre skall krävas svenskt medborgarskap för styrelseledamöter, styrelsesuppleanter, verkställande direktör, vice verkställande direktör, stiftare, firmatecknare och likvidatorer. I fråga om styrelseledamöter, styrelsesuppleanter och likvidatorer föreslås en begränsning av det nuvarande kravet på bosättning i Sverige till att avse endast hälften av styrelseledamöterna, styrelsesuppleanterna respektive likvidatorerna. När det gäller av styrelsen utsedda firmatecknare skall kravet på svensk bosättning gälla endast en av firmatecknarna.

Motsvarande lagändringar föreslås i förekommande fall när det gäller försäkringsbolag, bankaktiebolag, sparbanker, föreningsbanker, ekonomiska föreningar, handelsbolag och enkla bolag.

I fråga om revisorer i svenska företag föreslås en uppmjukning av de nuvarande reglerna om svenskt medborgarskap och bosättning i Sverige.

Förslagen är ett led i de europeiska integrationssträvandena.

I propositionen föreslås även vissa lagändringar främst i anslutning till den nyligen införda lagstiftningen om ett kontobaserat aktiesystem. Bl.a. föreslås att det kontobaserade systemet får omfatta vissa s.k. inköpsrätter, dvs. rättigheter gentemot ett aktiebolag att av detta bolag förvärva aktier i ett annat aktiebolag.

Den nya lagstiftningen föreslås träda i kraft den 1 januari 1991.

1 Förslag till

Lag om ändring i aktiebolagslagen (1975:1385)

Härigenom föreskrivs i fråga om aktiebolagslagen (1975:1385)¹
dels att i 9 kap. 14 § och 10 kap. 10 § ordet "länsstyrelsen" skall bytas ut
mot "skattemyndigheten",

dels att 2 kap. 1 §, 3 kap. 11 §, 4 kap. 5, 8 och 16 §§, 5 kap. 12 §, 8 kap. 4
och 11 §§ samt 10 kap. 2 § skall följande lydelse,

dels att det i lagen skall införas en ny paragraf, 4 kap. 3 a §, av följande
lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 kap.

1 §²

Aktiebolag bildas av en eller flera
stiftare. Stiftare skall vara *svensk
medborgare* och bosatt i Sverige el-
ler svensk juridisk person. Handels-
bolag får dock vara stiftare endast
om varje obegränsat ansvarig bo-
lagsman är *svensk medborgare* och
bosatt i Sverige. Regeringen eller
myndighet som regeringen bestäm-
mer kan medge annan än som angi-
vits nu att vara stiftare.

Aktiebolag bildas av en eller flera
stiftare. Stiftare skall vara bosatt i
Sverige eller svensk juridisk per-
son. Handelsbolag får dock vara
stiftare endast om varje obegränsat
ansvarig bolagsman är bosatt i Sve-
rige. Regeringen eller myndighet
som regeringen bestämmer kan
medge annan än som angivits nu
att vara stiftare.

Den som är underårig eller i konkurs eller som har förvaltare enligt
11 kap. 7 § föräldrabalken kan ej vara stiftare.

3 kap.

11 §³

Har avstämningsförbehållet införts genom ändring av bolagsordningen
och har aktiebrev som dessförinnan utfärdats ej visats upp enligt 5 § lagen
(1989:828) om införande av aktiekontolagen (1989:827), får uppgifter om
aktien i tidigare aktiebok föras över till aktiebok enligt 10 § första stycket.
Därvid skall anges att aktiebrevet ej avlämnats. Sker ej överföring, utgör
den äldre aktieboken alltjämt aktiebok i fråga om aktien.

*Om fem år har förflutit sedan av-
stämningsförbehållet registrerades
och ingen har införts som ägare eller
förvaltare till en aktie i aktiebok en-
ligt 10 § första stycket, får bolaget
anmana aktiens ägare att vid på-
följd av aktiens förlust anmäla sig
till värdepapperscentralen. Anma-
ningen skall kungöras i Post- och
Inrikes Tidningar och i den eller de
ortstidningar som styrelsen bestäm-
mer. Inkommer inte anmälan inom*

¹ Lagen omtryckt 1982:739.

² Senaste lydelse 1988:1279.

³ Senaste lydelse 1989:831.

ett år från anmaningen, får bolaget ombesörja att aktien säljs genom fondkommissionär. Det vid försäljningen influtna beloppet tillfaller bolaget, men aktiens tidigare ägare har rätt att av bolaget mot avlämnande av aktiebrev utfå samma belopp med avdrag för kostnaderna för anmaningen och försäljningen. Det avlämnade aktiebrevet skall makuleras på betryggande sätt av bolaget.

I avstämningsbolag skall uppgift som avförts ur aktiebok eller förteckning enligt 12 § bevaras i minst tio år. Aktiebok, som sådant bolag tidigare fört, skall bevaras i minst tio år efter det att uppgifter beträffande bolagets samtliga aktier införts i aktieboken enligt 10 § första stycket.

4 kap.

3 a §

I avstämningsbolag får i emissionsbeslutet förordnas att varje aktieägars företrädesrätt att delta i emissionen som inte motsvarar en hel ny aktie skall säljas genom bolagets försorg. Försäljningen skall verkställas av fondkommissionär. Det vid försäljningen influtna beloppet skall efter avdrag för försäljningskostnaderna fördelas enligt de i 2 § angivna grunderna mellan dem som enligt 3 § tredje stycket skulle ha varit behöriga att ta emot företrädesrätterna.

5 §

Beslut om nyemission skall ange

1. det belopp eller högsta belopp, varmed aktiekapitalet skall kunna ökas, eller det lägsta och högsta beloppet för ökningen,
2. det aktieslag vartill de nya aktierna skall höra, om aktier av olika slag finnes eller kan utges,
3. den företrädesrätt att teckna aktier som tillkommer aktieägarna eller annan eller vem som annars får teckna aktier,
4. den tid inom vilken aktieteckning kan ske, när ett visst belopp eller ett lägsta belopp fastställts för aktiekapitalets ökning,
5. den tid, ej understigande två veckor från utfärdandet av kungörelse enligt 7 § eller, om samtliga

Beslut om nyemission skall ange

1. det belopp eller högsta belopp, varmed aktiekapitalet skall kunna ökas, eller det lägsta och högsta beloppet för ökningen,
2. det aktieslag vartill de nya aktierna skall höra, om aktier av olika slag finnes eller kan utges,
3. den företrädesrätt att teckna aktier som tillkommer aktieägarna eller annan eller vem som annars får teckna aktier,
4. den tid inom vilken aktieteckning kan ske, när ett visst belopp eller ett lägsta belopp fastställts för aktiekapitalets ökning,
5. den tid, ej understigande två veckor från utfärdandet av kungörelse enligt 7 § eller, om samtliga

aktieägare varit företrädare vid den bolagsstämma som beslutat emissionen, från beslutet eller, i fråga om avstämningsbolag, från avstämningsdagen, inom vilken aktieägare kan begagna sin företrädesrätt,

6. den tid inom vilken tecknade aktier skall betalas,

7. den beräkningsgrund, enligt vilken vid överteckning de aktier som icke tecknats med företrädesrätt skall fördelas, om ej föreskrift meddelas att fördelningen skall bestämmas av styrelsen,

8. aktiernas nominella belopp och det belopp som skall betalas för tecknad aktie.

Om förbehåll enligt 3 kap. 1 § fjärde stycket eller 3 §, 6 kap. 8 § eller 17 kap. 1 § skall gälla beträffande de nya aktierna, skall crinran därom tagas in i emissionsbeslutet.

I fråga om avstämningsbolag iakttages, att avstämningsdag skall anges i emissionsbeslutet, om aktieägare skall ha företrädesrätt att delta i emissionen. Avstämningsdagen får ej sättas tidigare än tre veckor från det beslutet kungjorts enligt 7 §.

Skall till aktiebrev hörande kuponger användas som emissionsbevis, skall detta anges i beslutet.

8 §

Teckning av nya aktier skall ske på teckningslista som innehåller beslutet om nyemission. Avskrift av bolagsordningen samt av de enligt 4 och 6 §§ framlagda handlingarna skall vara fogade vid teckningslistan eller hållas tillgängliga för aktietecknare på plats som anges i listan.

I avstämningsbolag får i beslutet om nyemission förordnas att teckning i fråga om hela eller viss del av emissionen skall ske genom betalning i stället för på teckningslista. I sådant fall skall beslutet om nyemission samt avskrift av bolagsordningen och av de enligt 4 och 6 §§ framlagda handlingarna hållas tillgängliga för aktietecknarna hos värdepapperscentralen.

Om alla aktierna av de därtill berättigade tecknas vid den stämma där beslutet om nyemission fattas, kan teckningen ske i stämmans protokoll. Detta gäller dock icke avstämningsbolag.

Har teckning skett i strid mot denna paragraf eller har aktie tecknats med villkor som ej överensstämmer med de i emissionsbeslutet angivna villkoren, äger 2 kap. 5 § motsvarande tillämpning.

16 §

Fondemission kan ske genom överföring till aktiekapitalet av belopp som kan utdelas enligt 12 kap. 2 § första stycket samt av uppskrivningsfond och reservfond eller genom uppskrivning av anläggningstillgångs värde.

Bestämmelserna i 4 § första stycket gäller i tillämpliga delar även i fråga om förslag till beslut om fondemission.

Beslut om fondemission skall ange på vilket sätt och med vilket belopp aktiekapitalet ökas *samt* de nya aktiernas aktieslag eller det belopp vartill aktiernas nominella belopp höjes. I avstämningsbolag skall avstämningsdagen anges i beslutet varvid iakttages att avstämmning ej får ske innan beslutet registrerats. På sådant bolag äger 5 § tredje stycket och 7 § första stycket motsvarande tillämpning.

Beslut om fondemission skall ange på vilket sätt och med vilket belopp aktiekapitalet ökas, de nya aktiernas aktieslag eller det belopp vartill aktiernas nominella belopp höjes *samt, i förekommande fall, förordnande som avses i 3 a §*. I avstämningsbolag skall avstämningsdagen anges i beslutet varvid iakttages att avstämmning ej får ske innan beslutet registrerats. På sådant bolag äger 5 § tredje stycket och 7 § första stycket motsvarande tillämpning.

Beslutet om fondemission skall utan dröjsmål anmälas för registrering och får ej verkställas före registreringen.

Aktiekapitalet är ökat när registrering skett. De nya aktierna skall genom styrelsens försorg ofördröjligen upptagas i aktieboken. De medför rätt till utdelning enligt vad därom bestämts i beslutet om emission. Beslutet får dock ej innebära att sådan rätt inträder senare än för räkenskapsåret efter det under vilket registrering skett.

5 kap.

12 §

Vid nyteckning enligt detta kapitel skall aktier tecknas på teckningslista som innehåller beslutet om emission. Avskrift av bolagsordningen, den senaste årsredovisningen försedd med anteckning om bolagsstämmans beslut rörande bolagets vinst eller förlust samt avskrift av revisionsberättelsen för det år balansräkningen avser skall vara fogade vid teckningslistan eller hållas tillgängliga för aktietecknare på plats som anges i listan.

I avstämningsbolag får i beslutet om emission förordnas att nyteckning i fråga om hela eller viss del av emissionen skall ske genom betalning i stället för på teckningslista. I sådant fall skall beslutet om emission och de handlingar som avses i första stycket andra meningen hållas tillgängliga för aktietecknarna hos värdepapperscentralen.

Har teckning skett i strid mot denna paragraf eller har aktie tecknats med villkor som ej överensstämmer med de i emissionsbeslutet angivna villkoren, äger 2 kap. 5 § motsvarande tillämpning.

Om styrelsen eller den styrelsen inom sig förordnar anser att aktieteckning är ogiltig enligt *andra* stycket, skall aktietecknaren genast underrättas därom. I annat fall skall aktietecknaren tilldelas tecknade aktier. Aktierna skall genom styrelsens försorg ofördröjligen upptagas i aktieboken.

Om styrelsen eller den styrelsen inom sig förordnar anser att aktieteckning är ogiltig enligt *tredje* stycket, skall aktietecknaren genast underrättas därom. I annat fall skall aktietecknaren tilldelas tecknade aktier. Aktierna skall genom styrelsens försorg ofördröjligen upptagas i aktieboken.

8 kap.

4 §⁴

Styrelseledamot och verkställande direktör skall vara svenska medborgare och bosatta i Sverige, om ej regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer för särskilt fall tillåter annat. Med svenskt medborgarskap jämställs medborgarskap i Danmark, Finland, Island eller Norge. Nordiska medborgare som är bosatta i något av nu angivna länder kan vara styrelseledamöter, om minst halva antalet styrelseledamöter är bosatta i Sverige. Den som är underårig eller i konkurs eller som har förvaltare enligt 11 kap. 7 § föräldrabalken kan ej vara styrelseledamot eller verkställande direktör.

Verkställande direktören och minst halva antalet styrelseledamöter skall vara bosatta i Sverige, om ej regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer för särskilt fall tillåter annat. Den som är underårig eller i konkurs eller som har förvaltare enligt 11 kap. 7 § föräldrabalken kan ej vara styrelseledamot eller verkställande direktör.

11 §

Styrelsen företräder bolaget och tecknar dess firma.

Bemyndigande för styrelseledamot, verkställande direktör eller annan att företräda bolaget och teckna dess firma kan meddelas av styrelsen, om ej förbud däremot intagits i bolagsordningen. I fråga om den, som ej är styrelseledamot eller verkställande direktör, gäller vad i 4 och 10 §§ sägs om verkställande direktör.

Bemyndigande för styrelseledamot, verkställande direktör eller annan att företräda bolaget och teckna dess firma kan meddelas av styrelsen, om ej förbud däremot intagits i bolagsordningen. *Minst en av dem som bemyndigas att företräda bolaget och teckna dess firma skall vara bosatt i Sverige, om inte regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer i särskilda fall tillåter något annat. I övrigt gäller i fråga om den, som ej är styrelseledamot eller verkställande direktör, vad i 4 och 10 §§ sägs om verkställande direktör.*

⁴ Senaste lydelse 1988: 1279.

Styrelsen kan föreskriva att rätten att företräda bolaget och teckna dess firma får utövas endast av två eller flera personer i förening. Annan inskränkning får ej registreras.

Styrelsen kan när som helst återkalla bemyndigande som avses i andra stycket.

10 kap.

2 §⁵

Revisor skall vara svensk medborgare och bosatt i Sverige, om ej regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer för särskilt fall tillåter annat. Den som är auktoriserad eller godkänd revisor behöver dock inte vara svensk medborgare. Den som är underårig eller i konkurs eller som har förvaltare enligt 11 kap. 7 § föräldrabalken kan ej vara revisor.

Den som är underårig, i konkurs eller underkastad näringsförbud eller som har förvaltare enligt 11 kap. 7 § föräldrabalken kan ej vara revisor.

Revisor skall ha den insikt i och erfarenhet av redovisning och ekonomiska förhållanden, som med hänsyn till arten och omfånget av bolagets verksamhet fordras för uppdragets fullgörande.

Till revisor kan även utses auktoriserat eller godkänt revisionsbolag. Vid tillämpning av bestämmelserna i detta kapitel likställs auktoriserat revisionsbolag med auktoriserad revisor och godkänt revisionsbolag med godkänd revisor. Bolag som utses till revisor skall till styrelsen för det bolag som revisionen avser anmäla vem som är huvudansvarig för revisionen. Den huvudansvarige skall i auktoriserat revisionsbolag vara auktoriserad revisor och i godkänt revisionsbolag auktoriserad eller godkänd revisor. Bestämmelserna i 4, 12 och 15 §§ tillämpas på den huvudansvarige.

Till revisor i dotterföretag bör, om det kan ske, utses minst en av moderbolagets revisorer.

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 1991.

2. Bestämmelserna i 3 kap. 11 § andra stycket skall gälla även om det avstämningsförbehåll som där avses har registrerats före ikraftträdandet.

⁵ Senaste lydelse 1988: 1279.

Lag om ändring i försäkringsrörelselagen (1982:713)

Härigenom föreskrivs i fråga om försäkringsrörelselagen (1982:713)

dels att 2 kap. 1 §, 3 kap. 11 §, 4 kap. 8, 10 och 18 §§, 8 kap. 4 och 13 §§ samt 10 kap. 3 § skall ha följande lydelse,

dels att det i lagen skall införas en ny paragraf, 4 kap. 6 a §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 kap.

1 §¹

Ett försäkringsbolag skall bildas av en eller flera stiftare. Stiftarna skall vara *svenska medborgare och* bosatta i Sverige eller svenska juridiska personer. Handelsbolag får dock vara stiftare endast om varje obegränsat ansvarig bolagsman är *svensk medborgare och* bosatt i Sverige.

Ett försäkringsbolag skall bildas av en eller flera stiftare. Stiftarna skall vara bosatta i Sverige eller svenska juridiska personer. Handelsbolag får dock vara stiftare endast om varje obegränsat ansvarig bolagsman är bosatt i Sverige.

Den som är underårig eller i konkurs eller som har förvaltare enligt 11 kap. 7 § föräldrabalken kan inte vara stiftare.

3 kap.

11 §²

Har ett avstämningsförbehåll förts in genom en ändring av bolagsordningen och har ett aktiebrev som dessförinnan utfärdats inte visats upp enligt 5 § lagen (1989:828) om införande av aktiekontolagen (1989:827), får uppgifter om aktien i den tidigare aktieboken föras över till en sådan aktiebok som avses i 10 § första stycket. Därvid skall anges att aktiebrevet inte avlämnats. Sker ingen överföring, gäller den äldre aktieboken fortfarande i fråga om denna aktie.

Om fem år har förflutit sedan avstämningsförbehållet registrerades och ingen har införts som ägare eller förvaltare till en aktie i aktiebok som avses i 10 § första stycket, får bolaget anmana aktiens ägare att vid påföljd av aktiens förlust anmäla sig till värdepapperscentralen. Anmaningen skall kungöras i Post- och Inrikes tidningar och i den eller de ortstidningar som styrelsen bestämmer. Inkommer inte anmälan inom ett år från anmaningen, får bolaget ombesörja att aktien säljs genom fondkommissionär. Det vid försäljningen influtna beloppet till-

¹ Senaste lydelse 1988:1281.

² Senaste lydelse 1989:832.

faller bolaget, men aktiens tidigare ägare har rätt att av bolaget mot avlämnande av aktiebrev utfå samma belopp med avdrag för kostnaderna för anmaningen och försäljningen. Det avlämnade aktiebrevet skall makuleras på betryggande sätt av bolaget.

I avstämningsbolag skall de uppgifter som avförts ur aktiebok eller förteckningen enligt 12 § bevaras i minst tio år. En aktiebok, som ett sådant bolag tidigare har fört, skall bevaras i minst tio år efter det att uppgifterna beträffande bolagets samtliga aktier har förts in i den aktiebok som avses i 10 § första stycket.

4 kap.

6 a §

I avstämningsbolag får i emissionsbeslutet förordnas att varje aktieägars företrädesrätt att delta i emissionen som inte motsvarar en hel ny aktie skall säljas genom bolagets försorg. Försäljningen skall verkställas av fondkommissionär. Det vid försäljningen influtna beloppet skall efter avdrag för försäljningskostnaderna fördelas enligt de i 5 § angivna grunderna mellan dem som enligt 6 § tredje stycket skulle ha varit behöriga att ta emot företrädesrätterna.

8 §

Beslutet om nyemission skall ange

1. det belopp eller det högsta belopp, varmed aktiekapitalet skall kunna ökas, eller det lägsta och högsta beloppet för ökningen.

2. det aktieslag vartill de nya aktierna skall höra, i de fall då aktier av olika slag finns eller kan utges.

3. den företrädesrätt att teckna aktier som aktieägarna eller andra har eller vem som annars får teckna aktier,

4. den tid inom vilken aktier kan tecknas, i de fall då ett visst belopp eller ett lägsta belopp har fastställts för aktiekapitalets ökning.

5. den tid inom vilken aktieägare kan använda sin företrädesrätt,

6. den tid inom vilken tecknade aktier skall betalas,

Beslutet om nyemission skall ange

1. det belopp eller det högsta belopp, varmed aktiekapitalet skall kunna ökas, eller det lägsta och högsta beloppet för ökningen,

2. det aktieslag vartill de nya aktierna skall höra, i de fall då aktier av olika slag finns eller kan utges,

3. den företrädesrätt att teckna aktier som aktieägarna eller andra har eller vem som annars får teckna aktier,

4. den tid inom vilken aktier kan tecknas, i de fall då ett visst belopp eller ett lägsta belopp har fastställts för aktiekapitalets ökning,

5. den tid inom vilken aktieägare kan använda sin företrädesrätt,

6. den tid inom vilken tecknade aktier skall betalas eller, i förekom-

7. den beräkningsgrund, enligt vilken vid överteckning de aktier som inte har tecknats med företrädesrätt skall fördelas, om det inte föreskrivs att fördelningen skall bestämmas av styrelsen, *samt*

8. aktiernas nominella belopp och det belopp som skall betalas för varje tecknad aktie.

Tid enligt första stycket får inte vara kortare än två veckor. Den räknas från någon av följande tidpunkter:

- a) från det kungörelse enligt 9 § skedde,
- b) från emissionsbeslutet om samtliga aktieägare har varit företrädade vid den bolagsstämma som har fattat beslutet, eller
- c) från avstämningsdagen när det gäller avstämningsbolag.

Om ett förbehåll enligt 3 kap. 1 § fjärde stycket eller 3 §, 6 kap. 8 § eller 18 kap. 1 § skall gälla för de nya aktierna, skall emissionsbeslutet innehålla en erinran om detta.

Om en aktieägare skall ha företrädesrätt att delta i emissionen gäller för avstämningsbolag att avstämningsdagen skall anges i emissionsbeslutet. Avstämningsdagen får inte sättas tidigare än tre veckor från det kungörelse enligt 9 § skedde.

Om de kuponger som hör till aktiebrevens skall användas som emissionsbevis, skall detta anges i beslutet.

10 §

Teckning av nya aktier skall ske på en teckningslista som innehåller beslutet om nyemission. Avskrifter av bolagsordningen och av de handlingar, som skall läggas fram enligt 3, 4 och 7 §§, skall fogas till teckningslistan eller hållas tillgängliga för aktietecknarna på den plats som anges i listan.

I avstämningsbolag får i beslutet om nyemission förordnas att teckning i fråga om hela eller viss del av emissionen skall ske genom betalning i stället för på teckningslista. I sådant fall skall beslutet om nyemission samt avskrift av bolagsordningen och av de handlingar, som skall läggas fram enligt 3, 4 och 7 §§, hållas tillgängliga för aktietecknarna hos värdepapperscentralen.

Om de som har rätt till det tecknar alla aktierna vid den stämma där beslutet om nyemission fattats, kan teckningen ske i stämmans protokoll. Detta gäller dock inte avstämningsbolag.

Om teckningen har skett i strid mot denna paragraf eller om en aktie har tecknats med villkor som inte stämmer överens med de i emissionsbeslutet angivna villkoren är aktieteckningen ogiltig, under förutsättning att ogil-

tigheten har anmälts hos försäkringsinspektionen innan anmälan enligt 15 § har registrerats.

18 §

En fondemission kan ske genom att till aktiekapitalet förs över

1. belopp som kan delas ut enligt 12 kap. 2 §,
2. medel från uppskrivningsfonden,
3. medel från reservfonden, eller
4. belopp varmed värdet av en anläggningstillgång skrivs upp enligt 11 kap. 5 §.

Bestämmelserna i 7 § första stycket gäller i tillämpliga delar även i fråga om förslag till beslut om fondemission.

Ett beslut om fondemission skall ange på vilket sätt och med vilket belopp aktiekapitalet skall ökas *samt* de nya aktiernas aktieslag eller det belopp vartill aktiernas nominella belopp höjs. I ett avstämningsbolag skall avstämningsdagen anges i beslutet varvid iakttagas att avstämmning inte får ske innan beslutet har registrerats. Bestämmelserna i 8 § fjärde stycket och 9 § första stycket skall tillämpas på avstämningsbolag.

Ett beslut om fondemission skall ange på vilket sätt och med vilket belopp aktiekapitalet skall ökas, de nya aktiernas aktieslag eller det belopp vartill aktiernas nominella belopp höjs *samt, i förekommande fall, förordnande som avses i 6 a §*. I ett avstämningsbolag skall avstämningsdagen anges i beslutet varvid iakttagas att avstämmning inte får ske innan beslutet har registrerats. Bestämmelserna i 8 § fjärde stycket och 9 § första stycket skall tillämpas på avstämningsbolag.

Beslut om fondemission skall genast anmälas för registrering och får inte verkställas före registreringen.

Aktiekapitalet är ökat när registreringen har skett. De nya akterna skall genom styrelsens försorg genast tas upp i aktieboken. De medför rätt till utdelning enligt vad som har bestämts om detta i emissionsbeslutet. Beslutet får dock inte innebära att en sådan rätt inträder senare än för räkenskapsåret efter det under vilket registrering har skett.

8 kap.

4 §³

Styrelseledamöterna och verkställande direktören skall vara svenska medborgare och bosatta i Sverige, om inte regeringen, eller den myndighet som regeringen bestämmer, i särskilda fall tillåter något annat. Den som är underårig eller i konkurs eller som har förvaltare enligt 11 kap. 7 § föräldrabalken får inte vara styrelseledamot eller verkställande direktör.

Verkställande direktören och minst halva antalet styrelseledamöter skall vara bosatta i Sverige, om inte regeringen, eller den myndighet som regeringen bestämmer, i särskilda fall tillåter något annat. Den som är underårig eller i konkurs eller som har förvaltare enligt 11 kap. 7 § föräldrabalken får inte vara styrelseledamot eller verkställande direktör.

³ Senaste lydelse 1988: 1281.

13 §

Styrelsen företräder försäkringsbolaget och tecknar dess firma.

Styrelsen kan bemyndiga en styrelseledamot, verkställande direktören eller någon annan att företräda bolaget och teckna dess firma, om förbud mot detta inte har tagits in i bolagsordningen. För den som inte är styrelseledamot eller verkställande direktör gäller vad som sägs i 4 och 12 §§ om verkställande direktören.

Styrelsen kan bemyndiga en styrelseledamot, verkställande direktören eller någon annan att företräda bolaget och teckna dess firma, om förbud mot detta inte har tagits in i bolagsordningen. *Minst en av dem som bemyndigas att företräda bolaget och teckna dess firma skall vara bosatt i Sverige, om inte regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer, i särskilda fall tillåter något annat. I övrigt gäller för den som inte är styrelseledamot eller verkställande direktör vad som sägs i 4 och 12 §§ om verkställande direktören.*

Styrelsen kan föreskriva att rätten att företräda bolaget och teckna dess firma får utövas endast av två eller flera personer i förening. Andra inskränkningar får inte registreras.

Styrelsen kan när som helst återkalla sådana bemyndiganden som avses i andra stycket.

10 kap.

3 §⁴

Revisorerna skall vara svenska medborgare och bosatta i Sverige, om inte regeringen eller efter regeringens bemyndigande försäkringsinspektionen i särskilda fall tillåter något annat. Den som är underårig eller i konkurs eller som har förvaltare enligt 11 kap. 7 § föräldrabalken får inte vara revisor.

Revisorer som inte är auktoriserade eller godkända skall vara svenska medborgare och bosatta i Sverige, om inte regeringen eller efter regeringens bemyndigande försäkringsinspektionen i särskilda fall tillåter något annat. Vad som sagts nu gäller dock inte, om även en auktoriserad eller godkänd revisor deltar i revisionen. Den som är underårig, i konkurs eller underkastad näringsförbud eller som har förvaltare enligt 11 kap. 7 § föräldrabalken får inte vara revisor.

Revisorerna skall ha den insikt i och erfarenhet av redovisning och ekonomiska förhållanden som med hänsyn till arten och omfånget av bolagets verksamhet fordras för uppdragets fullgörande.

Till revisor kan även utses auktoriserade eller godkända revisionsbolag. Vid tillämpningen av bestämmelserna i detta kapitel likställs auktoriserade revisionsbolag med auktoriserade revisorer och godkända revisionsbolag med godkända revisorer. Ett bolag som utses till revisor skall till styrelsen för det bolag som revisionen avser anmäla vem som är huvudansvarig för revisionen. I ett auktoriserat revisionsbolag skall den huvudansvarige vara auktoriserad revisor och i ett godkänt revisionsbolag aukto-

⁴ Senaste lydelse 1988:1281.

riserad eller godkänd revisor. Bestämmelserna i 5 och 13 §§ tillämpas på den huvudansvarige.

Till revisor i dotterföretag bör, om det kan ske, utses minst en av moderbolagets revisorer.

-
1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 1991.
 2. Bestämmelserna i 3 kap. 11 § andra stycket skall gälla även om det avstämningsförbehåll som där avses har registrerats före ikraftträdandet.

Lag om ändring i bankaktiebolagslagen (1987:618)

Härigenom föreskrivs i fråga om bankaktiebolagslagen (1987:618)

dels att 2 kap. 1 §, 3 kap. 12 §, 4 kap. 6, 9 och 17 §§, 5 kap. 12 § samt 7 kap. 3, 4 och 15 §§ skall ha följande lydelse,

dels att det i lagen skall införas en ny paragraf, 4 kap. 4 a §, av följande lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

2 kap.

1 §¹

Ett bankaktiebolag skall bildas av en eller flera stiftare.

Stiftarna skall vara *svenska medborgare* och bosatta i Sverige. Den som är underårig eller i konkurs eller som har förvaltare enligt 11 kap. 7 § föräldrabalken får inte vara stiftare. Att detsamma gäller den som är underkastad näringsförbud följer av 6 § lagen (1986:436) om näringsförbud.

Stiftarna skall vara *fysiska personer* och bosatta i Sverige. Den som är underårig eller i konkurs eller som har förvaltare enligt 11 kap. 7 § föräldrabalken får inte vara stiftare. Att detsamma gäller den som är underkastad näringsförbud följer av 6 § lagen (1986:436) om näringsförbud.

Utan hinder av andra stycket får ett bankaktiebolag bildas av ett eller flera utländska bankföretag som stiftare.

Bestämmelserna i detta kapitel gäller inte om annat följer av bestämmelserna om fusion i 11 kap. 2 §.

3 kap.

12 §²

Har ett avstämningsförbehåll förts in genom en ändring av bolagsordningen och har ett aktiebrev, som dessförinnan utfärdats, inte visats upp enligt 5 § lagen (1989:828) om införande av aktiekontolagen (1989:827) får uppgiften om aktien i den tidigare aktieboken föras över till en sådan aktiebok som avses i 10 §. Därvid skall anges att aktiebrevet inte har avlämnats. Sker ingen överföring, gäller den äldre aktieboken fortfarande i fråga om denna aktie.

Om fem år har förflutit sedan avstämningsförbehållet registrerades och ingen har införts som ägare eller förvaltare till en aktie i den aktiebok som avses i 10 §, får bolaget anmana aktiens ägare att vid påföljd av aktiens förlust anmäla sig till värdepapperscentralen. Anmaningen skall kungöras i Post- och Inrikes Tidningar och i den eller de ortstidningar som styrelsen bestämmer. Inkommer inte anmälan inom ett år från anmaningen, får bolaget

¹ Senaste lydelse 1988:1278.

² Senaste lydelse 1989:833.

*om besörja att aktien säljs genom fondkommissionär. Det vid försäljningen influtna beloppet tillfaller bolaget, men aktiens tidigare ägare har rätt att av bolaget mot avlämnande av aktiebrev utfå samma belopp med avdrag för kostnaderna för anmäningen och försäljningen. Det avlämnade aktiebrevet skall maku-
leras på betryggande sätt av bolaget.*

I avstämningsbolag skall de uppgifter som avförts ur aktiebok eller förteckningen enligt 13 § samt utskrift av aktieboken bevaras i minst tio år. En aktiebok, som ett sådant bolag tidigare har fört, skall bevaras i minst tio år efter det att uppgifterna beträffande bolagets samtliga aktier har förts in i den aktiebok som avses i 10 §.

4 kap.

4 a §

I avstämningsbolag får i emissionsbeslutet förordnas att varje aktieägares företrädesrätt att delta i emissionen som inte motsvarar en hel ny aktie skall säljas genom bolagets försorg. Försäljningen skall verkställas av fondkommissionär. Det vid försäljningen influtna beloppet skall efter avdrag för försäljningskostnaderna fördelas enligt de i 3 § angivna grunderna mellan dem som enligt 4 § tredje stycket skulle ha varit behöriga att ta emot företrädesrätterna.

6 §

Beslutet om nyemission skall ange

1. det belopp eller det högsta belopp, varmed aktiekapitalet skall kunna ökas, eller det lägsta och högsta beloppet för ökningen,

2. det aktieslag vartill de nya aktierna skall höra, i de fall aktier av olika slag finns eller kan utges,

3. den rätt till utdelning som tillkommer de nya aktierna samt det räkenskapsår för vilket rätten till utdelning inträder,

4. den företrädesrätt att teckna aktier som aktieägarna eller andra har eller vem som annars får teckna aktier,

5. den tid inom vilken aktier kan tecknas, när ett visst belopp eller ett

Beslutet om nyemission skall ange

1. det belopp eller det högsta belopp, varmed aktiekapitalet skall kunna ökas, eller det lägsta och högsta beloppet för ökningen,

2. det aktieslag vartill de nya aktierna skall höra, i de fall aktier av olika slag finns eller kan utges,

3. den rätt till utdelning som tillkommer de nya aktierna samt det räkenskapsår för vilket rätten till utdelning inträder,

4. den företrädesrätt att teckna aktier som aktieägarna eller andra har eller vem som annars får teckna aktier,

5. den tid inom vilken aktier kan tecknas, när ett visst belopp eller ett

lägsta belopp har fastställts för aktiekapitalets ökning.

6. den tid, inom vilken aktieägare kan använda sin företrädesrätt.

7. den tid inom vilken tecknade aktier skall betalas,

8. den beräkningsgrund, enligt vilken vid övertäckning de aktier som inte har tecknats med företrädesrätt skall fördelas, om det inte föreskrivs att fördelningen skall bestämmas av styrelsen, *samt*

9. aktiernas nominella belopp och det belopp som skall betalas för varje tecknad aktie.

Den tid inom vilken aktieägare kan använda sin företrädesrätt enligt första stycket 6 får inte vara kortare än en månad. Tiden räknas från

1. det att kungörelse enligt 8 § skedde,

2. emissionsbeslutet, om samtliga aktieägare har varit företrädde vid den bolagsstämma som har fattat beslutet, eller

3. avstämningsdagen, när det gäller avstämningsbolag.

Om ett förbehåll enligt 3 kap. 1 § fjärde stycket eller 6 kap. 8 § skall gälla för de nya aktierna, skall emissionsbeslutet innehålla en erinran om detta. I emissionsbeslutet skall också erinras om den inskränkning i rätten att förvärva aktier som föreskrivs i 3 kap. 3 §.

Om aktieägare skall ha företrädesrätt att delta i emissionen gäller för avstämningsbolag att avstämningsdagen skall anges i emissionsbeslutet. Avstämningsdagen får inte sättas tidigare än tre veckor från det att kungörelse enligt 8 § skedde.

Om de kuponger som hör till aktiebrevens skall användas som emissionsbevis, skall detta anges i beslutet.

9 §

Teckning av nya aktier skall ske på en teckningslista som innehåller beslutet om nyemission. Avskrifter av bolagsordningen och av de handlingar, som skall läggas fram enligt 5 och 7 §§, skall fogas till teckningslistan eller hållas tillgängliga för aktietecknarna på den plats som anges i listan.

lägsta belopp har fastställts för aktiekapitalets ökning.

6. den tid, inom vilken aktieägare kan använda sin företrädesrätt.

7. den tid inom vilken tecknade aktier skall betalas *eller, i förekommande fall, att teckning skall ske genom betalning,*

8. den beräkningsgrund, enligt vilken vid övertäckning de aktier som inte har tecknats med företrädesrätt skall fördelas, om det inte föreskrivs att fördelningen skall bestämmas av styrelsen,

9. akternas nominella belopp och det belopp som skall betalas för varje tecknad aktie, *samt*

10. *i förekommande fall förordnande som avses i 4 a §.*

I avstämningsbolag får i beslutet om nyemission förordnas att teckning i fråga om hela eller viss del av emissionen skall ske genom betalning i stället för på teckningslista. I sådant fall skall beslutet om nyemission samt avskrift av bolagsordningen och av de handlingar, som skall läggas fram enligt 5 och 7 §§, hållas tillgängliga för aktietecknarna hos värdepapperscentralen.

Om de som har rätt till det tecknar alla aktierna vid den stämma där beslutet om nyemission fattas, kan teckningen ske i stämmans protokoll. Detta gäller dock inte avstämningsbolag.

Om teckningen har skett på annat sätt än som anges i denna paragraf eller om en aktie har tecknats med villkor som inte stämmer överens med de villkor som anges i emissionsbeslutet, är aktieteckningen ogiltig, under förutsättning att tecknaren har anmält ogiltigheten hos bankinspektionen och detta har skett innan anmälan enligt 14 § har registrerats.

17 §

En fondemission kan ske genom att till aktiekapitalet förs över

1. belopp som kan delas ut enligt 9 kap. 2 § första stycket,
2. medel från uppskrivningsfond,
3. medel från reservfond, eller
4. belopp varmed värdet av en anläggningstillgång skrivs upp enligt 4 kap. 5 § första stycket bankrörelselagen (1987:617).

Bestämmelserna i 5 § första stycket gäller i tillämpliga delar även i fråga om förslag till beslut om fondemission.

Ett beslut om fondemission skall ange

1. på vilket sätt och med vilket belopp aktiekapitalet skall ökas,
2. de nya aktiernas aktieslag eller det belopp vartill aktiernas nominella belopp höjs, och
3. den rätt till utdelning som tillkommer de nya akterna.

Ett beslut om fondemission skall ange

1. på vilket sätt och med vilket belopp aktiekapitalet skall ökas,
2. de nya aktiernas aktieslag eller det belopp vartill aktiernas nominella belopp höjs,
3. den rätt till utdelning som tillkommer de nya akterna, och
4. i förekommande fall förordnande som avses i 4 a §.

I ett avstämningsbolag skall avstämningsdagen anges i emissionsbeslutet, varvid iakttas att avstämnning inte får ske innan beslutet har registrerats. Bestämmelserna i 6 § fjärde stycket och 8 § första stycket skall tillämpas på avstämningsbolag.

Beslut om fondemission skall genast anmälas för registrering och får inte verkställas före registreringen.

Aktiekapitalet är ökat när registreringen har skett. De nya aktierna skall genom styrelsens försorg genast tas upp i aktieboken. De medför rätt till utdelning enligt vad som har bestämts om detta i emissionsbeslutet. Beslutet får dock inte innebära att en sådan rätt inträder senare än för räkenskapsåret efter det under vilket registrering har skett.

5 kap.

12 §

Vid nyteckning enligt detta kapitel skall aktierna tecknas på en teckningslista, som skall innehålla beslutet om emissionen. Avskrifter av bolagsordningen, den senaste årsredovisningen, försedd med anteckning om bolagsstämmans beslut om bolagets vinst eller förlust, samt en avskrift av revisionsberättelsen för det år balansräkningen avser skall fogas till teckningslistan eller hållas tillgängliga för aktietecknarna på den plats som anges i listan.

I avstämningsbolag får i beslutet om emission förordnas att nyteck-

ning i fråga om hela eller viss del av emissionen skall ske genom betalning i stället för på teckningslista. I sådant fall skall beslutet om emission och de handlingar som avses i första stycket andra meningen hållas tillgängliga för aktietecknarna hos värdepapperscentralen.

Har teckningen skett i strid mot denna paragraf eller har aktier tecknats med villkor som inte stämmer överens med de villkor som anges i emissionsbeslutet, skall 2 kap. 7 § tillämpas.

Anser styrelsen eller den styrelsen inom sig förordnar att aktieteckningen är ogiltig enligt *andra* stycket, skall aktietecknaren genast underrättas om detta. I annat fall skall aktietecknaren tilldelas de tecknade aktierna. Aktierna skall genom styrelsens försorg genast tas upp i aktieboken.

Anser styrelsen eller den styrelsen inom sig förordnar att aktieteckningen är ogiltig enligt *tredje* stycket, skall aktietecknaren genast underrättas om detta. I annat fall skall aktietecknaren tilldelas de tecknade aktierna. Aktierna skall genom styrelsens försorg genast tas upp i aktieboken.

7 kap.

3 §³

Styrelseledamöterna skall vara svenska medborgare och, om inte regeringen eller efter regeringens bemyndigande bankinspektionen i särskilda fall tillåter något annat, bosatta i Sverige. Den som är underårig eller i konkurs eller som har förvaltare enligt 11 kap. 7 § föräldrabalken kan inte vara styrelseledamot. Att detsamma gäller den som är underkastad näringsförbud följer av 6 § lagen (1986:436) om näringsförbud.

Minst hälften av styrelseledamöterna skall vara bosatta i Sverige, om inte regeringen eller efter regeringens bemyndigande bankinspektionen i särskilda fall tillåter något annat. Den som är underårig eller i konkurs eller som har förvaltare enligt 11 kap. 7 § föräldrabalken kan inte vara styrelseledamot. Att detsamma gäller den som är underkastad näringsförbud följer av 6 § lagen (1986:436) om näringsförbud.

Utan hinder av första stycket får i ett bankaktiebolag som är bildat av utländskt bankföretag högst en tredjedel av hela antalet styrelseledamöter vara svenska medborgare bosatta utomlands eller utländska medborgare. Styrelseordföranden skall dock vara svensk medborgare och bosatt här i landet. Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, bankinspektionen får medge undantag från vad som föreskrivs i detta stycke.

³ Senaste lydelse 1988: 1278.

Av styrelseledamöterna får högst en för varje påbörjat femtal vara anställd i banken. Vid denna beräkning skall hänsyn inte tas till de offentliga styrelseledamöterna eller arbetstagarrepresentanter som har utsetts enligt lagen (1987: 1245) om styrelserepresentation för de privatanställda.

4 §

Styrelsen skall inom sig utse en verkställande direktör att under styrelsens inscende leda verksamheten i banken. Om det behövs, får flera verkställande direktörer utses bland styrelseledamöterna och styrelsesuppleanterna. Styrelsen skall även förordna styrelseledamot eller styrelsesuppleant att vara ställföreträdare för verkställande direktör. *I ett bankaktiebolag som är bildat av utländskt bankföretag skall verkställande direktör vara bosatt här i landet.*

Styrelsen skall inom sig utse en verkställande direktör att under styrelsens inscende leda verksamheten i banken. Om det behövs, får flera verkställande direktörer utses bland styrelseledamöterna och styrelsesuppleanterna. Styrelsen skall även förordna styrelseledamot eller styrelsesuppleant att vara ställföreträdare för verkställande direktör. *Verkställande direktör skall vara bosatt i Sverige, om inte regeringen eller efter regeringens bemyndigande bankinspektionen i särskilda fall tillåter något annat.*

Vad som sägs i denna lag om verkställande direktör skall i tillämpliga delar gälla ställföreträdare för verkställande direktör.

15 §

Styrelsen företräder bankaktiebolaget och tecknar dess firma.

Styrelsen kan bemyndiga en styrelseledamot eller annan att företräda bolaget och teckna dess firma, om inte ett förbud mot sådant bemyndigande har tagits in i bolagsordningen. *I fråga om den som inte är styrelseledamot gäller vad som sägs i 3 § första stycket och 14 § om styrelseledamot. Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, bankinspektionen får medge undantag från kravet på svenskt medborgarskap för firmatecknare i ett bankaktiebolag som är bildat av utländskt bankföretag.*

Styrelsen kan bemyndiga en styrelseledamot eller annan att företräda bolaget och teckna dess firma, om inte ett förbud mot sådant bemyndigande har tagits in i bolagsordningen. *Minst en av dem som bemyndigas att företräda bolaget och teckna dess firma skall vara bosatt i Sverige, om inte regeringen eller efter regeringens bemyndigande bankinspektionen i särskilda fall tillåter något annat. I övrigt gäller i fråga om den som inte är styrelseledamot vad som sägs i 3 § första stycket och 14 § om styrelseledamot.*

Rätten att teckna bolagets firma får utövas endast av två eller flera personer i förening. Ingen annan inskränkning får registreras.

Styrelsen kan när som helst återkalla ett bemyndigande som avses i andra stycket.

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 1991.
2. Bestämmelserna i 3 kap. 12 § andra stycket skall gälla även om det avstämningsförbehåll som där avses har registrerats före ikraftträdandet.

Lag om ändring i lagen (1968:555) om rätt för utlänning och utländskt företag att idka näring här i riket

Härigenom föreskrivs att 23 § lagen (1968:555) om rätt för utlänning och utländskt företag att idka näring här i riket skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

23 §

Filialen skall ha egen bokföring, som är helt skild från det utländska företagets bokföring i övrigt.

I fråga om filialens bokföring och redovisning gäller i tillämpliga delar bestämmelserna för svenskt företag av motsvarande slag.

Verkställande direktörens förvaltning och filialens räkenskaper skall granskas av *svensk* auktoriserad revisor. Verkställande direktören skall tillse, att sådan revisor utses och att redovisningshandlingarna inom tre månader efter räkenskapsårets slut för granskning lämnas till denne i huvudskrift eller avskrift.

Verkställande direktörens förvaltning och filialens räkenskaper skall granskas av auktoriserad revisor. Verkställande direktören skall tillse, att sådan revisor utses och att redovisningshandlingarna inom tre månader efter räkenskapsårets slut för granskning lämnas till denne i huvudskrift eller avskrift.

Verkställande direktören skall vidare årligen till registreringsmyndigheten sända avskrift av dels filialens redovisningshandlingar och revisionsberättelse för det senaste räkenskapsåret, dels motsvarande handlingar för företaget i dess helhet, i den mån de gjorts offentliga i företagets hemland. Handlingarna skall sändas inom tre månader efter det att det utländska företagets redovisningshandlingar och revisionsberättelse lagts fram för företagets delägare, dock senast sju månader från det filialens räkenskapsår utgått.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1991.

Lag om ändring i lagen (1980:1102) om handelsbolag och enkla bolag

Härigenom föreskrivs att 2 kap. 37 § lagen (1980:1102) om handelsbolag och enkla bolag skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 kap.

37 §¹

Är det sannolikt att likvidationen oskäligt uppehålls eller annars utförs på ett sådant sätt att en bolagsmans rätt därigenom äventyras, får domstol på ansökan av bolagsmannen förordna att likvidationen skall verkställas av en eller flera likvidatorer som utses av domstolen.

Ansökan skall göras hos rätten i den ort där bolaget har sitt hemvist. Ansökningen skall innehålla uppgift om samtliga bolagsmäns namn och adress. De bolagsmän som inte har deltagit i ansökningen skall delges denna på det sätt som är föreskrivet om stämning i tvistemål. De skall beredas tillfälle att yttra sig över ansökningen.

Bolagsman får utses till likvidator.

Likvidator får inte vara underårig eller i konkurs eller ha förvaltare enligt 11 kap. 7 § föräldrabalken. *En likvidator som inte är bolagsman skall vara svensk medborgare och bosatt i Sverige, om inte regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer för ett särskilt fall tillåter något annat.*

Likvidator får inte vara underårig eller i konkurs eller ha förvaltare enligt 11 kap. 7 § föräldrabalken. *Minst halva antalet likvidatorer som inte är bolagsmän skall vara bosatta i Sverige, om inte regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer för ett särskilt fall tillåter något annat.*

Myndighets beslut enligt fjärde stycket andra meningen överklagas hos regeringen genom besvär.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1991.

¹ Senaste lydelse 1988:1306.

Lag om ändring i lagen (1980: 1103) om årsredovisning m. m. i vissa företag

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1980: 1103) om årsredovisning m. m. i vissa företag

dels att i 4 kap 10 § ordet "länsstyrelsen" skall bytas ut mot "skattemyndigheten",

dels att 4 kap. 2 § skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

4 kap.

2 §¹

Revisorer skall vara svenska medborgare och bosatta i Sverige, om inte regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer tillåter annat för särskilt fall. *Den som är auktoriserad eller godkänd revisor behöver dock inte vara svensk medborgare.* Den som är underårig eller i konkurs eller som har förvaltare enligt 11 kap. 7 § föräldrabalken kan inte vara revisor.

Revisorer som inte är auktoriserade eller godkända skall vara svenska medborgare och bosatta i Sverige, om inte regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer tillåter annat för särskilt fall. Vad som sagts nu gäller dock inte, om även en auktoriserad eller godkänd revisor deltar i revisionen. Den som är underårig, i konkurs eller underkastad näringsförbud eller som har förvaltare enligt 11 kap. 7 § föräldrabalken kan inte vara revisor.

Revisorer skall ha den insikt i och erfarenhet av redovisning och ekonomiska förhållanden som med hänsyn till arten och omfånget av den årsredovisningskyldiges verksamhet behövs för fullgörandet av uppdraget.

Till revisorer kan även utses auktoriserade eller godkända revisionsbolag. Vid tillämpningen av bestämmelserna i detta kapitel likställs auktoriserade revisionsbolag med auktoriserade revisorer och godkända revisionsbolag med godkända revisorer. Ett bolag som utses till revisor skall till den årsredovisningsskyldige anmäla vem som är huvudansvarig för revisionen. I ett auktoriserat revisionsbolag skall den huvudansvarige vara auktoriserad revisor; i ett godkänt revisionsbolag skall han vara auktoriserad eller godkänd revisor. Bestämmelserna i 4 § tillämpas på den huvudansvarige.

Till revisor i ett dotterföretag bör utses minst en av moderföretagets revisorer, om det kan ske.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1991.

¹ Senaste lydelse 1988: 1309.

Lag om ändring i bankrörelselagen (1987:617)

Härigenom föreskrivs i fråga om bankrörelselagen (1987:617)
dels att i 3 kap. 11 § ordet "länsstyrelsen" skall bytas ut mot "skattemyndigheten",
dels att 3 kap. 3 § skall ha följande lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

3 kap.

3 §¹

Revisorerna skall vara svenska medborgare och bosatta i Sverige, om inte regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, bankinspektionen i särskilda fall tillåter annat. Den som är auktoriserad eller godkänd revisor behöver dock inte vara svensk medborgare. Den som är underårig, i konkurs eller underkastad näringsförbud eller som har förvaltare enligt 11 kap. 7 § föräldrabalken får inte vara revisor.

Den som är underårig, i konkurs eller underkastad näringsförbud eller som har förvaltare enligt 11 kap. 7 § föräldrabalken får inte vara revisor.

Revisorerna skall ha den insikt i och erfarenhet av redovisning och ekonomiska förhållanden som med hänsyn till arten och omfånget av bankens verksamhet fordras för uppdragets fullgörande.

Till revisor kan utses även ett auktoriserat eller ett godkänt revisionsbolag. Vid tillämpningen av bestämmelserna i detta kapitel likställs ett auktoriserat revisionsbolag med auktoriserad revisor och ett godkänt revisionsbolag med godkänd revisor. Ett bolag som utses till revisor skall till bankens styrelse anmäla vem som är huvudansvarig för revisionen. Den huvudansvarige skall i ett auktoriserat revisionsbolag vara auktoriserad revisor och i ett godkänt revisionsbolag auktoriserad eller godkänd revisor. Bestämmelserna i 5 § om behörighet och i 13 § om rätt att närvara på stämman tillämpas på den huvudansvarige.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1991.

¹ Senaste lydelse 1988:1277.

Lag om ändring i sparbankslagen (1987:619)

Härigenom föreskrivs att 2 kap. 1 § och 3 kap. 3 § sparbankslagen (1987:619) skall ha följande lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

2 kap.

1 §¹

En sparbank skall bildas av minst tjugo stiftare.

Stiftarna skall vara *svenska medborgare* och bosatta i Sverige. Den som är underårig eller i konkurs eller som har förvaltare enligt 11 kap. 7 § föräldrabalken får inte vara stiftare. Att detsamma gäller den som är underkastad näringsförbud följer av 6 § lagen (1986:436) om näringsförbud.

Stiftarna skall vara *fysiska personer* och bosatta i Sverige. Den som är underårig eller i konkurs eller som har förvaltare enligt 11 kap. 7 § föräldrabalken får inte vara stiftare. Att detsamma gäller den som är underkastad näringsförbud följer av 6 § lagen (1986:436) om näringsförbud.

Bestämmelserna i detta kapitel gäller om inte annat följer av bestämmelserna om fusion i 7 kap. 2 §.

3 kap.

3 §²

Styrelseledamöterna skall vara *svenska medborgare och, om inte regeringen eller efter regeringens bemyndigande bankinspektionen i särskilda fall tillåter något annat, bosatta inom sparbankens verksamhetsområde*. Den som är underårig eller i konkurs eller som har förvaltare enligt 11 kap. 7 § föräldrabalken kan inte vara styrelseledamot. Att detsamma gäller den som är underkastad näringsförbud följer av 6 § lagen (1986:436) om näringsförbud.

Styrelseledamöterna skall vara *bosatta inom sparbankens verksamhetsområde, om inte regeringen eller efter regeringens bemyndigande bankinspektionen i särskilda fall tillåter något annat*. Den som är underårig eller i konkurs eller som har förvaltare enligt 11 kap. 7 § föräldrabalken kan inte vara styrelseledamot. Att detsamma gäller den som är underkastad näringsförbud följer av 6 § lagen (1986:436) om näringsförbud.

Av styrelseledamöterna får högst en för varje påbörjat femtal vara anställd i sparbanken. Vid denna beräkning skall hänsyn inte tas till arbetstagarrepresentanter som har utsetts enligt lagen (1987:1245) om styrelserepresentation för de privatanställda.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1991.

¹ Senaste lydelse 1988:1303.

² Senaste lydelse 1988:1303.

Lag om ändring i föreningsbankslagen (1987:620)

Härigenom föreskrivs att 6 kap. 3, 4 och 14 §§ föreningsbankslagen (1987:620) skall ha följande lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*6 kap.
3 §¹

Styrelseledamöterna skall vara svenska medborgare och bosatta i Sverige, om inte regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, bankinspektionen i särskilda fall tillåter annat. Den som är underårig eller i konkurs eller som har förvaltare enligt 11 kap. 7 § föräldrabalken kan inte vara styrelseledamot. Att detsamma gäller den som är underkastad näringsförbud följer av 6 § lagen (1986:436) om näringsförbud.

Minst hälften av styrelseledamöterna skall vara bosatta i Sverige, om inte regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, bankinspektionen i särskilda fall tillåter annat. Den som är underårig eller i konkurs eller som har förvaltare enligt 11 kap. 7 § föräldrabalken kan inte vara styrelseledamot. Att detsamma gäller den som är underkastad näringsförbud följer av 6 § lagen (1986:436) om näringsförbud.

Styrelseledamöterna skall vara medlemmar i föreningsbanken, om inte stadgarna i särskilt angivna fall tillåter annat. Den som enligt lag är ställföreträdare för en medlem eller, om en juridisk person är medlem, den som är ledamot av styrelsen för den juridiska personen eller delägare i denna får dock vara styrelseledamot utan att vara medlem i föreningsbanken, även om stadgarna saknar föreskrift om det. Om det till en central föreningsbank finns anslutna lokala föreningsbanker, får den som är medlem i en av dessa vara styrelseledamot också i den centrala föreningsbanken.

Bestämmelserna i andra stycket gäller inte arbetstagarrepresentanter som har utsetts enligt lagen (1987:1245) om styrelserepresentation för de privatanställda.

Av styrelseledamöterna får högst en för varje påbörjat femtal vara anställd i en föreningsbank. Vid denna beräkning skall hänsyn inte tas till arbetstagarrepresentanter som har utsetts enligt lagen om styrelserepresentation för de privatanställda.

4 §

I en central föreningsbank skall styrelsen utse en eller, om det behövs, flera verkställande direktörer att under styrelsens inseeende leda verksamheten i föreningsbanken. Styrelsen får även utse ställföreträdare för verkställande direktör. Om någon annan än styrelseledamot utses till verkställande direktör, skall han ingå som ledamot i styrelsen. Om någon annan än styrelseleda-

I en central föreningsbank skall styrelsen utse en eller, om det behövs, flera verkställande direktörer att under styrelsens inseeende leda verksamheten i föreningsbanken. Styrelsen får även utse ställföreträdare för verkställande direktör. Om någon annan än styrelseledamot utses till verkställande direktör, skall han ingå som ledamot i styrelsen. Om någon annan än styrelseleda-

¹ Senaste lydelse 1988:1304.

mot eller styrelsesuppleant utses till ställföreträdare för verkställande direktör, skall han ingå som suppleant i styrelsen.

mot eller styrelsesuppleant utses till ställföreträdare för verkställande direktör, skall han ingå som suppleant i styrelsen. *Verkställande direktör skall vara bosatt i Sverige, om inte regeringen eller efter regeringens bemyndigande bankinspektionen i särskilda fall tillåter något annat.*

Vad som sägs i denna lag om verkställande direktör skall i tillämpliga delar gälla också för ställföreträdare för verkställande direktör.

14 §

Styrelsen företräder föreningsbanken och tecknar dess firma.

Styrelsen kan bemyndiga en styrelseledamot eller annan att företräda föreningsbanken och teckna dess firma, om inte ett förbud mot sådant bemyndigande har tagits in i stadgarna. I fråga om den som inte är styrelseledamot gäller vad som sägs i 3 § första och andra styckena och 13 § om styrelseledamot.

Styrelsen kan bemyndiga en styrelseledamot eller annan att företräda föreningsbanken och teckna dess firma, om inte ett förbud mot sådant bemyndigande har tagits in i stadgarna. *Minst en av dem som bemyndigas att företräda föreningsbanken och teckna dess firma skall vara bosatt i Sverige, om inte regeringen eller efter regeringens bemyndigande bankinspektionen i särskilda fall tillåter något annat. I övrigt gäller i fråga om den som inte är styrelseledamot vad som sägs i 3 § första och andra styckena och 13 § om styrelseledamot.*

Rätten att teckna föreningsbankens firma får utövas endast av två eller flera personer i förening. Ingen annan inskränkning får registreras.

Styrelsen kan när som helst återkalla ett bemyndigande som avses i andra stycket.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1991.

Lag om ändring i lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar

dels att i 8 kap. 13 § ordet "länsstyrelsen" skall bytas ut mot "skattemyndigheten",

dels att 6 kap. 4 och 11 §§ samt 8 kap. 3 § skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

6 kap

4 §¹

Styrelseledamöterna och verkställande direktören skall vara svenska medborgare och bosatta i Sverige, om inte regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer i särskilda fall tillåter annat. Med svenskt medborgarskap jämfälls medborgarskap i Danmark, Finland, Island eller Norge. Nordiska medborgare som är bosatta i något av dessa länder kan vara styrelseledamöter, om minst halva antalet styrelseledamöter är bosatta i Sverige. Den som är underårig eller i konkurs eller har förvaltare enligt 11 kap. 7 § föräldrabalken kan inte vara styrelseledamot eller verkställande direktör.

Verkställande direktören och minst halva antalet styrelseledamöter skall vara bosatta i Sverige, om inte regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer i särskilda fall tillåter annat. Den som är underårig eller i konkurs eller har förvaltare enligt 11 kap. 7 § föräldrabalken kan inte vara styrelseledamot eller verkställande direktör.

Styrelseledamöterna skall vara medlemmar i föreningen, om inte stadgarna i särskilt angivna fall tillåter annat. Den som enligt lag är ställföreträdare för en medlem eller, om en juridisk person är medlem, den som är ledamot av styrelsen för den juridiska personen eller delägare i denna får dock vara styrelseledamot utan att vara medlem i föreningen, även om stadgarna saknar föreskrift om det.

Bestämmelserna i andra stycket gäller inte arbetstagarrepresentanter som har utsetts enligt lagen (1987:1245) om styrelserepresentation för de privatanställda.

11 §

Styrelsen företräder föreningen och tecknar dess firma.

Styrelsen kan bemyndiga en styrelseledamot, verkställande direktören eller någon annan att företräda föreningen och teckna dess firma, om inte ett förbud mot sådant bemyndigande har tagits in i stadgarna. I fråga om den som inte är

Styrelsen kan bemyndiga en styrelseledamot, verkställande direktören eller någon annan att företräda föreningen och teckna dess firma, om inte ett förbud mot sådant bemyndigande har tagits in i stadgarna. *Minst en av dem som bemyn-*

¹ Senaste lydelse 1988:1305.

styrelseledamot eller verkställande direktör gäller vad som sägs i 4 och 10 §§ om verkställande direktör. Styrelsen kan föreskriva att rätten att företräda föreningen och teckna dess firma får utövas endast av två eller flera personer i förening. Ingen annan inskränkning får registreras.

digas att företräda föreningen och teckna dess firma skall vara bosatt i Sverige, om inte regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer i särskilda fall tillåter något annat. I övrigt gäller i fråga om den som inte är styrelseledamot eller verkställande direktör vad som sägs i 4 och 10 §§ om verkställande direktör. Styrelsen kan föreskriva att rätten att företräda föreningen och teckna dess firma får utövas endast av två eller flera personer i förening. Ingen annan inskränkning får registreras.

Styrelsen kan när som helst återkalla ett bemyndigande som avses i andra stycket.

8 kap.

3 §²

Revisorerna skall vara svenska medborgare och bosatta i Sverige, om inte regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer i särskilda fall tillåter annat. Den som är auktoriserad eller godkänd revisor behöver dock inte vara svensk medborgare. Den som är underårig, i konkurs eller underkastad näringsförbud eller som har förvaltare enligt 11 kap. 7 § föräldrabalken får inte vara revisor.

Revisorer som inte är auktoriserade eller godkända skall vara svenska medborgare och bosatta i Sverige, om inte regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer i särskilda fall tillåter annat. Vad som sagts nu gäller dock inte om även en auktoriserad eller godkänd revisor deltar i revisionen. Den som är underårig, i konkurs eller underkastad näringsförbud eller som har förvaltare enligt 11 kap. 7 § föräldrabalken får inte vara revisor.

Revisorerna skall ha den insikt i och erfarenhet av redovisning och ekonomiska förhållanden som med hänsyn till arten och omfånget av föreningens verksamhet fordras för uppdragets fullgörande.

Till revisor kan utses även ett auktoriserat eller ett godkänt revisionsbolag. Vid tillämpningen av bestämmelserna i detta kapitel likställs ett auktoriserat revisionsbolag med auktoriserad revisor och ett godkänt revisionsbolag med godkänd revisor. Ett bolag som utses till revisor skall till styrelsen för den förening som revisionen avser anmäla vem som är huvudansvarig för revisionen. Den huvudansvarige skall i ett auktoriserat revisionsbolag vara auktoriserad revisor och i ett godkänt revisionsbolag auktoriserad eller godkänd revisor. Bestämmelserna i 7 och 15 §§ tillämpas på den huvudansvarige.

Till revisor i dotterföretag bör utses minst en av moderföreningens revisorer, om det kan ske.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1991.

² Senaste lydelse 1988:1305.

Lag om ändring i aktiekontolagen (1989:827)

Häri genom föreskrivs att 5 kap. 1 § och 9 kap. 1 § aktiekontolagen (1989:827) skall ha följande lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

5 kap.

1 §

När en registreringsåtgärd har verkställts genom anteckning på ett aktiekonto skall värdepapperscentralen genast underrätta alla som är registrerade på kontot enligt 2 kap. 3 § första stycket 1 eller 2 eller 8 kap. 3 § 1, i den mån de berörs av åtgärden.

Var och en som är registrerad på ett aktiekonto enligt 2 kap. 3 § första stycket 1 eller 2 eller 8 kap. 3 § 1 har rätt att på begäran få besked från värdepapperscentralen om kontots innehåll i den mån innehållet berör hans rätt.

Var och en som är registrerad på ett aktiekonto enligt 2 kap. 3 § första stycket 1 eller 2 eller 8 kap. 3 § 1 har rätt att på begäran få besked från värdepapperscentralen om kontots innehåll i den mån innehållet berör hans rätt. *I ett sådant besked skall på begäran även anges vilka rättsverkningar som enligt denna lag är knutna till uppgifterna på kontot.*

Värdepapperscentralen skall varje år före den 31 januari lämna innehavaren av ett aktiekonto besked om kontots innehåll per den 31 december föregående år. Beskedet skall, om inte innehavaren medger annat, ange de förändringar på kontot som har ägt rum under det sistnämnda året.

Underrättelser och besked enligt denna paragraf skall lämnas utan kostnad.

9 kap.

1 §

På begäran av den som vill utfärda eller har utfärdat ensidiga skuldförbindelser avsedda för allmän omsättning skall värdepapperscentralen besluta att skuldförbindelserna skall registreras i ett avstämningsregister enligt bestämmelserna i detta kapitel.

Bestämmelsen i detta kapitel om skuldförbindelser skall i tillämpliga delar även gälla

1. företrädesrätt att delta i emission som avses i 5 kap. aktiebolagslagen (1975:1385) och 5 kap. bankaktiebolagslagen (1987:618),

2. konverteringsrätt och optionsrätt till nyteckning som avses i 5 kap. aktiebolagslagen och 5 kap. bankaktiebolagslagen, *samt*

3. aktieägarens rätt gentemot den som för hans räkning förvarar aktiebrev i ett utländskt bolag.

Bestämmelsen i detta kapitel om skuldförbindelser skall i tillämpliga delar även gälla

1. företrädesrätt att delta i emission som avses i 5 kap. aktiebolagslagen (1975:1385) och 5 kap. bankaktiebolagslagen (1987:618),

2. konverteringsrätt och optionsrätt till nyteckning som avses i 5 kap. aktiebolagslagen och 5 kap. bankaktiebolagslagen,

3. aktieägarens rätt gentemot den som för hans räkning förvarar aktiebrev i ett utländskt bolag.

samt

*4. rätt gentemot ett aktiebolag
att av detta bolag förvärva aktie i ett
annat aktiebolag (inköpsrätt).*

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1991.

Lag om ändring i lagen (1989:828) om införande av aktiekontolagen (1989:827)

Härigenom föreskrivs att 8 § lagen (1989:828) om införande av aktiekontolagen (1989:827) skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

8 §

Innehavaren av ett skuldebrev som har utfärdats innan aktiekontolagen (1989:827) blev tillämplig på skuldförbindelsen har inte, när det gäller därefter förfallen betalning, rätt till betalning förrän innehavet har registrerats på konto för skuldförbindelser.

Innehavaren av ett skuldebrev som har utfärdats innan aktiekontolagen (1989:827) blev tillämplig på skuldförbindelsen har inte, när det gäller därefter förfallen betalning, rätt till betalning förrän innehavet har registrerats på konto för skuldförbindelser. *Med betalning jämföras andra ekonomiska rättigheter gentemot utfärdaren som följer med skuldebrevet.*

Bestämmelserna om skuldebrev i första stycket gäller även då det är fråga om ett bevis om aktieägarers rätt gentemot den som för hans räkning förvarar aktier i ett utländskt bolag (depåbevis). Med betalning jämföras därvid utdelning och andra ekonomiska rättigheter som följer med de utländska aktierna.

Innehavaren av en inköpsrätt som avses i 9 kap. 1 § andra stycket 4 aktiekontolagen och som har utfärdats innan aktiekontolagen blev tillämplig på denna, har inte rätt att därefter göra inköpsrätten gällande mot utfärdaren förrän inköpsrätten har registrerats på konto för skuldförbindelser.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1991.

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 23 maj 1990

Närvarande: statsrådet Göransson, ordförande, och statsråden Gradin, Dahl, R. Carlsson, Lindqvist, G. Andersson, Lönnqvist, Thalén, Freivalds, Wallström, Lööw, Persson, Molin, Sahlin, Larsson, Åsbrink

Föredragande: statsrådet Freivalds

Proposition om avskaffande av medborgarskapskrav i aktiebolagslagen (1975:1385) m.m.

1 Inledning

I aktiebolagslagen (1975:1385) m.fl. lagar finns bestämmelser om svenskt medborgarskap och bosättning i Sverige för vissa befattningshavare i svenska företag. Kommerskollegium har i ett brev den 25 augusti 1987 till regeringen föreslagit att detta regelsystem skall förenklas och liberaliseras. Brevet har remissbehandlats.

Till protokollet i detta ärende bör fogas dels brevet som *bilaga 1*, dels en inom kommerskollegium upprättad PM 1987-08-25 med titeln "Medborgarskaps- och bosättningskraven i aktiebolagslagen m.fl. författningar, förslag till förenklade regler" med två bilagor som *bilaga 2*, dels en inom kommerskollegium upprättad PM 1988-04-15 om betydelsen från försvarssynpunkt av aktiebolagslagens bestämmelser om medborgarskaps- och bosättningskrav för vissa befattningshavare som *bilaga 3*, dels en förteckning över remissinstanserna och en sammanställning av remissyttrandena som *bilaga 4*.

I detta sammanhang avser jag också att ta upp vissa aktiebolagsrättsliga frågor m.m. som har anknytning till den av riksdagen nyligen antagna lagstiftningen om ett kontobaserat aktiesystem (SFS 1989:827-843).

Slutligen kommer jag också att behandla en fråga om vissa underrättelser till skattemyndigheten.

Under ärendets beredning i justitiedepartementet har kontakt hållits med företrädare för de danska, finländska, isländska och norska justitiedepartementen samt det danska industridepartementet.

I det följande behandlas frågorna om medborgarskap och bosättning i avsnitt 2.1 och 2.2.

Frågorna i anslutning till lagstiftningen om ett kontobaserat aktiesystem behandlas i avsnitt 2.3.

Frågan om vissa underrättelser till skattemyndigheten behandlas i avsnitt 2.4.

De enskilda lagbestämmelserna kommenteras i avsnitt 4.

Regeringen har den 26 april 1990 beslutat inhämta lagrådets yttrande över justitiedepartementets förslag till

1. lag om ändring i aktiebolagslagen (1975:1385),
2. lag om ändring i försäkringsrörelselagen (1982:713),
3. lag om ändring i bankaktiebolagslagen (1987:618),
4. lag om ändring i lagen (1968:555) om rätt för utlänning och utländskt företag att idka näring här i riket,
5. lag om ändring i lagen (1980:1102) om handelsbolag och enkla bolag,
6. lag om ändring i lagen (1980:1103) om årsredovisning m.m. i vissa företag,
7. lag om ändring i bankrörelselagen (1987:617),
8. lag om ändring i sparbankslagen (1987:619),
9. lag om ändring i föreningsbankslagen (1987:620),
10. lag om ändring i lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar,
11. lag om ändring i aktiekontolagen (1989:827),
12. lag om ändring i lagen (1989:828) om införande av aktiekontolagen (1989:827).

Dessa lagförslag är likalydande med dem som jag nu skall lägga fram utom vad gäller ett redaktionellt förtydligande av förslaget till ändring i 5 kap. 1 § aktiekontolagen.

Lagrådet har den 15 maj 1990 lämnat de remitterade lagförslagen utan erinran. Lagrådets yttrande bör fogas till protokollet i detta ärende som *bilaga 5*.

2 Allmän motivering

2.1 Krav på medborgarskap och bosättning i fråga om vissa befattningshavare i svenska företag

Mitt förslag: Aktiebolagslagens nuvarande krav på svenskt medborgarskap för styrelseledamöter, styrelsesuppleanter, verkställande direktör, vice verkställande direktör, stiftare, firmatecknare och likvidatorer slopas.

I fråga om styrelseledamöter, styrelsesuppleanter och likvidatorer begränsas det nuvarande kravet på bosättning i Sverige till att avse endast hälften av styrelseledamöterna, styrelsesuppleanterna respektive likvidatorerna. När det gäller av styrelsen utsedda firmatecknare skall kravet på svensk bosättning gälla en av firmatecknarna. Möjlighet till dispens även från de nu angivna bosättningskraven behålls. I fråga om verkställande direktör, vice verkställande direktör och stiftare behålls de nu gällande reglerna om krav på bosättning i Sverige och om möjlighet till dispens från detta krav.

Motsvarande lagändringar föreslås i förekommande fall när det gäller försäkringsbolag, bankaktiebolag, sparbanksföreningar, föreningsbanker, ekonomiska föreningar, handelsbolag och enkla bolag.

Kommerskollegiets förslag: Överensstämmer i huvudsak med mitt förslag. Kollegiet föreslår dock att det nuvarande kravet på bosättning i

Sverige behålls även i fråga om firmatecknare och likvidatorer. Kollegiet har inte lagt fram något förslag om ändring i reglerna för försäkringsbolag, bankaktiebolag, sparbanker eller föreningsbanker.

Remissinstanserna: Praktiskt taget alla remissinstanser har tillstyrkt kommerskollegiets förslag.

Bakgrunden till mitt förslag: Enligt huvudregeln i 8 kap. 4 § aktiebolagslagen, 1975:1385, (ABL) skall styrelseledamöter och verkställande direktör vara svenska medborgare och bosatta i Sverige, om inte regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer för särskilt fall tillåter annat. Enligt 8 kap. 11 § gäller vad som i 4 § sägs om verkställande direktör i fråga om en firmatecknare som inte är styrelseledamot eller verkställande direktör.

Enligt 8 kap. 1 § och 13 kap. 7 § gäller ABL:s regler om styrelseledamöter i tillämpliga delar även för styrelsesuppleanter och likvidatorer. Enligt 8 kap. 3 § gäller för vice verkställande direktör i tillämpliga delar samma regler som för verkställande direktör.

Genom en lagändring som trädde i kraft den 1 januari 1985 (se SFS 1984:943) mjukades bestämmelserna om medborgarskap och bosättning upp i fråga om nordiska medborgare. För styrelseledamöter, styrelsesuppleanter, verkställande direktör, vice verkställande direktör, firmatecknare och likvidatorer slopades kravet på svenskt medborgarskap när det gäller medborgare i de nordiska länderna. Nordiska medborgare som är bosatta i annat nordiskt land gavs möjlighet att vara styrelseledamot, styrelsesuppleant eller likvidator, om minst hälften av dessa befattningshavare är bosatta i Sverige.

Ett aktiebolag skall bildas av en eller flera stiftare. För dessa gäller enligt 2 kap. 1 § ABL att de skall vara svenska medborgare och bosatta i Sverige. Möjlighet finns att få dispens från medborgarskaps- och bosättningskraven.

Dispensfrågor som avses i 2 kap. 1 § och 8 kap. 4 § ABL prövas enligt 53 § aktiebolagsförordningen (1975:1387) normalt av kommerskollegium. En dispensfråga som avses i 8 kap. 4 § ABL prövas dock av regeringen, om bolagets aktiekapital uppgår till minst en miljon kr och mer än hälften av ledamöterna i bolagets styrelse är personer som inte är här i landet bosatta svenska medborgare.

Lagregler om medborgarskap och bosättning som i sina huvuddrag överensstämmer med de nu redovisade bestämmelserna finns även i fråga om försäkringsbolag, bankaktiebolag, sparbanker, föreningsbanker och ekonomiska föreningar samt, såvitt gäller likvidatorer, i fråga om handelsbolag och enkla bolag.

I fråga om de nationalitets- och hemvistkrav som gäller för styrelseledamöter m. fl. inom bl. a. EG-länderna hänvisas till kommerskollegiets redogörelse i bilaga till *bilaga 2*.

Skälen för mitt förslag: Som jag nyss nämnde har de svenska reglerna om medborgarskap och bosättning mjukats upp från den 1 januari 1985 såvitt gäller nordiska medborgare. Enligt min mening är tiden nu mogen att gå vidare när det gäller liberaliseringen av dessa regler. Ett av de viktigaste inslagen i det pågående europeiska integrationsarbetet är EFTA:s och EG:s

strävanden att skapa en ökad rörlighet för varor, tjänster, människor och kapital. En liberalisering av de angivna svenska medborgarskaps- och bosättningskraven utgör ett betydelsefullt led i Sveriges medverkan i dessa strävanden. Vad nu sagts gäller särskilt mot bakgrund av att de nuvarande svenska nationalitets- och bosättningskraven sträcker sig betydligt längre än vad som är fallet i de flesta andra västeuropeiska länder. Det positiva mottagande som kommerskollegiets framställning fått av remissinstanserna tyder också på att det finns utrymme för att lätta på de nuvarande kraven. Ytterligare skäl som talar i den riktningen är att kommerskollegiets prövning av dispensansökningarna är resurskrävande och att förfarandet med dispensgivning uppfattas som onödigt byråkratiskt av företagen.

I debatten har ibland hävdats att de nuvarande medborgarskaps- och bosättningskraven är av värde ur säkerhetspolitisk synvinkel (jfr prop. 1987/88: 10 s. 55 f). Enligt kommerskollegiets promemoria, bilaga 3, tillgodoses emellertid de säkerhetspolitiska intressen som är knutna till svenskt medborgarskap och bosättning i Sverige genom bestämmelserna i lagen (1983:1034) om kontroll av tillverkningen av krigsmateriel, m. m., upphandlingsförordningen (1986:366) och personalkontrollkungörelsen (1969:446). Till denna uppfattning har bl. a. överbefälhavaren och försvarets materielverk anslutit sig. Försvarets materielverk anser visserligen att man bör avvakta SÄPO-kommitténs (Ju 1987:05) arbete med översyn av personalkontrollsystemet innan slutlig ställning tas till dessa frågor. Jag kan dock för min del inte se att det finns säkerhetspolitiska skäl som talar mot att man nu genomför kommerskollegiets förslag.

På grund av det nu anförda föreslår jag att kravet på svenskt medborgarskap avskaffas när det gäller styrelseledamöter och vissa andra befattningshavare i aktiebolag.

När det så gäller frågan om krav på bosättning i Sverige bör man hålla i minnet att det är angeläget att ett aktiebolags ledning är tillgänglig för domstolar och andra myndigheter samt för borgenärer och övriga intressenter. De nu gällande reglerna om att verkställande direktör, vice verkställande direktör och stiftare skall vara bosatta i Sverige bör därför behållas. I fråga om styrelseledamöter, styrelsesuppleanter och likvidatorer kan dock enligt min mening det nuvarande bosättningskravet utan olägenhet begränsas till att avse endast hälften av styrelseledamöterna, styrelsesuppleanterna respektive likvidatorerna. Jag kan i motsats till rikspolisstyrelsen, som har avstyrkt kommerskollegiets förslag, inte se att en sådan liberalisering kan antas underlätta ekonomisk brottslighet. När det gäller av styrelsen utsedda firmatecknare anser jag att kravet på bosättning i Sverige lämpligen kan begränsas till en av firmatecknarna. Liksom hittills bör det finnas möjlighet till dispens från bosättningskraven.

Motsvarande lagändringar som jag nu föreslagit bör i förekommande fall göras också i fråga om försäkringsaktiebolag, ömsesidiga försäkringsbolag, bankaktiebolag, sparbanker, föreningsbanker, ekonomiska föreningar, handelsbolag och enkla bolag.

Understödsföreningar och arbetslöshetskassor regleras i lagen (1972:262) om understödsföreningar respektive lagen (1973:370) om ar-

betslöshetsförsäkring. Båda dessa lagar är f. n.. föremål för en genomgripande översyn (jfr prop. 1986/87: 7 s. 76). Enligt min mening saknas skäl att föregripa resultatet av översynen, som beräknas bli slutförd redan i år. Jag föreslår därför inte nu några ändrade regler för medborgarskap och bosättning i fråga om styrelseledamöter och andra befattningshavare i understödsföreningar och arbetslöshetskassor.

2.2 Krav på medborgarskap och bosättning i fråga om revisorer i svenska företag

Mitt förslag: Bestämmelserna i ABL och annan associationsrättslig lagstiftning om att auktoriserade och godkända revisorer skall vara bosatta i Sverige upphävs. Likaså upphävs bestämmelsen i försäkringsrörelselagen om att sådana revisorer skall vara svenska medborgare.

De nuvarande kraven på svenskt medborgarskap och bosättning i Sverige slopas i fråga om den som utan att vara auktoriserad eller godkänd är revisor i ett svenskt företag, under förutsättning att företaget även har en auktoriserad eller godkänd revisor.

Kommerskollegiets förslag: Överensstämmer i huvudsak med mitt förslag.

Remissinstanserna: Praktiskt taget alla remissinstanser har tillstyrkt kommerskollegiets förslag.

Bakgrunden till mitt förslag: Enligt 10 kap. 2 § ABL i dess nuvarande lydelse skall revisorer i aktiebolag vara svenska medborgare och bosatta i Sverige, om inte regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer tillåter annat för särskilt fall. Enligt samma lagrum behöver dock inte den som är auktoriserad eller godkänd revisor vara svensk medborgare. Grunden för den sistnämnda bestämmelsen, som gäller från den 1 januari 1986, är att den som är bosatt i Sverige och har förvärvat svensk auktorisation eller svenskt godkännande som revisor som regel torde ha samma starka anknytning till Sverige som man velat säkra genom kravet på svenskt medborgarskap (se prop. 1985/86: 7 s. 14).

Bestämmelser som i huvudsak överensstämmer med de nu redovisade finns även i lagen (1980:1103) om årsredovisning m. m. i vissa företag, försäkringsrörelselagen, lagen om ekonomiska föreningar och bankrörelselagen (1987:617). Enligt 10 kap. 3 § försäkringsrörelselagen gäller emellertid fortfarande ett krav på att samtliga revisorer i försäkringsbolag, om inte dispens ges, skall vara svenska medborgare.

Enligt 23 § lagen (1968:555) om rätt för utlänning och utländskt företag att idka näring här i riket skall auktoriserad revisor som utför granskning enligt den lagen vara svensk medborgare.

Frågor om auktorisation eller godkännande som revisor prövas av kommerskollegium enligt bestämmelserna i förordningen (1973:221) om auktorisation och godkännande av revisorer. Enligt dessa bestämmelser skall

en revisor för att erhålla auktorisation eller godkännande vara bosatt i Sverige (se 2 och 15 §§). Kommerskollegium får emellertid, om särskilda skäl föreligger, meddela revisor tillstånd att med bibehållen auktorisation respektive godkännande vara bosatt utomlands under viss tid (se 14 och 17 §§).

Skälen för mitt förslag: De nu redovisade reglerna om bosättning innebär följande i fråga om auktoriserade och godkända revisorer. Om en sådan revisor har erhållit kommerskollegiets tillstånd enligt revisorsförordningen att under viss tid vistas utomlands, måste dessutom varje svenskt aktiebolag som vill anlita honom begära dispens från bosättningskravet i ABL. Enligt min uppfattning innebär detta en onödigt dubbelprövning. En auktoriserad eller godkänd revisor som erhållit kommerskollegiets tillstånd att med bibehållen allmän behörighet under viss tid vara bosatt utomlands bör enligt min mening själv få avgöra om han under denna tid kan utföra ett revisionsuppdrag i ett svenskt företag. Det är här fråga om högt kvalificerade yrkesmän och kommerskollegiet har dessutom möjlighet att vidta disciplinära åtgärder mot den revisor som missköter ett revisionsuppdrag. Med hänsyn till vad jag nu har anfört anser jag att bosättningskraven i den associationsrättsliga lagstiftningen kan slopas i fråga om auktoriserade och godkända revisorer. I fortsättningen bör alltså endast revisorsförordningens bosättningsregler tillämpas på dessa revisorer.

När det gäller övriga revisorer, som ju inte är underkastade revisorsförordningen med dess stränga kvalitetskrav, skapar de nuvarande associationsrättsliga reglerna om svenskt medborgarskap och bosättning i Sverige en anknytning till svenska förhållanden som enligt min mening är av värde vid utförandet av revisionsuppdragen (jfr prop. 1985/86: 7 s. 14). Jag anser därför att dessa regler bör behållas i fråga om sådana revisorer som är varken auktoriserade eller godkända. Om dessutom en auktoriserad eller godkänd revisor deltar i revisionen med den garanti för kompetens som detta innebär, anser jag emellertid att kravet på svenskt medborgarskap och bosättning i Sverige kan slopas i fråga om övriga revisorer i företaget.

Enligt min mening saknas det skäl att behålla det nuvarande kravet i försäkringsrörelselagen att i försäkringsbolag även auktoriserade och godkända revisorer skall vara svenska medborgare. I enlighet med vad patent- och registreringsverket föreslagit i sitt remissyttrande anser jag vidare att kravet på svenskt medborgarskap bör utgå även i fråga om auktoriserad revisor som utför granskning enligt lagen om rätt för utlänning och utländskt företag att idka näring här i riket.

En revisor får god inblick i den verksamhet som företaget bedriver. Av säkerhetspolitiska skäl kan det därför ibland vara av intresse att revisorn är svensk medborgare och bosatt här i landet. Villkor angående medborgarskap och bosättning kan i sådana fall uppställas enligt bestämmelserna i 4 § andra stycket lagen om kontroll över tillverkningen av krigsmateriel, m. m. eller 14 § upphandlingsförordningen.

Slutligen vill jag i detta sammanhang ta upp en fråga angående näringsförbud. Enligt 3 kap. 3 § bankrörelselagen (1987:617) och 8 kap. 3 § lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar får inte den som är underkastad

näringsförbud vara revisor i bankaktiebolag, sparbanker, föreningsbanker eller ekonomiska föreningar. Jag föreslår nu (jfr LU 1986/87: 20 s. 11 f) att motsvarande bestämmelser införs i ABL och lagen (1980:1103) om årsredovisning m.m. i vissa företag i fråga om dem som är revisorer i vanliga aktiebolag och i företag som avses i sistnämnda lag.

2.3 Vissa aktiebolagsrättsliga frågor m. m. i anslutning till lagstiftningen om ett kontobaserat aktiesystem

2.3.1 Bakgrund

Värdepapperscentralen VPC Aktiebolag (värdepapperscentralen) överlämnade i september 1986 till regeringen en rapport med förslag till kontobaserat system för registrering av aktier m.m. I rapporten ingick även lagförslag som en av värdepapperscentralen tillsatt arbetsgrupp hade utarbetat. Med utgångspunkt i arbetsgruppens lagförslag utarbetades därefter inom justitiedepartementet en proposition (1988/89:152) om kontobaserat aktiesystem. Riksdagen antog i november 1989 propositionens lagförslag (se 1989/90:LU5, rskr. 22, SFS 1989:827—843). Under tiden fram till den 1 januari 1991 skall den nya lagstiftningen tillämpas endast för de emittenter och rättigheter som regeringen bestämmer i särskilda beslut (se 2 § förordningen, 1989:844, om ikraftträdande av aktiekontolagen, 1989:827, m.m.). Avsikten är att lagstiftningen i fråga om alla berörda aktiebolag skall börja tillämpas under loppet av år 1990.

Arbetsgruppens förslag omfattade även vissa ändringar i ABL, försäkringsrörelselagen och bankaktiebolagslagen som inte genomfördes vid den nyss berörda reformen. Dessa ändringsförslag är fristående i den bemärkelsen att de inte utgör nödvändiga förutsättningar för att det kontobaserade systemet skall kunna införas. De gäller

- preskription av aktierätt,
- möjlighet för ett avstämningsbolag att centralt sälja udda företrädesrätter att delta i en nyemission eller fondemission i bolaget,
- avskaffande av kravet på teckningslista i fråga om avstämningsbolag samt
- ett förenklat registreringsförfarande vid ökning av aktiekapitalet genom nyemission, utbyte eller nyteckning.

I en promemoria den 8 april 1987 har värdepapperscentralen vidare föreslagit att regler införs som möjliggör en central försäljning av vid införandet av det kontobaserade aktiesystemet outnyttjade företrädesrätter att delta i en fondemission (s.k. delrätter).

Jag framhöll i den tidigare propositionen (se prop. 1988/89:152 s. 88) att de angivna förslagen fordrade ytterligare juridisk analys. Några mot svarigheter till förslagen lades därför inte fram i den propositionen.

Därefter har förslagen övervägts ytterligare inom justitiedepartementet. Överläggningar angående förslagen har ägt rum i departementet den 28 september 1989 med företrädare för Sveriges Industriförbund, Svenska Bankföreningen, Svenska Fondhandlareföreningen och värdepapperscentralen.

Vid överläggningarna upplyste värdepapperscentralen att centralen avser att tillsammans med patent- och registreringsverket senare lägga fram ett omarbetat förslag till förenklat förfarande vid ökning av aktiekapitalet. Jag tar därför inte upp den frågan i detta sammanhang.

I avsnitt 2.3.2–5 kommer jag att behandla arbetsgruppens övriga ändringsförslag. Vidare avser jag att i avsnitt 2.3.6 föreslå en viss skyldighet för värdepapperscentralen att på begäran utfärda intyg om rättsverkningarna av en registrering enligt aktiekontolagen (1989:827). Bakgrunden till detta förslag är önskemål från vissa utländska fondbörser.

Slutligen kommer jag att i avsnitt 2.3.7 föreslå att det kontobaserade systemet skall omfatta vissa s. k. inköpsrätter.

2.3.2 Preskription av aktierätt

Mitt förslag: Har ett aktiebolag genom ändring av bolagsordningen övergått till att bli ett avstämningsbolag skall följande gälla. Om fem år har förflutit sedan avstämningsförbehållet registrerades och ingen under denna tid har införts som ägare eller förvaltare till viss eller vissa aktier i den nya aktieboken, kan bolaget anmana aktiens ägare att vid påföljd av aktiens förlust anmäla sig till värdepapperscentralen. Anmaningen skall kungöras i Post- och Inrikes Tidningar och i den eller de ortstidningar som bolagets styrelse bestämmer. Inkommer inte anmälan inom ett år från anmaningen, kan bolaget ombesörja att aktien säljs genom fondkommissionär. Det vid försäljningen influtna beloppet tillfaller bolaget, men aktiens tidigare ägare har rätt att av bolaget utfå samma belopp med avdrag för kostnaderna för anmaningen och försäljningen. Denna aktieägarens fordran är underkastad sedvanlig fordringspreskription.

Arbetsgruppens förslag: Överensstämmer i huvudsak med mitt förslag.

Remissinstanserna: De flesta remissinstanserna har tillstyrkt arbetsgruppens förslag eller lämnat det utan erinran. Hovrätten över Skåne och Blekinge har anfört att frågan förtjänar en mera djupgående analys.

Bakgrunden till mitt förslag: Reglerna i 3 kap. 10 § ABL innebär att en ny aktiebok skall läggas upp för ett aktiebolag som genom ändring av bolagsordningen övergår till att bli ett avstämningsbolag, dvs. ett bolag för vilket värdepapperscentralen skall föra aktieboken. Enligt huvudregeln är det den som är antecknad som aktieägare på aktiekonto som skall föras in i den nya aktieboken (se 3 kap. 7 § tredje stycket ABL i dess lydelse enligt SFS 1989:831). Den som vill bli antecknad som aktieägare på aktiekontot måste i sin tur förete ett aktiebrev, om det är fråga om ett bolag som övergår till att bli avstämningsbolag (se 5 § lagen om införande av aktiekontolagen). Innan det kontobaserade aktiesystemet trädde i kraft innebar huvudregeln i 3 kap. 7 § tredje stycket ABL i princip att den som företedde aktiebrevet skulle föras in i den nya aktieboken.

I 3 kap. 11 § första stycket ABL finns ett undantag från de nu angivna

reglerna i 3 kap. 7 § ABL och 5 § lagen om införande av aktiekontolagen. Undantaget innebär att, om bolaget finner det lämpligt, uppgifter från den äldre aktieboken får föras över till den nya aktieboken trots att tidigare utfärdat aktiebrev inte har företetts. Av 3 kap. 14 § i dess lydelse enligt SFS 1989:831 framgår emellertid att en aktieägare för att få del av förmåner vid utdelningar och emissioner måste ha antecknats som aktieägare på ett aktiekonto och således även ha iakttagit bestämmelserna om företeende av aktiebrev i 5 § lagen om införande av aktiekontolagen.

Sker inte överföring av en aktie till den nya aktieboken, utgör den äldre aktieboken alltså aktiebok i fråga om den aktien.

Motsvarande regler gäller enligt försäkringsrörelselagen och bankaktiebolagslagen.

Skälen för mitt förslag: Bl. a. de ovannämnda överläggningarna har gett vid handen att den äldre aktieboken ofta saknar uppgifter om vissa aktiers ägare. Detta kan t.ex. bero på att aktienumren för aktierna inte kan utrönas eller på att aktierna har bokförts som tillkommande okända ägare. På grund av sådana och liknande identifieringssvårigheter är det över huvud taget ovanligt att aktier förs över till den nya aktieboken med stöd av undantagsregeln i 3 kap. 11 § ABL. Om inte aktiebrevens företes, kan aktierna inte heller registreras i den nya aktieboken enligt huvudregeln i 3 kap. 7 § ABL. I den nya aktieboken förekommer därför s.k. vita fläckar, dvs. vissa av bolagets aktier har inte förts in i denna aktiebok. Som framhållits bl. a. vid de ovannämnda överläggningarna är förekomsten av sådana vita fläckar förenad med olägenheter. En sådan olägenhet är att den äldre aktieboken i viss mån måste föras ända till dess samtliga aktier har förts över till den nya aktieboken. Vidare måste vid utdelningar och fondemissioner även de nu ifrågavarande aktierna med okända ägare beaktas. När det gäller dessa aktier aktualiserar därför med tiden varje fondemission en tillämpning av reglerna i 4 kap. 17 § om preskription av fondaktie. Slutligen vill jag framhålla att det naturligtvis är angeläget att aktieboken är så komplett som möjligt så att ett bolag, t. ex. vid kallelse till bolagsstämma, kan nå så många som möjligt av sina aktieägare.

Med hänsyn till vad jag nu har anfört bör det enligt min mening införas regler som gör det möjligt att preskribera aktier för vilka någon ägare inte har förts in i den nya aktieboken efter det att ett aktiebolag har övergått till att bli ett avstämningsbolag. Efter visst mönster av bestämmelserna i 4 kap. 17 § ABL om preskription av fondaktie bör de nya reglerna gå ut på att bolaget efter ett anmaningsförfarande låter sälja aktierna genom fondkommissionär. Av rättssäkerhetsskäl bör minst fem år förflyta från det att bolaget har övergått till att bli avstämningsbolag innan anmaningsförfarandet får tillgripas. Av samma skäl är det enligt min mening lämpligt att försäljningen får äga rum tidigast ett år efter anmaningen. I och med försäljningen bör den tidigare ägarens aktierätt förvandlas till en fordran mot bolaget. Enligt min uppfattning är det från rättssäkerhetssynpunkt acceptabelt att denna fordran på bolaget kan preskriberas (jfr justitierådet Johan Muncks PM i prop. 1988/89:152 s. 182). Jag anser vidare att det saknas tillräckliga skäl att avvika från vad som i allmänhet gäller beträffande preskription, vilket innebär att fordringen bör preskriberas tio år efter

uppkomsten, dvs. tio år efter tidpunkten för aktiens försäljning. I realiteten blir då, med de förut angivna förutsättningarna i övrigt, den tid under vilken anspråk ej har gjorts gällande minst sexton år räknat från den tidpunkt då bolaget övergick till att bli ett avstämningsbolag, vilket får anses godtagbart från rättssäkerhetssynpunkt. Att den vanliga tioårspreskriptionen gäller medför dessutom den fördelen att fordringen även efter preskriptionen behåller sin karaktär av vad som i den juridiska doktrinen brukar betecknas ”naturlig fordran”. Detta innebär bl. a. att det, när en aktieägare gör sin fordran gällande efter preskriptionstidens utgång, inte är fråga om en gåva, om bolaget — på samma sätt som brukar ske i bankpraxis — avstår från att återopa att fordringen har preskriberats.

Enligt mitt förslag skall tidpunkten för registreringen av avstämningsförbehållet bilda utgångspunkten för den ovan angivna femårsfristen. Denna utgångspunkt bör gälla även om avstämningsförbehållet har införts innan de nu föreslagna reglerna träder i kraft.

2.3.3 Central försäljning av udda företrädesrätter att delta i en nyemission eller fondemission

Mitt förslag: I avstämningsbolag får bolagsstämman i samband med beslut om nyemission eller fondemission förordna att varje aktieägarers företrädesrätt att delta i emissionen som inte motsvarar en hel ny aktie skall säljas genom bolagets försorg. Försäljningen skall verkställas av fondkommissionär. Det vid försäljningen influtna beloppet skall efter avdrag för försäljningskostnaderna fördelas mellan dem som eljest skulle ha varit behöriga att ta emot företrädesrätterna.

Arbetsgruppens förslag: Överensstämmer i huvudsak med mitt förslag.

Remissinstanserna: De flesta remissinstanserna har lämnat arbetsgruppens förslag utan erinran.

Skälen för mitt förslag: Huvudregeln i ABL, försäkringsrörelselagen och bankaktiebolagslagen är att företrädesrätt att delta i nyemission eller fondemission tillkommer aktieägarna i förhållande till det antal aktier de redan äger. Med tillämpning av denna regel kan t. ex. ett beslut om fondemission innebära att innehavet av tre gamla aktier berättigar till en ny aktie. Enligt detta exempel får således den aktieägare som har fyra gamla aktier dels en ny aktie och dels en udda företrädesrätt som berättigar till en tredjedel av en ny aktie. Enligt gällande rätt kan aktieägaren välja mellan att sälja den udda företrädesrätten eller att köpa ytterligare sådana rätter så att han kan förvärva ännu en ny aktie. Transaktionskostnaden i fråga om den udda företrädesrätten står emellertid sällan i ett rimligt förhållande till företrädesrättens värde. Utredningen i lagstiftningsärendet har visat att försäljningskostnaden för en udda företrädesrätt ofta motsvarar mer än 90 procent av företrädesrättens värde. Det skulle därför i allmänhet vara till gagn för de enskilda aktieägarna om deras udda företrädesrätter i stället såldes centralt och i ett sammanhang genom bolagets försorg. En sådan försälj-

ning skulle avsevärt nedbringa de sammanlagda försäljningskostnaderna i fråga om företrädesrätterna. Med hänsyn till vad jag nu har anfört föreslår jag att en lagregel införs om central försäljning av udda företrädesrätter. En förutsättning för sådan försäljning bör vara att bolagsstämman har förordnat om det i emissionsbeslutet.

Prop. 1989/90: 160

2.3.4 Aktieteckning genom betalning

Mitt förslag: I avstämningsbolag får i beslut om nyemission förordnas att teckning i fråga om hela eller viss del av emissionen i stället för att göras på teckningslista skall ske genom betalning. Motsvarande skall gälla vid nyteckning av aktier på grund av optionsrätt.

Arbetsgruppens förslag: Begreppet teckningslista avskaffas då det är fråga om teckning av aktier vid nyemission eller nyteckning i avstämningsbolag. Teckning skall i stället ske genom registrering hos värdepapperscentralen på grundval av en skriftlig anmälan. Om emissionsbeslutet medger det får aktieteckningen ske genom betalning.

Remissinstanserna: De flesta remissinstanserna har lämnat arbetsgruppens förslag utan erinran.

Skälen för mitt förslag: Huvudprincipen i ABL, försäkringsrörelselagen och bankaktiebolagslagen är att teckning av aktier skall ske på en teckningslista. Från näringslivets sida har framhållits att teckning av aktierna genom betalning ofta är mera rationell än teckning på en traditionell teckningslista när det är fråga om nyemission eller nyteckning på grund av optionsrätt. För egen del kan jag ansluta mig till denna uppfattning. Det är emellertid osäkert om teckning genom betalning uppfyller lagens krav på teckningslista. Jag föreslår därför att lagtexten kompletteras med en uttrycklig bestämmelse om att det i avstämningsbolag kan göras teckning genom betalning i fall då förordnande om detta har skett i emissionsbeslutet. Givetvis bör förfarandet komma till användning endast i fråga om aktietecknare som med säkerhet kommer att tilldelas de tecknade aktierna. Det förekommer emellertid att en emission riktar sig både till sådana aktietecknare som sagts nu och till t.ex. allmänheten. Ett beslut av ett avstämningsbolag om teckning genom betalning bör därför i förekommande fall kunna begränsas till att avse endast en viss del av en emission.

Jag förutsätter att betalningen sker på ett sådant sätt att det inte kan uppkomma något tvivel om att teckning verkligen har skett.

Som skäl för sitt förslag att generellt avskaffa kravet på teckningslista i avstämningsbolag har arbetsgruppen uppgivit att man vill möjliggöra aktieteckning genom värdepapperscentralens försorg. Arbetsgruppen synes därvid ha utgått från att sådan aktieteckning inte uppfyller lagens krav på teckningslista. Enligt min mening måste emellertid skriftliga viljeyttringar på av värdepapperscentralen utsända handlingar med uppgift om emissionsbeslutet godtas som en teckningslista.

Avskaffandet av kravet på sådan lista utgör således enligt min uppfatt-

ning inte någon förutsättning för att aktieteckningen på detta sätt skall kunna ske hos värdepapperscentralen. Jag har inte heller funnit att det föreligger några andra skäl för att generellt avskaffa kravet på teckningslista i avstämningsbolag. Jag avser alltså inte att lägga fram något förslag med den innebörden.

2.3.5 Central försäljning av vid införandet av det kontobaserade systemet outnyttjade delrätter

Mitt ställningstagande: Några regler om central försäljning av sådana delrätter som inte har utnyttjats vid införandet av det kontobaserade systemet skall inte införas.

Värdepapperscentralens förslag: Det skall vara möjligt att centralt försälja sådana delrätter som vid införandet av det kontobaserade systemet inte har utnyttjats.

Skälen för mitt ställningstagande: När det gäller företrädesrätter att delta i en fondemission (delrätter) innebär den lösning som har valts i övergångsbestämmelserna till lagstiftningen om ett kontobaserat aktiesystem att innehavaren av en sådan rättighet blir antecknad på ett aktiekonto om han visar upp emissionsbeviset eller på annat sätt styrker sitt förvärv (se 6 § lagen, 1989:828, om införande av aktiekontolagen, 1989:827).

Värdepapperscentralen har anfört att en central försäljning övergångsvis av outnyttjade delrätter skulle innebära en värdefull rationalisering för avstämningsbolagens, fondhandelns och värdepapperscentralens vidkommande. Utgångspunkten för denna uppfattning torde ha varit att värdepapperscentralen vid ikraftträdande av den nya lagstiftningen självant skulle vidta åtgärder för att föra över outnyttjade delrätter till det kontobaserade aktiesystemet. Den övergångslösning som sedan har valts innebär emellertid inte att värdepapperscentralen självant skall vidta några åtgärder med avseende på delrätterna.

Med hänsyn till vad jag nu har anfört föreligger det enligt min mening inte något behov av lagregler om central försäljning av outnyttjade delrätter vid införandet av det kontobaserade aktiesystemet. Till denna uppfattning har deltagarna i de tidigare nämnda överläggningarna anslutit sig.

2.3.6 Intyg om rättsverkningar av registreringar enligt aktiekontolagen

Mitt förslag: Ett besked enligt 5 kap. 1 § andra stycket aktiekontolagen om ett aktiekontos innehåll skall på begäran även innefatta ett intyg av värdepapperscentralen om vilka rättsverkningar som enligt aktiekontolagen är knutna till uppgifterna på kontot.

Skälen för mitt förslag: Enligt 5 kap. 1 § andra stycket aktiekontolagen

skall värdepapperscentralen på begäran av en berörd rättighetshavare lämna underrättelse om ett aktiekontos innehåll. Grunden för denna bestämmelse är främst att den rättighetshavare som vill förfoga över sin på ett aktiekonto registrerade rättighet har behov av ett aktuellt kontoutdrag för att styrka sin rätt mot tredje man (se prop. 1988/89:152 s. 109). Sedan propositionen överlämnats till riksdagen har emellertid osäkerhet uppkommit om huruvida sådana kontobesked är tillfyllest vid vissa utländska fondbörser som bevis på rätten att förfoga över aktier (se 1989/90:LU5 s. 10). Det är självfallet angeläget att övergången till ett kontobaserat aktiesystem inte medför att handeln med svenska aktier utomlands förhindras eller försvåras enbart av den anledningen att reglerna inte medger att andra handlingar än kontoutdrag och kontobesked tillhandahålls aktieägarna. Enligt vad som har framkommit om inställningen hos vissa utländska börser kan det vidare finnas ett självständigt värde i att aktiekontolagen innehåller en uttrycklig föreskrift i frågan. Med hänsyn till vad jag nu har anfört föreslår jag att skyldigheten för värdepapperscentralen att utfärda besked om ett aktiekontos innehåll kompletteras med en föreskrift om att centralen på begäran även skall intyga vilka rättsverkningar som enligt aktiekontolagen är knutna till uppgifterna på aktiekontot.

2.3.7 Det kontobaserade systemets omfattning

Mitt förslag: Det kontobaserade systemet enligt aktiekontolagen får omfatta rätt gentemot ett aktiebolag att av detta bolag förvärva aktie i ett annat aktiebolag (inköpsrätt).

Bakgrunden till mitt förslag: När man inom en koncern vill uppnå en mera spridd ägarstruktur i ett dotterbolag, förekommer det att moderbolaget erbjuder aktieägare inom koncernen att vederlagsfritt förvärva rätt att av moderbolaget köpa befintliga aktier i dotterbolaget (inköpsrätt). Dessa inköpsrätter kallas ibland i stället köpoptioner, även om en köpoption vanligen anses kännetecknad av att en ersättning skall betalas för optionen till utfärdaren (se t. ex. prop. 1985/86:151 s. 7). Om ett avstämningsbolag har utfärdat inköpsrätterna och dessa avser aktier i ett annat avstämningsbolag, brukar inköpsrätterna administreras av värdepapperscentralen. Hittills har detta skett inom ramen för det pappersbaserade systemet för hantering av aktier i avstämningsbolag. Värdepapperscentralen utfärdar därvid s. k. inköpsrättsbevis, optionsrättsbevis eller "bevis avseende köpoptioner" för inköpsrätterna. Avsikten är att dessa bevis när det gäller överlåtelse och pantsättning skall följa de regler om löpande skuldebrev som enligt 3 kap. 6 § ABL gäller för sådana optionsbevis ställda till viss man som avses i 5 kap. 1 § i sistnämnda lag.

Skälen för mitt förslag: De civilrättsliga verkningar som är knutna till innehavet av ett löpande skuldebrev kommer i det nya, kontobaserade systemet i stället att knytas till registrering i avstämningsregister. Som jag har framhållit i propositionen om kontobaserat aktiesystem (se prop.

1988/89: 152 s. 76) är det därför enligt min mening lämpligt att det kontobaserade systemet i första hand får omfatta sådana rättigheter som i dag representeras av värdepapper med de civilrättsliga egenskaper som utmärker ett löpande skuldebrev. Utredningen i förevarande lagstiftningsärende har gett vid handen att de av värdepapperscentralen utfärdade bevisen som representerar de nu aktuella inköpsrätterna inom det praktiska rättslivet allmänt betraktas såsom utrustade med de värdepappersrättsliga egenskaper som utmärker skuldebrev ställda till viss man eller order. Även enligt min mening finns det grundad anledning att anta att bevisen i huvudsak har samma värdepappersrättsliga egenskaper som de nyss angivna löpande skuldebreven. Vad nu sagts talar alltså för att även de aktuella inköpsrätterna skall kunna omfattas av det kontobaserade systemet. Härtill kommer att utredningen i detta lagstiftningsärende har visat att det från praktisk synpunkt är angeläget att inköpsrätterna får hanteras inom det kontobaserade systemet. När aktiekontolagen har trätt i full tillämpning föreligger nämligen inte längre ekonomiska och tekniska förutsättningar för en pappersbaserad hantering av inköpsrätterna hos värdepapperscentralen.

Med hänsyn till vad jag nu har anfört föreslår jag därför att de ifrågavarande inköpsrätterna får omfattas av det kontobaserade systemet. Jag vill understryka att s.k. standardiserade optioner inte kan räknas till dessa inköpsrätter (se härom närmare i specialmotiveringen).

Enligt min mening möter det inte något hinder mot att det kontobaserade systemet, om utfärdaren begär det, får tillämpas också på redan utfärdade, pappersbaserade inköpsrätter. För att förmå innehavaren av en inköpsrätt att medverka till övergången till den kontobaserade hanteringen bör i sådana fall inköpsrätten få göras gällande mot utfärdaren först sedan inköpsrättens innehavare har låtit registrera denna på konto enligt aktiekontolagen.

I detta sammanhang vill jag även ta upp en fråga som gäller övergången från pappersbaserad till kontobaserad hantering av skuldförbindelser. För att förmå innehavaren av en befintlig skuldförbindelse att medverka till en sådan övergång föreskrivs i 8 § första stycket lagen om införande av aktiekontolagen i dess nuvarande lydelse att en långivare inte har rätt till *betalning* förrän han har låtit registrera skuldförbindelsen på konto enligt aktiekontolagen. Enligt min mening bör emellertid utfärdaren av skuldförbindelsen i denna situation även kunna innehålla andra ekonomiska prestationer som följer med skuldförbindelsen, t. ex. rättigheten att byta ut en fordran enligt ett konvertibelt skuldebrev mot aktier. Jag föreslår därför en ändring med denna innebörd i 8 § lagen om införande av aktiekontolagen.

Mitt förslag: Viss underrättelse från en revisor om att ett företag har underlåtit att fullgöra sina skyldigheter på skatte- och avgiftsområdet skall i fortsättningen lämnas till skattemyndigheten i stället för till länsstyrelsen. Detsamma skall gälla underrättelser från ett aktiebolag om byte av bolagets firma eller av den ort där bolagets styrelse skall ha sitt säte.

Skälen för mitt förslag: I ABL, lagen om årsredovisning m. m. i vissa företag, bankrörelselagen och lagen om ekonomiska föreningar finns bestämmelser om att revisorn skall sända in en avskrift av revisionsberättelsen till länsstyrelsen, om berättelsen innehåller anmärkning i vissa närmare angivna avseenden beträffande fullgörandet av företagets skyldigheter på skatte- och avgiftsområdet.

Länsstyrelsens befattning med de skatte- och avgiftsfrågor som avses i de nu aktuella bestämmelserna upphörde när länsstyrelsernas skatteavdelningar den 1 januari 1987 bröts ut och bildade fristående myndigheter, länsskattemyndigheterna (prop. 1985/86:55, BoU11, rskr. 82). I prop. 1989/90:74 förslås bl. a. att nuvarande länsskattemyndigheter och lokala skattemyndigheter ersätts av en gemensam skattemyndighet i varje län. Förslaget behandlas för närvarande av riksdagen. Den nya organisationen för skatteförvaltningen i länen avses träda i kraft den 1 januari 1991.

Med anledning av de organisatoriska förändringar inom skatteområdet som jag nu har redogjort för bör avskrift av revisionsberättelsen i fortsättningen sändas direkt till skattemyndigheten i stället för till länsstyrelsen.

I 9 kap. 14 § ABL föreskrivs att länsstyrelsen skall underrättas om ändring i bolagsordningen som avser bolagets firma eller den ort i Sverige där bolagets styrelse skall ha sitt säte. Underrättelsen skall lämnas till länsstyrelsen i det län där styrelsen har sitt säte före ändringen. Firmabyten och ändringar i fråga om styrelsens säte ingår ofta som ett led i en rad åtgärder som syftar till att vilseleda bolagets borgenärer och andra intressenter. På skatteområdet gäller att sätesorten är bestämmande för beskattningen av bolaget (jfr prop. 1979/80:143 s. 90f). Den statliga myndighet som i första hand berörs av ändringar i bolagsordningen av det nu aktuella slaget är sålunda skattemyndigheten. För länsstyrelsen är underrättelser om sådana ändringar vanligtvis av föga intresse. Bestämmelsen bör därför enligt min mening ändras på det sättet att det i stället är skattemyndigheten som skall underrättas.

2.5 Ikraftträdande m. m.

Den nya lagstiftningen bör lämpligen träda i kraft den 1 januari 1991, då aktiekontolagen med följdlagstiftning blir generellt tillämplig (jfr 2 § förordningen, 1989:844, om ikraftträdande av aktiekontolagen, 1989:827, m. m.).

Som jag nämnt i avsnitt 2.3.2 om preskription av aktierätt bör tidpunk-

ten för registrering av ett avstämningsförbehåll bilda utgångspunkten för den aktuella preskriptionsfristen, även om förbehållet har registrerats innan den nya preskriptionsregeln träder i kraft. I fråga om preskriptionsregeln behövs det därför en särskild övergångsbestämmelse. I övrigt erfordras inte några särskilda övergångsbestämmelser.

3 Upprättade lagförslag

I enlighet med det anförda har inom justitiedepartementet upprättats förslag till

1. lag om ändring i aktiebolagslagen (1975:1385),
2. lag om ändring i försäkringsrörelselagen (1982:713),
3. lag om ändring i bankaktiebolagslagen (1987:618),
4. lag om ändring i lagen (1968:555) om rätt för utlänning och utländskt företag att idka näring här i riket,
5. lag om ändring i lagen (1980:1102) om handelsbolag och enkla bolag,
6. lag om ändring i lagen (1980:1103) om årsredovisning m. m. i vissa företag,
7. lag om ändring i bankrörelselagen (1987:617),
8. lag om ändring i sparbankslagen (1987:619),
9. lag om ändring i föreningsbankslagen (1987:620),
10. lag om ändring i lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar,
11. lag om ändring i aktiekontolagen (1989:827),
12. lag om ändring i lagen (1989:828) om införande av aktiekontolagen (1989:827).

Samråd har skett med chefen för finansdepartementet beträffande lagförslagen 2, 3 och 7–9 samt med chefen för industridepartementet beträffande lagförslag 4.

Lagförslagen har granskats av lagrådet.

4 Specialmotivering

4.1 Förslaget till lag om ändring i aktiebolagslagen

2 kap. 1 §

Ändringarna i första stycket har behandlats i den allmänna motiveringen (avsnitt 2.1). Ändringarna innebär framför allt att kravet på svenskt medborgarskap slopas i fråga om stiftare som är fysiska personer. När det gäller handelsbolag som är stiftare slopas vidare det nuvarande kravet på att varje obegränsat ansvarig bolagsman i handelsbolaget skall vara svensk medborgare.

3 kap. 11 §

Stycket som är nytt har behandlats i den allmänna motiveringen (avsnitt 2.3.2). Bestämmelserna innebär att en aktierätt under vissa förhållanden

kan preskriberas sedan ett aktiebolag genom ändring av bolagsordningen har övergått till att bli avstämningsbolag. Utgångspunkten för preskriptionsfristen är den tidpunkt då ändringen av bolagsordningen registrerades hos patent- och registreringsverket (jfr 9 kap. 14 § tredje stycket ABL).

En förutsättning för att bestämmelserna skall bli tillämpliga på en viss aktie är att någon ägare eller förvaltare till aktien aldrig har förts in i den nya aktieboken, vare sig enligt huvudregeln i 3 kap. 7 § eller enligt undantagsregeln i första stycket av förevarande paragraf. Preskriptionsbestämmelserna kan alltså inte tillämpas om t. ex. en ägare till en aktie har förts in i den nya aktieboken men det senare uppkommer ovisshet om vem som äger aktien.

I praktiken torde preskriptionsreglerna komma att tillämpas främst på restposter av aktier om vilka uppgifter inte har kunnat föras över från den äldre aktieboken. Det kan förekomma att aktierna inom en sådan post inte kan individualiseras i förhållande till varandra. Aktierna måste i sådana fall säljas i ett sammanhang. Naturligtvis måste förutsättningarna för tillämpning av preskriptionsbestämmelserna då vara uppfyllda i fråga om samtliga aktier som ingår i posten.

Som framgår av lagtexten tillfaller de medel som influtit vid försäljningen bolaget. Detta är alltså inte förpliktat att hålla medlen avskilda för den tidigare ägarens räkning.

Den som har förvärvat en aktie av bolaget enligt bestämmelserna i förevarande stycke har rätt att registreras som ägare till aktien på konto enligt aktiekontolagen. Någon uttrycklig bestämmelse angående sistnämnda förhållande har inte ansetts behövlig.

Som framgår av lagtexten måste den tidigare ägaren avlämna det aktiebrev som tidigare representerade aktien för att få ut det vid aktieförsäljningen influtna beloppet. I övrigt är detta aktiebrev inte längre bärare av någon rättighet i bolaget.

4 kap. 3 a §

Paragrafen som är ny innehåller bestämmelser om central försäljning av udda företrädesrätter att delta i nyemissioner och fondemissioner. Paragrafen har behandlats i den allmänna motiveringen (avsnitt 2.3.3).

4 kap. 5 §

I punkt 6 i första stycket har intagits en bestämmelse enligt vilken ett beslut om nyemission i förekommande fall skall ange att aktieteckning skall ske genom betalning (jfr 8 §).

Enligt en ny punkt 9 i samma stycke skall nyemissionsbeslutet på motsvarande sätt ange att udda företrädesrätter att delta i nyemissionen skall säljas genom bolagets försorg (jfr 3 a §).

Det nya andra stycket som är nytt innehåller bestämmelser om aktieteckning genom betalning vid en nyemission. Frågan har behandlats i den allmänna motiveringen (avsnitt 2.3.4).

4 kap. 16 §

Ändringen i tredje stycket innebär att ett beslut om fondemission i förekommande fall skall ange att udda företrädesrätter att delta i fondemissionen skall säljas genom bolagets försorg (jfr 3 a §).

5 kap. 12 §

Andra stycket som är nytt innehåller bestämmelser om aktieteckning genom betalning vid nyteckning av aktier på grund av optionsrätt. Frågan har behandlats i den allmänna motiveringen (avsnitt 2.3.4).

Att ett förordnande om aktieteckning genom betalning vid nyteckning skall anges i emissionsbeslutet framgår även av 5 kap. 4 § första stycket 7.

Ändringen i sista stycket är redaktionell.

8 kap. 4 §

Ändringarna som har behandlats i den allmänna motiveringen (avsnitt 2.1) innebär att kravet på svenskt medborgarskap avskaffas i fråga om styrelseledamöter och verkställande direktören. Vidare innebär ändringarna att kravet på bosättning i Sverige avskaffas såvitt avser högst halva antalet styrelseledamöter. I fråga om övriga styrelseledamöter och verkställande direktören kvarstår däremot kravet på svensk bosättning med i princip samma möjligheter till dispens som för närvarande. Om en styrelse består av t.ex. fem ledamöter och tre av dessa önskar bo utomlands, fordras således dispens för en av de tre sistnämnda ledamöterna. Beträffande en ensam styrelseledamot innebär ändringen att denne måste vara bosatt i Sverige, såvida inte dispens beviljas. Med hänsyn till att medborgarskapskravet avskaffas och det generella bosättningskravet mjukas upp i fråga om styrelseledamöter torde emellertid i fortsättningen skäl för dispens föreligga mindre ofta än vad som hittills har varit fallet.

Ändringarna i paragrafen innebär även att de hittillsvarande särbestämmelserna för nordiska medborgare upphävs.

I fråga om bosättningskravet har inte några särskilda bestämmelser införts för arbetstagarledamöterna i en styrelse. Detta innebär att lagens krav på att minst halva antalet styrelseledamöter skall vara bosatt i Sverige i och för sig kan vara uppfyllt även om mindre än halva antalet arbetstagarledamöter bor här i landet.

På grund av hänvisningar i 8 kap. 1 § och 13 kap. 7 § till bestämmelserna i förevarande paragraf kommer de ändrade reglerna för styrelseledamöter om medborgarskap och bosättning även att gälla för styrelsesuppleanter och likvidatorer. På samma sätt innebär hänvisningen i 8 kap. 3 § till

förevarande paragraf att kravet på svenskt medborgarskap slopas även i fråga om vice verkställande direktör.

Prop. 1989/90: 160

Den föreslagna ändringen rörande bosättningskravet får anses innebära att vid regelns tillämpning antalet styrelseledamöter skall räknas för sig och antalet styrelsesuppleanter för sig (jfr prop. 1983/84: 184 s. 18 och 21).

8 kap. 11 §

Enligt den nya bestämmelsen i andra stycket skall minst en av dem som bemyndigas att företräda bolaget och teckna dess firma vara bosatt i Sverige, om inte särskild dispens meddelas. Bestämmelsen innebär att en styrelseledamot som utses till firmatecknare skall bo i Sverige såvida det inte finns någon annan som har rätt att teckna bolagets firma och som är bosatt i Sverige.

Om enligt tredje stycket i förevarande paragraf bolagets firma skall tecknas av flera personer i förening, innebär den nya bestämmelsen i andra stycket att endast en av dessa personer behöver vara bosatt i Sverige.

10 kap. 2 §

Ändringarna i första stycket har behandlats i den allmänna motiveringen (avsnitt 2.2).

Ändringarna innebär att det hittillsvarande bosättningskravet i paragrafen i fråga om auktoriserade och godkända revisorer upphävs. Vidare innebär ändringarna att kraven på svenskt medborgarskap och bosättning i Sverige slopas i fråga om revisorer som saknar nu angiven kompetens. Det senare har kunnat ske eftersom ett aktiebolag alltid skall ha minst en auktoriserad eller godkänd revisor (se 10 kap. 3 §). Som framhållits i den allmänna motiveringen har nämligen medborgarskaps- och bosättningskraven i fråga om icke auktoriserade eller godkända revisorer ansetts kunna efterges, om även en auktoriserad eller godkänd revisor deltar i revisionen.

Slutligen har i paragrafens första stycke tagits in en bestämmelse om att en revisor inte får vara underkastad näringsförbud.

4.2 Förslaget till lag om ändring i försäkringsrörelselagen

Ändringarna översensstämmer i huvudsak med dem som föreslås i ABL. Bestämmelserna i 5 kap. 12 § ABL saknar dock motsvarighet i försäkringsrörelselagen.

Skilnaden i föreslagen lydelse mellan 10 kap. 3 § första stycket försäkringsrörelselagen och 10 kap. 2 § första stycket ABL beror på att det inte alltid behöver finnas en auktoriserad eller godkänd revisor i ett försäkringsbolag (se 10 kap. 4 § försäkringsrörelselagen, jfr specialmotiveringen till 10 kap. 2 § ABL).

Ändringarna överensstämmer i huvudsak med dem som föreslås i ABL.

Skillnaden i lydelse mellan 2 kap. 1 § ABL och 2 kap. 1 § bankaktiebolagslagen beror på att enligt huvudregeln endast fysiska personer får vara stiftare av bankaktiebolag.

I 7 kap. 3 § andra stycket i dess hittillsvarande lydelse har det funnits särskilda regler om medborgarskap och bosättning i fråga om styrelseledamöter i ett bankaktiebolag som bildats av utländskt bankföretag. Dessa regler har genom de nya bestämmelserna i paragrafens första stycke blivit överflödiga.

Bestämmelserna om revisorer i 10 kap. 2 § ABL motsvaras av bestämmelser i 3 kap. 3 § bankrörelselagen.

4.4 Förslaget till lag om ändring i lagen om rätt för utlänning och utländskt företag att idka näring här i riket

23 §

Ändringen i tredje stycket har behandlats i den allmänna motiveringen, avsnitt 2.2. Ändringen innebär att kravet på svenskt medborgarskap avskaffas i fråga om en auktoriserad revisor som utför granskning enligt förevarande lag.

4.5 Förslaget till lag om ändring i lagen om handelsbolag och enkla bolag

2 kap. 37 §

Ändringarna i tredje stycket har behandlats i den allmänna motiveringen (avsnitt 2.1). Ändringarna innebär för handelsbolag att kravet på svenskt medborgarskap avskaffas i fråga om likvidatorer som inte är bolagsmän samt att kravet på bosättning i Sverige begränsas till att avse endast halva antalet sådana likvidatorer.

På grund av hänvisning i 4 kap. 7 § till förevarande lagrum kommer de ändrade reglerna även att gälla i fråga om enkla bolag.

Angående förutsättningarna för dispens från bosättningskravet, jfr specialmotiveringen till 8 kap. 4 § ABL.

4.6 Förslaget till lag om ändring i lagen om årsredovisning m. m. i vissa företag

4 kap. 2 §

Ändringarna i första stycket som avser medborgarskap m. m. i fråga om revisorer överensstämmer med de ändringar som föreslås i 10 kap. 3 § första stycket försäkringsrörelselagen.

3 kap. 3 §

Ändringarna i första stycket överensstämmer med dem som i fråga om medborgarskap och bosättning för revisorer föreslås i 10 kap. 2 § ABL.

4.8 Förslaget till lag om ändring i sparbankslagen

2 kap. 1 §

Ändringarna i andra stycket innebär att kravet på svenskt medborgarskap slopas i fråga om stiftare. Ändringarna överensstämmer med dem som föreslås i 2 kap. 1 § bankaktiebolagslagen.

3 kap. 3 §

Ändringarna i första stycket innebär att kravet på svenskt medborgarskap slopas i fråga om styrelseledamöter. Däremot behålls kravet på att styrelseledamöterna skall vara bosatta inom sparbankens verksamhetsområde.

Vad nu sagts om styrelseledamöter gäller på grund av hänvisningar till förevarande paragraf även styrelsesuppleanter, verkställande direktör, ställföreträdare för verkställande direktör, firmatecknare och likvidatorer (se 3 kap. 1, 4 och 14 §§ samt 6 kap. 6 §).

4.9 Förslaget till lag om ändring i föreningsbankslagen

6 kap. 3 och 4 §§

Ändringarna som gäller medborgarskap och bosättning i fråga om styrelseledamöter och verkställande direktör överensstämmer med de nya bestämmelser som föreslås i 8 kap. 4 § ABL (se specialmotiveringen till sistnämnda lagrum).

6 kap. 14 §

Ändringarna i andra stycket gäller firmatecknares bosättning och överensstämmer med de ändringar som föreslås i 7 kap. 15 § bankaktiebolagslagen (se även specialmotiveringen till 8 kap. 11 § ABL).

4.10 Förslaget till lag om ändring i lagen om ekonomiska föreningar

6 kap. 4 och 11 §§

Ändringarna som gäller medborgarskap och bosättning i fråga om styrelseledamöter, verkställande direktör och firmatecknare överensstämmer med de motsvarande ändringar som föreslås i 8 kap. 4 och 11 §§ ABL (se specialmotiveringen till dessa lagrum).

På grund av hänvisningar i 56 § bostadsrättslagen (1971:419) och 12 § lagen (1975:417) om sambruksföreningar kommer ändringarna i föreva-

rande kapitel även att gälla för motsvarande funktionärer i bostadsrättsföreningar och sambruksföreningar.

De föreslagna ändringarna ger i och för sig anledning till en omredigering av 56 § bostadsrättslagen. Någon omredigering har emellertid inte vidtagits, eftersom en ny bostadsrättslag nu förbereds som beräknas träda i kraft den 1 januari 1991.

8 kap. 3 §

Ändringarna i första stycket som gäller medborgarskap och bosättning för revisorer överensstämmer med de ändringar som i dessa avseenden föreslås i 10 kap. 3 § försäkringsrörelselagen (se specialmotiveringen till sistnämnda lagrum).

På grund av hänvisningar i 58 § bostadsrättslagen och 14 § lagen om sambruksföreningar kommer ändringarna i förevarande paragraf även att gälla för revisorer i bostadsrättsföreningar och sambruksföreningar.

4.11 Förslaget till lag om ändring i aktiekontolagen

5 kap. 1 §

Ändringen i andra stycket innebär att värdepapperscentralen i ett sådant kontobesked som avses i stycket på begäran skall ange vilka rättsverkningar som enligt aktiekontolagen är knutna till uppgifterna på ett aktiekonto. Ändringen har behandlats i den allmänna motiveringen, avsnitt 2.3.6. Jfr även inledningen, avsnitt 1.

9 kap. 1 §

Den nya bestämmelsen i andra stycket punkt 4 har behandlats i den allmänna motiveringen, avsnitt 2.3.7. Bestämmelsen innebär att det kontobaserade systemet får omfatta inköpsrätter som avser aktier i ett annat aktiebolag än det som har utfärdat inköpsrätterna.

I typfallet utfärdas de inköpsrätter som det här är fråga om vederlagsfritt och till förmån för aktieägarna i det utfärdande bolaget eller i annat bolag inom samma koncern. Den nya bestämmelsen kan emellertid tillämpas även om inköpsrätterna utfärdas mot vederlag och till förmån för andra än de angivna aktieägarna. Inte heller krävs enligt den nya bestämmelsen att det utfärdande bolaget eller det bolag vars aktier inköpsrätten avser är avstämningsbolag. Rätten till kontobaserad hantering förutsätter dock i praktiken att det är fråga om inköpsrätter som värdepapperscentralen har tekniska förutsättningar att hantera i det kontobaserade systemet.

Som framhållits i den allmänna motiveringen räknas inte s. k. standardiserade optioner till de inköpsrätter som omfattas av den nya bestämmelsen. Från dessa inköpsrätter skiljer sig de standardiserade optionerna bl. a. därigenom att villkoren för de senare bestäms av den börs eller clearingorganisation som administrerar handeln med optionerna. En annan viktig

skillnad är att handeln med de standardiserade optionerna är organiserad så att en s. k. clearingorganisation inträder som säljare gentemot köparen och som köpare gentemot säljaren. De standardiserade optionerna behandlas närmare bl. a. i betänkandet (SOU 1989: 72) Värdepappersmarknaden i framtiden.

Liksom i fråga om övriga rättigheter som avses i förevarande paragraf blir aktiekontolagen tillämplig på de nu ifrågavarande inköpsrätterna endast om utfärdaren har begärt det (se paragrafens första stycke). Av nämnda stycke framgår också att redan utfärdade, pappersbaserade inköpsrätter på begäran av utfärdaren får föras över till kontobaserad hantering. Enligt 7 § tredje stycket lagen om införande av aktiekontolagen är därvid den som styrker sitt förvärv av en inköpsrätt behörig att första gången antecknas som innehavare eller förvaltare av rätten på ett konto för skuldförbindelser. Innehavet av ett inköpsrättsbevis eller liknande bevis får naturligtvis betydelse när det gäller att bedöma om någon har styrkt sitt förvärv av en inköpsrätt som avses i beviset. Av grunderna för 7 § andra stycket i sistnämnda lag torde följä att beviset skall makuleras av det kontoförande institut som registrerar den ifrågavarande inköpsrätten.

4.12 Förslaget till lag om ändring i lagen om införande av aktiekontolagen

8 §

Ändringen i första stycket och bestämmelsen i det nya sista stycket syftar till att förmå innehavaren av en befintlig skuldförbindelse respektive inköpsrätt att medverka till övergången till kontobaserad hantering. De nya reglerna har behandlats i den allmänna motiveringen, avsnitt 2.3.7. Jfr även specialmotiveringen till 9 kap. 1 § aktiekontolagen.

5 Hemställan

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att anta förslagen till

1. lag om ändring i aktiebolagslagen (1975:1385),
2. lag om ändring i försäkringsrörelselagen (1982:713),
3. lag om ändring i bankaktiebolagslagen (1987:618),
4. lag om ändring i lagen (1968:555) om rätt för utlänning och utländskt företag att idka näring här i riket,
5. lag om ändring i lagen (1980:1102) om handelsbolag och enkla bolag,
6. lag om ändring i lagen (1980:1103) om årsredovisning m. m. i vissa företag,
7. lag om ändring i bankrörelselagen (1987:617),
8. lag om ändring i sparbankslagen (1987:619),
9. lag om ändring i föreningsbankslagen (1987:620),

10. lag om ändring i lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar, Prop. 1989/90:160
11. lag om ändring i aktiekontolagen (1989:827),
12. lag om ändring i lagen (1989:828) om införande av aktiekontolagen (1989:827).

6 Beslut

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och beslutar att genom proposition föreslå riksdagen att anta de förslag som föredraganden har lagt fram.

Till
Regeringen
(Utrikesdepartementets handelsavdelning)

Förslag till ändringar i aktiebolagslagen m. fl. författningar

I aktiebolagslagen m. fl. författningar finns bestämmelser om svenskt medborgarskap och bosättning i Sverige för vissa befattningshavare i svenska företag. Med svenskt medborgarskap jämföras i vissa fall medborgarskap i Danmark, Finland, Island och Norge.

I bifogade promemoria har kommerskollegium belyst förutsättningarna för en förenkling och liberalisering av nuvarande regelsystem. Mot bakgrund av vad som framkommit vid denna kartläggning föreslår kollegiet följande.

Styrelseledamot, verkställande direktör och suppleanter för dessa samt stiftare, firmatecknare och likvidator

Två alternativ har belysts. Kollegiet föreslår i första hand

- att kravet på svenskt medborgarskap slopas i aktiebolagslagen, lagen om ekonomiska föreningar samt lagen om handelsbolag och enkla bolag
- att kravet på bosättning i Sverige behålls; för styrelseledamot dock endast för hälften av hela antalet styrelseledamöter.

För att möta de besparingskrav som ställs på kommerskollegium har kollegiet i sin anslagsframställning för budgetåret 1988/89 (1988/89 – 1990/91) förutsatt en liberalisering och förenkling av bestämmelserna.

Revisorer

Beträffande revisorer föreslår kollegiet

- att nationalitets- och bosättningskraven slopas för samtliga revisorer i aktiebolag
- att nationalitets- och bosättningskraven slopas för revisorer utsedda enligt lagen om ekonomiska föreningar, lagen om årsredovisning m. m. i vissa företag, bostadsrättslagen, lagen om understödsföreningar, lagen om sambruksföreningar och lagen om arbetslöshetsförsäkring, för de fall då minst en auktoriserad eller godkänd revisor utsetts.

Det förutsätts att bosättningskravet – med dispensmöjlighet – för auktoriserade och godkända revisorer bibehålls oförändrat i revisorsförordningen (1973:221).

Genom dessa ändringar bortfaller nu förekommande dubbelprövning.

Beslut i detta ärende har fattats av kommerskollegiets styrelse varvid deltagit generaldirektören Söder (ordförande) samt styrelseledamöterna Andersson, Berg, Grönvall, Håkansson och Pettersson.

Vid ärendets slutliga handläggning har vidare närvarit personalföreträ-

darna Ohlson och Lundquist samt kommerseråden Gabrielsson, Hall,
Kleen och Lefrell. Föredragande har varit Ohlson.

Prop. 1989/90:160
Bilaga 1

Enligt kommerskollegiets beslut
Eva Kristina Ohlson

**MEDBORGARSKAPS- OCH BOSÄTTNINGS-
KRAVEN I AKTIEBOLAGSLAGEN M.FL. FÖR-
FATTNINGAR, FÖRSLAG TILL FÖRENKLADE
REGLER**

II MEDBORGARSKAPS- OCH BOSÄTTNINGSKRAV AVSEENDE
BEFATTNINGSHAVARE I SVENSKA FÖRETAGS LEDNING

- 1 Nuvarande bestämmelser
 - 1.1 Aktiebolagslagen (1975:1385)
 - 1.2 Lagen (1951:308) om ekonomiska föreningar
 - 1.3 Lagen (1980:1102) om handelsbolag och enkla bolag
- 2 Sammanfattning av motiven till lagstiftningen
- 3 Förhållanden i andra länder
- 4 Kollegiets handläggning av dispensärenden
- 5 Utvärdering av effekterna av nuvarande lagstiftning
- 6 Annan lagstiftning
- 7 Jämförelse med andra bestämmelser som rör utlänningars rätt att idka
näring i Sverige
- 8 Förslag till ändrad lagstiftning
 - 8.1 Ändring av bestämmelserna i överensstämmelse med nuvarande
praxis
 - 8.2 Ändring av bestämmelserna innebärande generellt slopande av
medborgarskapskravet

III MEDBORGARSKAPS- OCH BOSÄTTNINGSKRAV AVSEENDE
REVISORER

- 1 Inledning
- 2 Kollegiets auktorisation och godkännande av revisorer
- 3 Nationalitets- och bosättningskravet i aktiebolagslagen
 - 3.1 Gällande regler
 - 3.2 Kollegiets prövning för enskilt revisionsuppdrag
 - 3.3 Överväganden
- 4 Nationalitets- och bosättningskrav i lagen om ekonomiska föreningar
och lagen om årsredovisning m. m. i vissa företag
 - 4.1 Gällande bestämmelser
 - 4.2 Överväganden
- 5 Övriga författningar med nationalitets- och bosättningskrav för reviso-
rer
 - 5.1 Aktuell lagstiftning
 - 5.2 Överväganden
- 6 Sammanfattning

Bilagor

- 1 Motiven för bestämmelserna m. m.
Kollegiets handläggning och praxis
- 2 PM om nationalitets- och hemvistkrav för bolagsstyrelsemedlemmar i
EG-länderna, Schweiz och Österrike

I aktiebolagslagen, lagen om ekonomiska föreningar samt lagen om handelsbolag och enkla bolag m. fl. författningar finns bestämmelser om medborgarskap och bosättning för vissa befattningshavare i svenska företag med möjlighet till dispens i varje särskilt fall. I de flesta fall prövar kommerskollegium frågor om dispens.

Ansökningarna om dispens prövas huvudsakligen från rent formella synpunkter. Handläggningen är resurskrävande, särskilt vad gäller styrelseledamot och verkställande direktör i aktiebolag, och dispensgivningen uppfattas som byråkratisk av företagen.

Målsättningen med denna promemoria är att kartlägga förutsättningarna för liberalisering av nuvarande regelsystem och att om möjligt föreslå förenklingar som kan medföra minskad byråkrati för företagen och resursbesparingar för kollegiet.

Promemorian är uppdelad i två huvudavsnitt. Först behandlas de bestämmelser som rör ett företags ledning, främst styrelseledamot och verkställande direktör. Därefter behandlas bestämmelserna som avser revisorer. I bilaga 1 redovisas innehållet i förarbetena till lagstiftningen och lämnas en redogörelse för kollegiets handläggning och tillämpad praxis.

II MEDBORGARSKAPS- OCH BOSÄTTNINGSKRAV AVSEENDE VISSA BEFATTNINGSHAVARE I SVENSKA FÖRETAGS LEDNING

Prop. 1989/90: 160
Bilaga 2

1 Nuvarande bestämmelser

1.1 Aktiebolagslagen (1975: 1385)

Regler om styrelseledamots och verkställande direktörs medborgarskap och bosättning finns i 8 kap. 4 P aktiebolagslagen:

”Styrelseledamot och verkställande direktör skall vara svenska medborgare och bosatta i Sverige, om ej regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer för särskilt fall tillåter annat. Med svenskt medborgarskap jämföras medborgarskap i Danmark, Finland, Island och Norge. Nordiska medborgare som är bosatta i något av nu angivna länder kan vara styrelseledamöter, om minst halva antalet styrelseledamöter är bosatta i Sverige.”

Vad som i aktiebolagslagen sägs om styrelseledamot gäller enligt 8 kap. 1 § i tillämpliga delar för styrelsesuppleant och enligt 13 kap. 7 § för likvidator. Enligt 8 kap. 3 och 11 §§ gäller för vice verkställande direktör och för firmatecknare samma bestämmelser som för verkställande direktör.

För stiftare gäller enligt 2 kap. 1 § att dessa skall vara svenska medborgare och bosatta i Sverige. Möjlighet till dispens finns även från denna bestämmelse.

Aktiebolagslagen kompletteras av aktiebolagsförordningen (1975: 1387) där det i 53 § stadgas att dispensfrågor enligt 2 kap. 1 § och 8 kap. 4 § aktiebolagslagen prövas av kommerskollegium. Regeringen prövar dock ärendena enligt 8 kap. 4 § om bolagets aktiekapital uppgår till minst en miljon kronor och mer än hälften av hela antalet ledamöter i bolagets styrelse är personer som inte är i Sverige bosatta svenska medborgare. Detsamma gäller tillstånd som innebär att den angivna andelen får överstridas.

1.2 Lagen (1951: 308) om ekonomiska föreningar

Enligt lagen om ekonomiska föreningar skall styrelseledmot (22 §) och suppleant (23 §) samt firmatecknare (29 §) och likvidator (76 §) vara svenska medborgare och bosatta i Sverige. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer kan medge dispens från kraven.

Enligt förordningen (1969: 228) om prövning av vissa ärenden rörande ekonomiska föreningar är det kommerskollegium som har att pröva frågor om dispens.

En ny lag, lagen (1987: 667) om ekonomiska föreningar, träder i kraft den 1 januari 1988. I denna lag har införts vissa ändrade bestämmelser avseende nordiska medborgares rätt att inneha befattningar i en ekonomisk förening. Bestämmelserna som gäller styrelseledamot och verkställande direktör (6 kap. 4 §) samt suppleanter för dessa (6 kap. 1 och 3 §§) överensstämmer med motsvarande stadgande i aktiebolagslagen. Bestämmelserna som gäller frimatecknare (6 kap. 11 §) och likvidator (11 kap. 7 §)

1.3 Lagen (1980:1102) om handelsbolag och enkla bolag

I 2 kap. 37 § lagen om handelsbolag och enkla bolag stadgas att likvidator i ett handelsbolag skall vara svensk medborgare och bosatt i Sverige. Det samma gäller enligt 4 kap. 7 § för likvidator i ett enkelt bolag.

Även för dessa företagsformer finns möjlighet till dispens från kraven. Dispensansökningar prövas av kommerskollegium.

2 Sammanfattning av motiven för lagstiftningen

En utförlig redogörelse för lagstiftningens förarbeten finns i bilaga 1. Syftet med bestämmelserna är sammanfattningsvis följande.

Ett övergripande skäl till att ställa krav på svensk medborgarskap och bosättning i Sverige avseende vissa befattningshavare inom ett företags ledning torde vara att säkra ett svenskt inflytande över företags skötsel. Därmed förutsätter man att svenska samhällsintressen blir beaktade, att kunskap om svensk lagstiftning finns inom ledningen och att spelreglerna på den svenska arbetsmarknaden följs. Kraven syftar även till att säkerställa att de ansvariga inom ett företags ledning har nära kontakt med skötseln av företags angelägenheter och att en beslutsför styrelse snabbt skall kunna sammankallas. Genom medborgarskaps- och bosättningskraven skall vidare det allmännas intressen samt borgenärs och avtalsparters rättigheter skyddas. Företags ansvariga personer och deras egendom skall vid behov vara åtkomliga för svenska domstolar och verkställande myndigheter. Myndigheter, borgenärer, aktieägare och andra skall dessutom utan större åtgärder kunna få kontakt med företags ledning.

Genom individuell dispensprövning för utländska medborgare och svenska medborgare bosatta utomlands vill man säkerställa att personen inte är uppenbart olämplig och att denne har förutsättningar att förstå och ta hänsyn till här i landet rådande uppfattningar om hur ett företag bör drivas och hur relationerna till de anställda bör skötas.

Inom ramen för det nordiska samarbetet har en uppmjukning av bestämmelserna för nordiska medborgare diskuterats sedan 1950-talet. Den svenska lagstiftningen avseende styrelserepresentation i aktiebolag ändrades i denna riktning 1985. Skälen till att man ansåg sig kunna ställa lindrigare krav för nordiska medborgare än för andra utländska medborgare är bl. a. att förhållandena i de nordiska länderna är likartade ur kulturell, historisk, språklig och inte minst juridisk synvinkel. Rent konkret avspeglar sig gemenskapen i en lagstiftning med snarlika stadganden och principer inom privaträttens område samt nordiska överenskommelser om verkställighet av domar, konkurs och delgivning av stämning. Den geografiska närheten och de goda kommunikationerna mellan de nordiska länderna gör också att kraven på snabbhet och lättillgänglighet kan uppfyllas.

Sverige har en i jämförelse med många andra länder mycket restriktiv lagstiftning vad gäller krav på medborgarskap och bosättning för befattningshavare i ett bolags ledning. Kollegiet har gjort en sammanställning av de bestämmelser som gäller i vissa länder inom den europeiska gemenskapen samt i Schweiz och Österrike (bilaga 2). Här redovisas de bestämmelser som gäller i våra nordiska grannländer.

I Danmark krävs att minst hälften av antalet styrelsemedlemmar i ett aktiebolag och dess verkställande direktör skall ha hemvist i Danmark om inte industriministern medger annat. För nordiska medborgare tillämpas dispensmöjligheten generöst. Något medborgarskapskrav finns inte.

I Norge skall minst hälften av antalet styrelseledamöter vara bosatta i Norge och ha bott i landet minst två år. Kravet på två års bosättning gäller inte för medborgare i något av de nordiska länderna. Inte heller Norge har något medborgarskapskrav.

I Finland skall minst hälften av antalet styrelsemedlemmar och verkställande direktören vara i Finland bosatta nordiska medborgare. Av styrelsemedlemmarna får dock högst en tredjedel vara bosatta utanför Norden eller vara utomnordiska medborgare. Möjlighet till dispens från bestämmelserna finns.

4 Kollegiets handläggning av dispensärenden

Inledningsvis finns anledning erinra om att alla nordiska medborgare behandlas som svenska medborgare förutsatt att de är bosatta i Sverige.

I bilaga 1 redogörs för kollegiets handläggning av dispensärenden och nuvarande praxis vid tillståndsgivningen. Sammanfattningsvis gäller följande.

Det är företaget som har att söka dispens från kraven på svenskt medborgarskap och bosättning i Sverige för sina befattningshavare. Dispens medges endast för en viss namngiven person. Kollegiets handläggning tar sikte på dels en granskning av grundförutsättningarna m. m. för tillstånd, dels en redbarhets- och lämplighetsprövning av den person ansökningsen avser.

Vid granskningen av grundförutsättningarna prövas styrelsens sammanfattning med avseende på samtliga ledamöters nationalitet och bosättning. För en verkställande direktör kontrolleras att denne, om han är bosatt i Sverige, har arbetstillstånd. Gäller ansökningsen en firmatecknare kontrolleras att denne i övrigt är behörig att teckna företagets firma.

Redbarhetsprövningen sker — under förutsättning att den person ansökningsen avser är bosatt här i landet — genom remiss till länsstyrelsen i det län där vederbörande är bosatt. Länsstyrelsen skickar i sin tur ansökningsen på underremiss till polismyndigheten och kronofogdemyndigheten, ibland också till försäkringskassan. Remissen till länsstyrelsen ger besked om huruvida personen kan antas vara uppenbart olämplig att ingå i ett företags ledning exempelvis genom att han gjort sig skyldig till brott med anknytning till näringsverksamhet.

Det är mycket ovanligt att en ansökan avslås till följd av personens vandel. Redbarhetsprövning avseende i utlandet bosatta personer är inte möjlig.

Lämplighetsprövningen sker genom remiss till de fackliga organisationer som organiserar minst tio anställda vid företaget. I vart fall under senare år har inget yttrande från de fackliga organisationerna innehållit något omdöme om den person ansökningen avsett. I allmänhet anförs endast att organisationen inte har något att erinra mot att tillstånd medges eller att den avstår från att yttra sig.

Enligt praxis får — i den mån bolaget inte kan åberopa särskilda skäl för en längre gående dispens — högst en tredjedel av hela antalet ledamöter i ett aktiebolags styrelse vara nordiska medborgare bosatta utanför Norden eller icke nordiska medborgare. Denna praxis härrör från tiden före år 1969 då lagstiftningen på aktiebolagsområdet uttryckligen föreskrev att dispens fick medges för högst denna andel. I över 80 procent av ansökningarna som gäller styrelseledamot har styrelsen en sammansättning som håller sig inom denna gräns.

Den praxis som gäller för verkställande direktör är — också här om det inte finns särskilda skäl — att denne skall vara bosatt i Sverige.

Stiftare och firmatecknare medges regelmässigt tillstånd. Ansökningar för likvidator förekommer ytterst sällan. Eftersom likvidator utses av allmän domstol som får antas ha förutsättning att utse en för uppdraget lämpad person, medges även dessa tillstånd regelmässigt.

5 Utvärdering av effekterna av nuvarande lagstiftning

Genom att kräva att en majoritet av ett bolags styrelse skall vara i Sverige bosatta nordiska medborgare uppnås otvivelaktigt att dessa ledamöter och deras egendom är åtkomliga för svenska myndigheter, domstolar och andra. En beslutsför styrelse kan också snabbt sammankallas. Å andra sidan har, sedan medborgarskaps- och bosättningskraven infördes, kommunikationerna länder emellan förbättrats avsevärt. Man är inte längre beroende av en mer eller mindre långsam postgång för att hålla sig underlättad om viktiga händelser i företaget. Vidare behöver det inte längre innebära någon större tidsutdräkt att sammankalla en styrelse där en eller flera ledamöter är bosatta utomlands.

Det är mera tveksamt vad man i övrigt uppnår genom kravet på att en majoritet av styrelsen skall vara i Sverige bosatta nordiska medborgare. Det förhållandet att styrelsen uppfyller detta krav innebär i sig ingen garanti för ett bestämmande svenskt inflytande över företags skötsel. Ägarna tillsätter styrelsen — även de i Sverige bosatta nordiska medborgarna. I utlandsägda företag kommer därför det utländska inflytandet under alla förhållanden att vara starkt. Eftersom samhället tillåter att utländska rättssubjekt äger svenska företag, kan det utländska inflytandet inte anses vara oberättigat.

Möjligheten att genom dispensförfarandet genomföra någon egentlig lämplighetsprövning är ytterst begränsad. Från länsstyrelsen kan kollegiet i allmänhet endast erhålla upplysning om huruvida personen gjort sig

skyldig till brott eller har skulder. De fackliga organisationerna saknar oftast kännedom om den person ansökningen avser. De kan därför inte tillföra ärendena några upplysningar om personens eventuella brister i fråga om kunskap om svensk lagstiftning och svenska samhällsförhållanden eller deras insällning till den svenska arbetsmarknadens spelregler.

I detta sammanhang bör observeras att samhället inte ställer några egentliga krav när det gäller vandel och lämplighet avseende majoriteten av de personer som leder svenskt företag, dvs. de i Sverige bosatta nordiska medborgarna. För dessa krävs endast att de skall vara myndiga och ej i konkurs. När det gäller personer bosatta utomlands *kan* någon redbarhetsprövning över huvud taget inte göras. Denna är således begränsad till utomnordiska medborgare bosatta i Sverige och kan därför uppfattas som diskriminerande.

I samband med diskussionerna om slopande av medborgarskapskravet för arbetstagarledamöter (Styrelsrepresentation för de anställda, DS A 1986:1) har gjorts gällande att upprätthållandet av tillståndskravet skulle vara av värde från säkerhetspolitisk synpunkt.

Regeringen meddelar tillstånd att tillverka krigsmateriel. Tillstånd får meddelas endast svensk medborgare, svenskt handelsbolag eller svenskt aktiebolag. Tillståndet får förenas med villkor om att styrelseledamot och verkställande direktör i aktiebolag samt suppleanter för dessa skall vara svenska medborgare och bosatta i Sverige. Det är därför knappast aktuellt att ett företag som tillverkar krigsmateriel hos kollegiet ansöker om tillstånd för utländska medborgare att inneha uppdrag i bolagets ledning.

Kollegiets prövning kan däremot gälla företag som är eller i framtiden kan komma att bli leverantörer till försvaret av produkter som inte klassificeras som krigsmateriel. Som tidigare framhållits är kollegiets möjligheter att få upplysningar om de blivande styrelseledamöterna begränsade både till omfattning och innehåll. I varje fall tillåter de upplysningar som kollegiet erhåller inga bedömningar från säkerhetssynpunkt. Detta har heller aldrig varit avsikten med lagstiftningen.

6 Annan lagstiftning

De anställdas insyn och inflytande i företagets verksamhet har ökat under senare år bl. a. genom lagen (1976:351) om styrelsrepresentation för de anställda i aktiebolag och ekonomiska föreningar. Rätt till sådan styrelsrepresentation föreligger om bolaget respektive föreningen har mer än 25 anställda. Härigenom får denna intressegrupp insyn i hur de berörda företagen sköts. Även lagen (1976:580) om medbestämmande i arbetslivet ger sådana möjligheter. De anställda har härmed fått större möjligheter att skydda sina intressen och kan även tillföra företagets ledning kunskap om det svenska samhället.

Det utländska ägandet i för samhället viktiga företag regleras i lagen (1982:617) om utländska förvärv av svenska företag m m. Kontrollsubjekt är bl. a. utländska medborgare och andra utländska rättssubjekt, svenska aktiebolag som inte har utlänningsförbehåll i bolagsordningen samt vissa svenska ekonomiska föreningar. Tillstånd krävs då förvärvarens andel av

aktiekapitalet eller röstetalet för samtliga aktier i ett svenskt aktiebolag kommer att överskrida något av gränsvärdena tio, tjugo, fyrtio eller femtio procent.

Auktoriserad eller godkänd revisor skall efter utgången av år 1987 finnas i alla aktiebolag. Genom att en revisor inte bara i efterhand skall kontrollera bolagets årsredovisning utan också är skyldig att följa bolagets verksamhet under löpande verksamhetsår innebär detta en viss kontroll av hur företaget sköts. Vidare kan revisorn tillföra bolagets ledning kunskap på flera områden som är av betydelse för företagets skötsel, främst angående lagstiftning inom skatterätt och associationsrätt, men även på andra områden.

7 Jämförelse med andra bestämmelser som rör utlänningars rätt att idka näring i Sverige

Allt fler invandrare till Sverige bedriver verksamhet i aktiebolagsform. Många av dessa har permanent uppehållstillstånd. Enligt lagen (1968:555) om rätt för utlänning och utländskt företag att idka näring här i riket jämföras de därmed med svenska medborgare beträffande rätten att idka näring, dvs. de behöver inte ha näringstillstånd. Det förefaller ologiskt att dessa personer, om de väljer aktiebolagsformen, behöver särskilt tillstånd för att leda sitt företag.

Om ett utländskt företag driver verksamhet i Sverige i ett dotterbolag krävs i princip att dotterbolagets verkställande direktör skall vara såväl svensk medborgare som bosatt i landet. Om bolaget däremot väljer att driva verksamhet i en filial skall verkställande direktören vara bosatt i Sverige men behöver inte vara svensk medborgare.

8 Förslag till ändrad lagstiftning

Motiven för medborgarskaps- och bosättningskraven för ledningen i svenska företag är sammanfattningsvis att ledningen skall ligga i svenska händer och ha kunskap om svensk lagstiftning och svenska samhällsförhållanden. De ansvariga inom ledningen skall också ha nära kontakt med företagets skötsel och vara åtkomliga för svenska myndigheter, domstolar och andra.

Annan lagstiftning har tillkommit efter det att medborgarskaps- och bosättningskraven infördes som i vis mån tillgodoser samma intressen. Genom de förbättrade kommunikationerna kan personer bosatta i utlandet hålla sig underrättade om företagets skötsel och snabbt infinna sig vid exempelvis ett styrelsesammanträde i Sverige. Vidare är medborgarskaps- och bosättningskraven i vissa delar inkonsekventa i förhållande till de bestämmelser som reglerar utlänningars näringsverksamhet i andra företagsformer.

Dispensförfarandet är resurskrävande för såväl kollegiet som för företagen och uppfattas av företagen som byråkratiskt.

Mot denna bakgrund föreslår kollegiet ändring av nuvarande regelsystem. Två förslag till ändrad lagstiftning redovisas.

8.1 Ändring av bestämmelserna i överensstämmelse med nuvarande praxis

Enligt nuvarande lagstiftning skall styrelseledamot i ett aktiebolag vara nordisk medborgare och bosatt i Sverige. Halva antalet styrelseledamöter får vara bosatta i annat nordiskt land under förutsättning att övriga ledamöter är bosatta i Sverige. Verkställande direktör skall vara i Sverige bosatt nordisk medborgare. Möjlighet till dispens från dessa medborgarskaps- och bosättningskrav finns.

Enligt praxis medges regelmässigt tillstånd för nordiska medborgare bosatta utanför Norden eller icke nordiska medborgare att vara styrelseledamöter under förutsättning att deras antal inte uppgår till mer än en tredjedel av hela antalet styrelseledamöter. Vidare medges regelmässigt tillstånd för en utländsk medborgare att vara verkställande direktör om denne är bosatt i Sverige.

Ett förslag är att man lagfäster den praxis som i dag tillämpas, dvs. att man i lagen anger att högst en tredjedel av hela antalet styrelseledamöter utan särskilt tillstånd får vara nordiska medborgare bosatta utanför Norden eller icke nordiska medborgare. Verkställande direktören skall vara bosatt i Sverige, men medborgarskapskravet slopas.

Om förslaget genomförs minskar antalet dispensansökningar med ca 50%. Den enda skillnaden jämfört med nuvarande system blir att någon enstaka person som i dag på grundval av lämplighets- och vandelsprövningen skulle nekas tillstånd kommer att passera detta "kontrollnät". Genomförandet av förslaget medför en minskning av kollegiets resursbehov med uppskattningsvis en årsarbetskraft. Kollegiets anslagsframställning för budgetåren 1988/89 – 1990/91 förutsätter att detta förslag genomförs.

Patent- och registreringsverket bör vid registreringen kontrollera personernas medborgarskap och bosättning samt att de angivna kvoterna inte överskrids. Eftersom verket redan i dag kontrollerar att tillståndspliktiga personer inte registreras om de saknar tillstånd, torde den föreslagna ändringen inte påverka verkets kontrollverksamhet.

Föreslagna ändringar avseende styrelseledamot och verkställande direktör bör även gälla styrelsesuppleant och likvidator samt vice verkställande direktör och firmatecknare.

Motsvarande ändring som för aktiebolag bör göras i lagen om ekonomiska föreningar samt lagen om handelsbolag och enkla bolag.

Förslaget överensstämmer med de bestämmelser som i dag gäller för styrelseledamot och verkställande direktör i finska aktiebolag.

8.2 Ändring av bestämmelserna innebärande generellt slopande av medborgarskapskravet

Få länder ställer krav på medborgarskap för befattningshavare i företagsledning. De svenska bestämmelserna är, internationellt sett, mycket restriktiva även med beaktande av den praxis som tillämpas vid dispensgivningen. Det kan därför ifrågasättas om inte liberaliseringen av bestämmelserna kan drivas längre än i föregående förslag.

För att tillgodose kraven på åtkomlighet och kunskap om svenska förhållanden bör det vara tillräckligt att ställa krav på bosättning här i landet. Om krav uppställs på bosättning i Sverige för halva antalet styrelseledamöter uppnås rättslikhet med regelsystemen i Danmark och Norge.

Kollegiet föreslår att medborgarskapskravet i 8 kap 4 § aktiebolagslagen för styrelseledamot och verkställande direktör slopas. Kravet på bosättning i Sverige behålls för halva antalet styrelseledamöter och för verkställande direktören. Möjligheten till dispens bör inskränkas. Dispens bör medges endast om bolaget kan åberopa synnerliga skäl för undantag från bestämmelserna.

Genom att halva styrelsen och verkställande direktören kommer att vara bosatta i Sverige får företagets ledning en fast anknytning till landet. Vidare kommer minst hälften av de ansvariga inom ledningen att vara underkastade landets jurisdiktion och ansvaret för deras verksamhet kan utkrävas vid landets domstolar. De kommer också att vara tillgängliga för myndigheter, avtalsparter, borgenärer och andra intressenter.

Kollegiet förordar detta förslag. Om förslaget genomförs kan antalet dispensansökningar antas minska med ca 90 procent, vilket skulle medföra en minskning av kollegiets resursbehov med nära två årsarbetskrafter.

Liksom i förra förslaget bör patent- och registreringsverket vid registrering kontrollera befattningshavarnas bosättning och att den andelsmässiga relationen i styrelsen inte överskrider.

Föreslagna ändringar avseende styrelseledamot och verkställande direktör bör även gälla styrelsesuppleant och likvidator samt vice verkställande direktör och firmatecknare.

Motsvarande ändringar bör införas i lagen om ekonomiska föreningar samt lagen om handelsbolag och enkla bolag.

1 Inledning

Enligt aktiebolagslagen m.fl.organisationsrättsliga författningar behöver auktoriserade eller godkända revisorer i aktiebolag, ekonomiska föreningar, bostadsrättsföreningar, föreningsbanker och vissa andra företag, sedan den 1 januari 1986 inte vara svenska medborgare. Fortfarande föreskrivs dock att dessa revisorer liksom övriga revisorer skall vara bosatta här i landet. I vissa fall kan kommerskollegium lämna särskilt tillstånd för *ett enskilt företag* att anlita en revisor som är bosatt utomlands.

Kollegiet upprätthåller ett bosättningskrav också i sin verksamhet med auktorisation och godkännande av revisorer. En fråga är om bosättningskravet kan slopas i de associationsrättsliga författningarna mot bakgrund av det bosättningskrav som finns uppställt i den förordning som reglerar kollegiets auktorisations- och godkännandeverksamhet.

En annan fråga är om det för övriga revisorer alltså gällande kravet på svenskt medborgarskap och kravet på bosättning i Sverige kan slopas i företag där minst en av revisorerna är auktoriserad eller godkänd revisor.

2 Kollegiets auktorisation och godkännande av revisorer

För att erhålla auktorisation eller godkännande skall revisorn enligt förordningen (1973:221) om auktorisation och godkännande av revisorer bl.a. vara bosatt här i landet samt vara myndig och ej i konkurs. Om särskilda skäl föreligger får kollegiet meddela revisorn tillstånd att med bibehållen auktorisation eller bibehållet godkännande vara bosatt utomlands under viss tid.

Kollegiet tillämpar dispensmöjligheten från bosättningskravet restriktivt. Revisorn skall även under utlandsvistelsen som yrke utöva revisionsverksamhet. Revisorn skall hålla kollegiet underrättat om var i utlandet han arbetar och bosättningen i utlandet får inte vara längre tid än två år. I undantagsfall har kollegiet dock medgivit en kortare förlängning efter två års vistelse i utlandet. Under åren 1985 och 1986 kom fyra resp elva dispensansökningar till kollegiet. Den 31 december 1986 hade elva auktoriserade eller godkända revisorer sådant tillstånd.

Kollegiet utövar tillsyn över auktoriserade och godkända revisorer. Om en revisor åsidosätter sina plikter eller på annat sätt förfar oredligt kan kollegiet meddela revisorn varning eller vid allvarliga förseelser upphäva auktorisationen eller godkännandet.

3 Nationalitets- och bosättningskravet i aktiebolagslagen

3.1 Gällande regler

Aktiebolagens (1975:1385) regler om revisorers nationalitet och bosättning finns i 10 kap 2 § första stycket:

”Revisor skall vara svensk medborgare och bosatt i Sverige, om ej

regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer för särskilt fall tillåter annat. Den som är auktoriserad eller godkänd revisor behöver dock inte vara svensk medborgare.”

Enligt 10 kap 3 § skall bolagsstämman utse minst en auktoriserad eller godkänd revisor. För bolag vars konstituerande stämma hållits före den 1 januari 1983 tillämpas denna regel först efter utgången av år 1987. I vissa större aktiebolag måste bolagsstämman utse minst en auktoriserad revisor. Det sistnämnda gäller också om ägare till en tiondel av samtliga aktier begär det vid bolagsstämma där revisorsval skall ske.

Auktoriserade eller godkända revisorer

Före den 1 januari 1986 skulle även en auktoriserad eller godkänd revisor i aktiebolag vara svensk medborgare. I propositionen (Prop 1985/86: 7) till den ändring (SFS 1985:939) som trädde i kraft ovannämnda datum uttalades att den som är bosatt i Sverige och har förvärvat svensk auktorisation eller svenskt godkännande som revisor torde ha samma anknytning till Sverige som man tidigare velat säkra genom kravet på svenskt medborgarskap. Kravet på svenskt medborgarskap slopades för dessa revisorer medan kravet på bosättning i Sverige fick kvarstå.

Övriga revisorer

I propositionen hävdades att revisorer i bl. a. aktiebolag har tillgång till all väsentlig information i det aktuella företaget och en mycket god inblick i den verksamhet som företaget bedriver. Därför krävde man i princip att revisorerna skall vara svenska medborgare och bosatta här i landet. För de revisorer som inte är auktoriserade eller godkända genomfördes således ingen ändring.

3.2 Kollegiets prövning för enskilt revisionsuppdrag

Ett aktiebolag som vill anlita en revisor som inte är svensk medborgare och inte är bosatt i Sverige – eller som brister i något av dessa hänseenden – måste söka tillstånd hos kommerskollegium. Om revisorn är en i Sverige auktoriserad eller godkänd revisor krävs som ovan nämnts tillstånd endast om denne inte är bosatt här i landet.

Vid denna tillståndsprövning bedömer kollegiet om revisorn rent praktiskt kan utföra revisionsuppdraget trots att han är bosatt i utlandet. I praktiken bortfaller dock denna bedömning om bolaget redan har eller under ärendets gång väljer ytterligare en eller flera revisorer som uppfyller de ifrågavarande kraven i aktiebolagslagen.

Under åren 1985 och 1986 inkom 71 resp 14 ansökningar från företag eller föreningar vars tilltänkta revisorer inte uppfyllde de aktuella kraven. Tolv av 1986 års ansökningar kom från aktiebolag och fyra av dem avsåg auktoriserade eller godkända revisorer.

Auktoriserade eller godkända revisorer

En auktoriserad eller godkänd revisor behöver som nämnts kollegiets tillstånd för att vara bosatt i utlandet. Tillståndet lämnas endast för en begränsad tid. Under denna tid skall *dessutom varje enskilt aktiebolag* som vill anlita denne revisor söka särskilt tillstånd från kollegiet.

Enligt kollegiets mening framstår detta dubbla tillståndskrav som onödigt. Kollegiet gör till stora delar samma prövning för de olika tillstånden. De auktoriserade och godkända revisorerna måste anses vara mycket seriösa och tillförlitliga yrkesutövare. Redan av det skälet kan dessa revisorer ges ansvaret att själva avgöra om de kan utföra ett revisionsuppdrag även om de vistas i utlandet. Om revisorn ändå skulle missbruka det förtroendet och brista i sin revision av ett aktiebolag riskerar han att träffas av en disciplinär åtgärd från kollegiet.

Mot denna bakgrund bör aktiebolagslagens krav att auktoriserade och godkända revisorer skall vara bosatta i Sverige kunna slopas.

Övriga revisorer

Aktiebolagslagen innehåller inga bestämmelser om arbetsfördelningen eller fördelningen av ansvaret mellan två eller flera revisorer som valts av bolagsstämman i ett bolag. I specialmotiveringen till lagen (prop 1975: 103) finns dock följande uttalande:

”Varje revisor är i princip ansvarig för hela den granskning, som ingår i revisionsuppdraget, även om det inte sällan kan anses rimligt och praktiskt ofrånkomligt att en viss arbetsfördelning sker mellan revisorerna, om flera sådana finns.” Även om revisorerna således kommer överens om en arbetsfördelning måste varje revisor *dessutom* göra en egen bedömning av de övriga revisorernas granskningsinsatser.

För närvarande måste aktiebolag som hållit sin konstituerande stämma den 1 januari 1983 eller senare ha minst en auktoriserad eller godkänd revisor. Efter utgången av år 1987 gäller detta krav samtliga aktiebolag. Detta innebär att minst en revisor i varje aktiebolag har den kompetens och uppfyller de krav som kollegiet ställer för auktorisation eller godkännande. Denne revisor har vidare ett ansvar att utföra revisionsuppdraget enligt god revisionssed.

Förekomsten av minst en auktoriserad eller godkänd revisor sammantagen med revisorns totala ansvar trots en eventuell arbetsfördelning bör utgöra en tillräcklig garanti för att revisionsuppdraget blir korrekt utfört. Kollegiet anser därför att de övriga revisorernas nationalitet eller bosättning saknar väsentlig betydelse. Det bör övervägas att helt slopa nationalitets- och bosättningskraven i aktiebolagslagen för revisorer.

Följdändringar i annan lagstiftning

I samband med att nationalitets- och bosättningskraven i aktiebolagslagen slopas bör man se över vilka krav som särskilt bör ställas på revisorer i

vissa nyckelföretag inom krigsmaterielindustrin. Frågan bör kunna lösas på samma sätt som för styrelseledamöter, verkställande direktörer och deras suppleanter.

I 4 § lagen (1983:1034) om kontroll över tillverkningen av krigsmateriel m. m. bör således införas en möjlighet att förena tillstånd för svenskt aktiebolag att tillverka krigsmateriel med villkor om att även revisor i bolaget skall vara svensk medborgare och bosatt i Sverige.

4 Nationalitets- och bosättningskrav i lagen om ekonomiska föreningar och lagen om årsredovisning m. m. i vissa företag

4.1 Gällande bestämmelser

Lagen (1951:308) om ekonomiska föreningar

Enligt 46 § 1 mom i lagen om ekonomiska föreningar skall revisorer i ekonomiska föreningar vara svenska medborgare och bosatta i Sverige om inte myndighet som regeringen bestämmer tillåter annat. Den som är auktoriserad eller godkänd revisor behöver dock inte vara svensk medborgare.

I 4 mom samma paragraf föreskrivs att i vissa större ekonomiska föreningar skall minst en revisor vara auktoriserad. Detsamma gäller om minst en tiondel av de röstberättigade begär det vid en föreningsstämma.

I den nya lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar, som träder i kraft den 1 januari 1988, är motsvarande lagrum 8 kap 3 och 5 §§.

Lagen (1980:1103) om årsredovisning m. m. i vissa företag

Den som enligt bokföringslagen (1976:125) är skyldig att upprätta årsbokslut skall — om vissa andra kriterier är uppfyllda — för samma år även upprätta årsredovisning enligt lagen om årsredovisning m. m. i vissa företag (i det följande förkortad ÅRL). Aktiebolag, ekonomiska föreningar och stiftelser faller inte under lagens bestämmelser.

Med kravet på årsredovisning följer ett krav på att den redovisningsskyldige utser en eller flera revisorer. I lagens 4 kap 2 § första stycket uppställs samma formella krav på revisorerna som i lagen om ekonomiska föreningar. I vissa större företag skall enligt 4 kap 3 § minst en revisor vara auktoriserad.

Auktoriserade eller godkända revisorer — övriga revisorer

Även i dessa båda lagar slopades den 1 januari 1986 kravet på svenskt medborgarskap för auktoriserade eller godkända revisorer. Motiveringen var den samma som för ändringen i aktiebolagslagen. Härmed kvarstår alltså kravet på bosättning i Sverige. För icke auktoriserade eller godkända revisorer gjordes ingen ändring. Kommerskollegium kan medge undantag från nationalitets- och bosättningskraven även i lagen om ekonomiska föreningar och ÅRL.

Auktoriserade eller godkända revisorer

Enligt lagen om ekonomiska föreningar och ÅRL krävs under vissa förutsättningar att minst en av revisorerna är auktoriserad. Även i andra situationer torde många företag ha intresse av att välja en auktoriserad eller godkänd revisor. Om denne revisor är bosatt i utlandet har, såsom tidigare nämnts, kollegiet lämnat tillstånd för bosättningen. Trots detta måste varje enskilt företag som vill anlita denne revisor söka ytterligare ett tillstånd från kollegiet. Denna tillståndsprövning skiljer sig inte från den som görs när ett aktiebolag söker sådant tillstånd. Nationalitets- och bosättningskravens berättigande för dessa företagsformer kan således bedömas på samma grunder som för aktiebolag.

Med hänvisning till vad som tidigare utvecklats om auktoriserade och godkända revisorers kvalifikationer och ansvar bör de ges förtroendet att själva avgöra om de kan utföra ett revisionsuppdrag även om de vistas i utlandet.

Kravet att auktoriserade och godkända revisorer i ekonomiska föreningar och företag som omfittas av ÅRL skall vara bosatta i Sverige bör således kunna slopas.

Övriga revisorer

Såsom tidigare redogjorts för har samtliga revisorer i ett företag ett totalt ansvar för revisionen även om revisorerna sinsemellan har gjort en arbetsfördelning. I de fall minst en av revisorerna är auktoriserad eller godkänd har denne ett ansvar för att hela revisionsuppdraget utförs enligt god revisionssed. Därtill står denne revisor under kollegiets tillsyn. I denna situation bör de övriga revisorernas nationalitet eller bosättning sakna väsentlig betydelse för revisionsuppdragets utförande.

Nationalitets- och bosättningskraven för revisorer bör således slopas helt för ekonomiska föreningar eller företag som omfattas av ÅRL då minst en av revisorerna är auktoriserad eller godkänd.

Kollegiets prövning för enskilt revisionsuppdrag bör i enlighet med ovanstående resonemang kvarstå endast för företag som inte har någon utsedd auktoriserad eller godkänd revisor.

5 Övriga författningar med nationalitets- och bosättningskrav för revisorer**5.1 Aktuell lagstiftning**

Förutom i aktiebolagslagen, lagen om ekonomiska föreningar och ÅRL ställs nationalitets- och bosättningskrav för revisorer i följande författningar

- bostadsrättslagen (1971:479), 58 §
- lagen (1972:262) om understödsföreningar, 31 §
- lagen (1975:417) om sambruksföreningar, 15 §
- lagen (1973:370) om arbetslöshetsförsäkring, 62 §
- bankrörelselagen (1987:617), 3 kap 3 §

– försäkringsrörelselagen (1982:713), 10 kap 3 §.

Prop. 1989/90: 160
Bilaga 2

De fyra första lagarna i uppräkningsdelen ovan hänvisar till bl. a. 46 § i lagen om ekonomiska föreningar. Det innebär att revisorer i bostadsrättsföreningar, understödsföreningar, sambruksföreningar och erkända arbetslöshetskassor skall vara svenska medborgare och bosatta i Sverige. Undantagsmöjligheten är densamma som för ekonomiska föreningar. En revisor som är auktoriserad eller godkänd av kommerskollegium behöver inte vara svensk medborgare.

Bankrörelselagen innehåller gemensamma bestämmelser för bankaktiebolag, sparbanker och föreningsbanker. Vad gäller revisorer överensstämmer nationalitets- och bosättningskraven med aktiebolagslagen. Därmed behöver auktoriserade eller godkända revisorer i bankerna inte vara svenska medborgare men de skall vara bosatta i Sverige. Regeringen eller – efter bemyndigande från regeringen – bankinspektionen kan medge undantag från nationalitets- och bosättningskraven. Minst en av de revisorer som stämman i ett bankaktiebolag, en sparbank eller en central föreningsbank utser skall vara auktoriserad revisor. I en lokal föreningsbank skall minst en auktoriserad eller godkänd revisor utses av stämman.

Försäkringsrörelselagen ställer ett undantagslöst krav på svenskt medborgarskap och bosättning i Sverige för samtliga revisorer, således även för auktoriserade och godkända revisorer. Minst en av de revisorer som utses av stämman i vissa större försäkringsbolag skall vara auktoriserad revisor. Finansdepartementets försäkringsverksamhetskommitté kan väntas komma med förslag till ändringar i reglerna för revisorer i försäkringsrörelselagen och lagen om understödsföreningar.

5.2 Överväganden

De överväganden som gjorts i avsnittet om bl. a. ekonomiska föreningar har samma giltighet vad gäller bostadsrättslagen, lagen om understödsföreningar, lagen om arbetslöshetsförsäkring och lagen om sambruksföreningar. Sålunda bör frågan om revisorernas nationalitet eller bosättning ej bedömas annorlunda för dessa föreningar och kassor än för ekonomiska föreningar. Hänvisningarna i dessa lagar till de ifrågavarande reglerna i lagen om ekonomiska föreningar bör därför kvarstå även efter en ändring i den sistnämnda lagen.

Auktoriserad eller godkända revisorer i dessa föreningar och kassor skall alltså inte behöva vara svenska medborgare eller bosatta i Sverige. Övriga revisorer skall heller inte behöva uppfylla dessa krav om minst en auktoriserad eller godkänd revisor utsetts av stämman eller motsvarande församling.

För revisorer i bankaktiebolag, sparbanker och föreningsbanker kan som nämnts regeringen eller bankinspektionen medge undantag från nationalitets- och bosättningskraven. Bedömningen för att medge sådant undantag bör sannolikt göras enligt andra principer än de enligt vilka kollegiet gör sin prövning i motsvaranden ärenden. Kollegiet avstår därför från att lämna förslag om revisorer i bankrörelser. Av motsvarande skäl lämnas inte heller förslag om revisorer i försäkringsbolag.

I sin verksamhet med auktorisation och godkännande av revisorer upprätthåller kollegiet ett krav att revisorn skall vara bosatt i Sverige. Dispens för viss tids bosättning i utlandet kan dock lämnas efter ansökan. Prövningen är restriktiv. Trots detta kan ett företag inte anlita en — med kollegiets medgivande — i utlandet bosatt auktoriserad eller godkänd revisor utan att söka särskilt tillstånd.

Kollegiet föreslår att bosättningskravet för auktoriserade och godkända revisorer slopas i aktiebolagslagen, lagen om ekonomiska föreningar, lagen om årsredovisning m.m. i vissa företag, bostadsrättslagen, lagen om understödsföreningar, lagen om sambruksföreningar och lagen om arbetslöshetsförsäkring.

Från den 1 januari 1988 skall varje aktiebolag ha minst en auktoriserad eller godkänd revisor. Av denna anledning föreslår kollegiet att nationalitets- och bosättningskravet i aktiebolagslagen slopas även för icke auktoriserade eller godkända revisorer från detta datum. Vad gäller de övriga lagarna som nämnts här ovan, föreslår kollegiet att nationalitets- och bosättningskraven för övriga revisorer slopas för de fall då minst en auktoriserad eller godkänd revisor finns utsedd i föreningen eller sammanlutningen.

BILAGOR

MEDBORGARSKAPS- OCH BOSÄTTNINGSKRAVEN I AKTIEBOLAGSLAGEN MFL FÖRFATTNINGAR

Bilaga 1 Motiven för bestämmelserna m. m.

Kollegiets handläggning och praxis

Bilaga 2 PM om nationalitets- och hemvistkrav för bolagsstyrelsemed-
lemmar i EG-länderna, Schweiz och Österrike

1.1 Äldre lagstiftning på aktiebolagsområdet

Medborgarskaps- och bosättningskrav för vissa funktionärer i aktiebolag uppställdes för första gången i lagen (1895:65) om aktiebolag. Stiftare och styrelseledamot skulle vara bosatta i Sverige. Styrelseledamot skulle dessutom vara svensk medborgare. I motiven angavs beträffande styrelseledamöter endast att det "torde få anses som en själfklar regel" att aktiebolagsrepresentanter i allmänhet bör vara medborgare i och bosatta i det land där bolaget utövar sin verksamhet. Man fann dock att det skulle bli nödvändigt att i vissa fall medge utländska medborgare och svenska medborgare bosatta utomlands rätt att vara styrelseledamöter i svenska bolag. Som exempel nämns här "då utländskt kapital i någon högre grad är intresserad i ett svenskt affärsföretag". För att förebygga missförhållanden ansåg man att utlänningar inte kunde tillåtas vara styrelseledamöter utan tillstånd i varje särskilt fall. Dispensrätten begränsades till högst en tredjedel av styrelsen. Vilka missförhållanden man avsåg nämns inte i motiven.

I lagen (1910:88) om aktiebolag infördes krav på att stiftare, förutom att de skulle vara bosatta i Sverige, också skulle vara svenska medborgare. Dessutom infördes krav på svenskt medborgarskap och bosättning i Sverige för likvidatorer med möjlighet till dispens för högst en tredjedel av dessa. I motiven angavs beträffande stiftare att dessa i vissa fall är underkastade såväl kriminellt ansvar som ersättningsskyldighet för sina åtgärder vid bolagets bildande. Beträffande likvidatorer angavs att det inte torde finnas giltiga grunder för att i detta hänseende göra skillnad mellan styrelseledamöter och likvidatorer.

I en motion till riksdagens andra kammare år 1938 föreslog motionären att utlandssvenskar i fråga om rätten att vara stiftare och styrelseledamot så långt möjligt skulle likställas med hemmasvenskar. Motionären åberopade, förutom billighetsskäl och ideella synpunkter, att det torde vara ett rent svenskt intresse att utlandssvenska kapaciteter kunde engageras i det svenska ekonomiska livet. Detta förslag berörs kortfattat i förarbetena till lagen (1944:705) om aktiebolag. Som skäl för att inte införa en sådan liberalisering avseende stiftare anfördes i utredningen följande. "Då det är av vikt att stiftare kan fullgöra sina förpliktelser i fråga om övervakning av bolagsbildningen och att om han brister härutinnan såväl skadeståndsskyldighet som straffansvar kan göras gällande mot honom, är det tydligt, att i varje fall beträffande flertalet stiftare av ett aktiebolag krav måste uppställas ej blott å svenskt medborgarskap utan även å bosättning inom riket". Beträffande styrelseledamöter anfördes följande. "Den skyldighet att delta i ledningen av och tillsynen över bolagets angelägenheter som åvilar styrelseledamot förutsätter ... att styrelseledamot utan omgång kan hålla sig underrättad om bolagets förhållanden. Härvid är personlig förbindelse med verkställande direktör och övriga styrelseledamöter av stor betydelse. Från dessa synpunkter anser beredningen praktiska betänkligheter möta mot förslaget". Dessutom anfördes att tidsförhållandena inte var gynnsamma för en ändring av reglerna.

I 1944 års lag infördes bestämmelser om verkställande direktör och

firmatecknare i aktiebolag. I samband härmed infördes krav på att dessa skulle vara svenska medborgare och bosatta i Sverige. Samma krav infördes för revisorer.

År 1969 infördes en ändring i 1944 års aktiebolagslag. Denna ändring innebar att dispens kunde medges för hela styrelsen mot tidigare för en tredjedel. Anledningen till ändringen var att man därigenom underlättade en långtgående form av samarbete på näringslivets område genom sammanslagning av företag i skilda nordiska länder till gemensamma bolag eller bildande av bolag med uppgift att driva rörelse i flera sådana länder.

1.2 Aktiebolagslagen (1975:1385)

Aktiebolagsutredningens arbete syftade till att uppnå nordisk rättslighet på aktiebolagslagstiftningens område. I sitt förslag till aktiebolagslag m. m. (SOU 1971: 15) föreslog utredningen att kravet på att stiftare, styrelseledamot, verkställande direktör, revisor och likvidator skall vara svenska medborgare slopas och att endast ett bosättningskrav med möjlighet till dispens bibehålls. Utredningen anförde att "genom bostadskravet tillgodoses intresset av att vederbörande är underkastad landets jurisdiktion och att ansvaret för hans verksamhet kan utkrävas inför landets domstolar". Utredningen påpekade att enligt lagen (1968:555) om rätt för utlänning och utländskt företag att idka näring här i riket finns föreskrift att verkställande direktör skall vara bosatt här i landet men denne behöver inte vara svensk medborgare.

I prop 1975: 103 konstaterar man att syftet med den då gällande aktiebolagslagens bestämmelser var att garantera att ledningen av bolagen ligger i svenska händer. I den nya aktiebolagslagen behöll man kravet på svensk nationalitet och bosättning i landet med möjlighet till dispens i varje särskilt fall. Föredragande statsrådet uttalade att utredningen om utländska övertaganden av svenska företag bl. a. hade att pröva frågor om i vilken utsträckning kravet på svensk nationalitet och bosättning i landet borde behållas såsom instrument för att kontrollera utländsk etablering i landet. Han ansåg att detta utredningsarbete inte borde föregripas men att önskemålet att kunna låta medborgare i andra nordiska länder delta i ledningen av svenska bolag kunde tillgodoses genom dispensförfarandet. Vidare anförde han följande. "Vid en dispensprövning bör särskild hänsyn tas till om den person dispensansökningen gäller kan antas ha förutsättningar att förstå och ta hänsyn till allmänt rådande uppfattningar om hur företag bör drivas och hur relationerna till de anställda bör skötas. Gäller ansökan en medborgare i ett annat nordiskt land är uppenbarligen förutsättningarna för bifall särskilt gynnsamma."

Kommerskollegium ändrade i viss del sin handläggning av dispensansökningarna med anledning av föredragandens uttalande angående vilka krav som borde ställas på de personer som skulle medges dispens. Kollegiet träffade en överenskommelse med vissa fackliga organisationer om en försöksverksamhet av innebörd att ansökningar i dispensärenden regelmässigt skulle sändas till berörda fackförbund för yttrande.

Utredningen om utländska övertaganden av svenska företag (SOU

1978:73) tog sedemera upp frågan om en liberalisering av bestämmelserna. Utredningen ansåg att stor betydelse måste tillmätas den utveckling som dispensförfarandet undergått och anförde bl. a. följande. "Den tidigare prövningen inom kommerskollegium synes ha varit tämligen summarisk. Åtgärder för en mera omfattande prövning har emellertid under senare år vidtagits. Sålunda inhämtas numera regelmässigt yttranden från fackliga organisationer i dispensärendena. Ett totalt eller partiellt upphävande av nationalitets- och bosättningskravet skulle alltså innebära att denna särskilda möjlighet för arbetstagarorganisationerna att utöva inflytande på bolagsorganens sammansättning bortfaller. Värdet av detta remissförfarande kan visserligen diskuteras. I sakens natur ligger att det vid ansökningstillfället måste finnas begränsade möjligheter att pröva om den person dispensansökningen gäller kan antas ha förutsättningar att förstå och ta hänsyn till här i landet rådande uppfattningar och hur företag bör drivas och hur relationerna till de anställda bör skötas. Grundval för en sådan bedömning torde i allmänhet föreligga endast i de fall vederbörande tidigare utövat uppdrag eller befattning i svenskt bolag. En meddelad dispens kan emellertid tidsbegränsas eller återkallas. Dispensförfarandet ger alltså möjligheter att ompröva frågan om den berörda bolagsfunktionärens lämplighet. Enligt utredningens mening bör med hänsyn till dessa omständigheter kravet på svensk nationalitet och bosättning i landet behållas. Vad som nu sagts innebär emellertid inte att utredningen menar att praxis i dispensärendena bör bli mer restriktiv".

Kommerskollegium föreslog i skrivelse till regeringen den 16 juni 1983 att bestämmelserna i 8 kap 4 § aktiebolagslagen och 22 § lagen om ekonomiska föreningar skulle ändras så att även annan än i Sverige bosatt svensk medborgare skulle kunna vara styrelseledamot utan att särskilt tillstånd därför krävdes, om andelen sådana ledamöter utgjorde högst en tredjedel av hela antalet ledamöter. För aktiebolag skulle detta dock gälla endast under förutsättning att bolagets aktiekapital inte uppgick till en miljon kronor. Sammanfattningsvis anförde kollegiet att det knappast längre fanns starka skäl att upprätthålla restriktionerna fullt ut. De anställdas insyn och inflytande i många företag hade ökat. Det var ologiskt att kräva särskilt tillstånd av invandrare med permanent uppehållstillstånd för att besätta minoritetsposter i aktiebolags styrelser när dessa inte behövde näringstillstånd. Det var onödigt att pröva minoritetsposter i en styrelse om utländskt rättssubjekt medgetts särskilt tillstånd för aktieförvärv i företaget. Vidare var en viss inskränkning i kollegiets verksamhet nödvändig för att uppnå de sparmål kollegiet ålagts för budgetåret 1984/85.

En viss liberalisering av bestämmelserna infördes den 1 januari 1985 i och med att den nuvarande lydelsen av 8 kap 4 § aktiebolagslagen trädde i kraft. Denna innebär att nordiska medborgare nu likställs med svenska medborgare när det gäller rätten att inneha styrelseuppdrag. Vidare kan halva antalet styrelseledamöter vara bosatta i annat nordiskt land än Sverige. Som skäl för liberaliseringen anförde föredragande statsrådet följande. "Ett betydande antal ärenden hos kommerskollegium om dispens från kraven på svensk nationalitet och bosättning här i landet gäller nordiska medborgare. Dessa beviljas också regelmässigt den begärda di-

spensen. Avsevärda kostnader skulle därför sparas in och en byråkratisk omgång skulle undvikas, om aktiebolagslagens krav i dessa hänseenden mjukas upp i fråga om nordiska medborgare. En sådan lagändring kan också ses som ett positivt bidrag till nordiskt samarbete i allmänhet och står dessutom väl i samklang med strävandena att ytterligare harmonisera den nordiska aktiebolagslagstiftningen”.

Tillämpningen av de liberalare reglerna avseende nordbor har medfört vissa problem, varför kollegiet i skrivelse till regeringen den 30 juni 1986 föreslog en ny lydelse av 8 kap 4 § aktiebolagslagen. Enligt förslaget borde som huvudregel gälla att styrelseledamot skulle vara nordisk medborgare och bosatt i Norden om inte regeringen eller annan myndighet som regeringen bestämmer för särskilt fall tillåter annat. Någon reaktion på detta förslag har vi ännu inte fått.

1.3 Lagen (1951:308) om ekonomiska föreningar samt lagen (1980:1102) om handelsbolag och enkla bolag

I förarbetena till lagen om ekonomiska föreningar samt lagen om handelsbolag och enkla bolag utvecklas inte motiven för kraven på svenskt medborgarskap och bosättning i Sverige närmare.

2 Kommerskollegiets handläggning och praxis

2.1 Allmänt

Antalet dispensansökningar ökade kraftigt fram t.o.m. år 1984 då de uppgick till 1 945. I och med den liberalisering som genomfördes den 1 januari 1985 beträffande nordiska medborgares rätt att vara styrelseledamöter sjönk antalet dispensansökningar och uppgick år 1985 till 1 320. Under 1986 ökade antalet åter något. Antalet dispensansökningar har därefter fortsatt att öka och uppgick under första halvåret 1987 till 754 ärenden jämfört med 634 ärenden under motsvarande period 1986.

Kollegiet avsätter ca 430 persondagar för handläggningen av dessa ärenden. Ca 60 procent av tiden utgör handläggningstid i egentlig mening och ca 40 procent avser tid för diarieföring, utskrifter, expediering, registerföring, telefonkontakter med de sökande m. m.

Den totala tid det tar att handlägga ett enskilt ärende från det att ansökningen kommer in till kollegiet till det att beslutet expedieras varierar kraftigt. Ansökningar som inte remitteras till andra myndigheter m. fl. avgörs inom mindre än en vecka. Ansökningar som skall remitteras tar däremot omkring en månad. I enstaka fall, främst då ansökningshandlingarna inte är kompletta vid ingivandet eller då det förekommer anmärkningar mot den person ansökningen avser, är handläggningstiden längre.

De remissinstanser som förekommer är

- länsstyrelsen i det län där personen är bosatt
- statens invandrarverk
- de fackliga organisationer som organiserar minst tio anställda vid det sökande företaget.

Länsstyrelserna undersökte tidigare företagets ekonomiska ställning för att utröna om man genom att driva verksamhet i bolagsform sökt kringgå de strängare kraven som gällde för näringsstillstånd. Sedan minimiaktiekapitalet höjts till 50 000 kr och kraven för att få näringsstillstånd mildrats gör länsstyrelserna ingen sådan undersökning. Numera utför man endast vandelssprövning av den person ansökningsavser. Länsstyrelserna skickar därför oftast ärendena på underremiss till polismyndigheten och kronofogdemyndigheten i det distrikt där personen är bosatt, ibland också till försäkringskassan.

Remiss till länsstyrelsen blir aktuell endast om den person en ansökan avser är bosatt i Sverige. Är personen bosatt utomlands saknas möjligheter att införskaffa underlag för att genomföra en vandelssprövning.

Ansökningar om tillstånd för en verkställande direktör remitteras också till statens invandrarverk för kontroll av att personen har uppehålls- och arbetstillstånd.

Remisserna till de fackliga organisationerna har till ändamål belysa den blivande befattningshavarens förutsättningar att förstå och ta hänsyn till här i landet rådande uppfattningar om hur företag bör drivas och hur relationerna till de anställda bör skötas.

Tidigare remitterades alla dispensansökningar till berörda fackförbund. Numera remitteras inte ansökningarna till fackförbunden om det på företaget finns färre än tio anställda som är organiserade inom förbundet. Ansökningarna remitteras inte heller om sökanden till ansökningshandlingarna fogar ett intyg från de lokala fackliga föreningarna eller en kopia av protokoll från en MBL-förhandling som visar att personalorganisationerna inte har något att invända mot valet av personen i fråga.

2.2 Ärenden avgjorda under första och tredje kvartalen 1986

För att få en bild av hur lagstiftningen och dispensmöjligheterna tillämpas har vi kartlagt samtliga ärenden som avgjorts under första och tredje kvartalen 1986. Totalt uppgår antalet diarieförda ärenden till 716. Av dessa ärenden har 36 avskrivits, huvudsakligen pga. att tillstånd inte behövts eller att ansökningshandlingarna återkallats. Ansökningarna avsåg tillstånd för personer att inneha ett eller flera uppdrag i aktiebolag eller ekonomisk förening. Kollegiet medgav tillstånd för 908 uppdrag i aktiebolag och 16 uppdrag i ekonomisk förening. Tillstånden fördelas på olika uppdrag på följande sätt.

Uppdrag	Aktiebolag	Ekonomisk förening
Styrelseledamot	543	6
Styrelsesuppleant	160	5
Styrelseordförande	48	1
Verkställande direktör	99	
Övriga uppdrag	58	4
Totalt	908	16

Anmärkning — "Övriga uppdrag" avser stiftare, firmatecknare och revisor.

En ansökan om tillstånd att vara styrelseledamot i aktiebolag avslogs under denna period. Vidare avslogs *en* ansökan om att vara verkställande direktör. Båda avslagen motiverades med att personerna i fråga gjort sig skyldiga till brott som hade anknytning till näringsverksamhet.

2.2.1 Ledamöter och suppleanter i aktiebolags styrelser

503 resp 160 personer medgavs under första och tredje kvartalen 1986 tillstånd att vara ledamöter och suppleanter i aktiebolags styrelser. Ca 80 procent var utomnordiska medborgare (tabell 1).

Ca 60 procent av de tillstånd som medgavs avsåg personer som var verksamma i mindre bolag dvs. bolag med aktiekapital upp till 200 000 kr. Ca 30 procent avsåg personer som var verksamma i bolag med ett aktiekapital överstigande 1 miljon kr.

Mer än hälften av de personer som medgavs tillstånd att vara ledamot eller suppleant i bolagen med ett aktiekapital om högst 200 000 kr var bosatta i Sverige. Motsvarande andel för de personer som var verksamma i bolag med aktiekapital över 200 000 kr var mindre än 15 procent. Denna skillnad torde främst bero på skilda ägarförhållanden. I bolag med aktiekapital upp till 200 000 kr avsåg nästan hälften av antalet tillstånd personer som var verksamma i fåmans- eller familjebolag som de själva ägde och drev. De större bolagen däremot ägdes ofta, direkt eller indirekt, av utländska juridiska personer.

Enligt praxis medges regelmässigt tillstånd för nordiska medborgare bosatta utanför Norden eller icke nordiska medborgare att vara styrelseledamöter under förutsättning att dessa inte uppgår till mer än en tredjedel av hela antalet styrelseledamöter. Dispens upp till tredjedelsgränsen medges regelmässigt. För att ett bolag, efter det att dispens har medgetts, inte skall kunna ändra styrelsen så att den inte längre uppfyller denna andelsmässiga relation eller beslut skall kunna fattas när exempelvis endast utomnordiska medborgare är närvarande förses tillståndet med villkor. Villkoret formuleras så att "högst en tredjedel av såväl hela antalet styrelseledamöter som antalet i varje styrelsebeslut deltagande får vara nordiska medborgare bosatta utom Norden eller icke nordiska medborgare". Villkoret kombineras oftast med det ytterligare villkoret att styrelsens ordförande skall vara en i Norden bosatt nordisk medborgare.

Skäl för längre gående dispens går inte att ange generellt. Det ligger i sakens natur att de särskilda skäl ett företag åberopar för att få ha en styrelse som till mer än en tredjedel består av tillståndspliktiga personer varierar och måste bedömas från fall till fall. Vissa skäl är dock relativt vanligt förekommande. Exempel på sådana skäl är de följande.

- Bolagets huvudsakliga verksamhet är förlagd utomlands (exempelvis holdingbolag).

- Bolagets verksamhet regleras av ett samarbetsavtal som träffats av intressenter i flera länder. Enligt avtalet skall representanter för alla intressenter ingå i styrelsen.

Bolaget är dotterbolag till ett utländskt företag och har få anställda i Sverige (exempelvis försäljningsbolag). Bolaget kan ange starka skäl för att

vissa personer bör ingå i styrelsen och denna skulle bli otymplig med hänsyn till verksamhetens omfattning om andelsrelationen skulle upprätthållas fullt ut.

— Bolaget är mycket litet. Jämför i övrigt ovanstående strecksats.

75 procent av de tillstånd som under första och tredje kvartalen 1986 medgavs att vara ledamot eller suppleant i aktiebolags styrelser faller inom ramen för den praxis, som innebär att högst en tredjedel av antalet styrelseledamöter får vara utomnordiska medborgare eller nordiska medborgare bosatta utanför Norden (tabell 2).

Tillstånd som innebar att mer än en tredjedel av antalet ledamöter fick vara utomnordiska medborgare eller nordiska medborgare bosatta utom Norden medgavs främst för personer verksamma i fåmans- eller familjebolag (tabell 3).

2.2.2 Verkställande direktör

Kollegiet medgav under första och tredje kvartalen 1986 97 tillstånd avseende verkställande direktör och sex tillstånd avseende vice verkställande direktör. Ca 60 procent av dessa befattningshavare var bosatta i Sverige, 20 procent i övriga Norden och ca 20 procent utanför Norden (tabell 4).

En verkställande direktör bör, för att kunna sköta de uppgifter denne har enligt aktiebolagslagen, vara bosatt i Sverige. I de fall undantag från denna huvudregel gjorts har det avsett personer i Norden bosatta nära den ort där verksamheten bedrivs. När det gäller personer bosatta utanför Norden har det i allmänhet varit fråga om temporära lösningar och tillstånden har tidsbegränsats.

2.2.3 Andra uppdrag

Ansökningar avseende andra uppdrag än styrelseledamot och -suppleant samt verkställande direktör i aktiebolag eller uppdrag i ekonomiska föreningar var förhållandevis få. Stiftare och firmatecknare medges regelmässigt tillstånd. Eftersom likvidator utses av allmän domstol som får antas ha förutsättning att utse en för uppdraget lämpad person, medges även dessa tillstånd regelmässigt.

Praxis vad gäller styrelseledamot i en ekonomisk förening är densamma som för styrelseledamot i aktiebolag. Någon ansökan enligt lagen om handelsbolag och enkla bolag har inte kommit in under första och tredje kvartalen 1986.

2.3 Remisser

Under första och tredje kvartalen 1986 var 278 ärenden föremål för remissbehandling då antingen personerna ansökningarna gällde var bosatta i Sverige varför redbarhetsprövning hos länsstyrelsen var möjlig och/eller avsåg ansökningarna befattningshavare i företag med minst tio anstäl-

da anslutna till en facklig organisation. Av yttrandena från länsstyrelsen framkom att ett tiotal personer blivit dömda för brott (trafikbrott har inte räknats med).

I två fall avslogs ansökan på grund av brottslighet som haft visst samband med näringsverksamhet. En av dessa ansökningar avsåg styrelseledamot, den andra avsåg verkställande direktör.

Remiss till fackliga organisationer förekom i 18 ärenden. Inte i något fall har man anfört särskilda synpunkter i personfrågorna.

I detta sammanhang bör nämnas att till ca 60 ansökningar fogats intyg från personalorganisationerna i bolagen eller protokoll från MBL-förhandlingar med personalorganisationerna varav framgått att dessa ej haft något att invända. I fem ärenden har arbetstagarledmöterna i bolagets styrelser deltagit i valen av verkställande direktör. I dessa ärenden har någon remiss till de centrala fackliga organisationerna inte ansetts nödvändig.

Tabell 1

Tillstånd att vara styrelseledamot eller -suppleant i aktiebolag fördelat på uppdrags-havarnas nationalitet och bosättning resp. aktiebolagens aktiekapital.
Första och tredje kvartalet 1986.

Medborgarskap	Bosättning	Aktiekapital, tkr							
		50 < 200		> 200, < 1 000		> 1 000		Summa	
Nordiska medborgare	Norden utom Sverige	16		4		5		25	
	Utanför Norden	67	83	21	25	41	46	129	154
Utomnordiska medborgare	Sverige	235		8		28		271	
	Norden utom Sverige	5		2		—		7	
	Utanför Norden	106	346	42	52	123	151	271	549
Summa		429		77		197		703	

Tabell 2

Prop. 1989/90: 160
Bilaga 2

Tillstånd att vara styrelseledamot eller -suppleant i aktiebolag fördelat på bolagets aktiekapital och uppdragets art samt de villkor som ställts upp för tillståndet. Första och tredje kvartalet.

	Aktiekapital, tkr						Summa		Totalt
	50 < 200 led	suppl.	200 < 1 000 led	suppl.	1 000 < 1 000 000 led	suppl.	led	suppl.	
Högst 1/3 av styrelsen och i beslut får vara nordiska medborgare utanför Norden eller icke nordiska medborgare	279	26	49	11	121	43	449	80	529
Högst 1/2 i styrelsen och i beslut får vara nordiska medborgare utanför Norden eller icke nordiska medborgare	28	9	6	3	5	3	39	15	54
Skall vara bosatt i Sverige	24	27	—	—	—	—	24	27	51
Minst hälften i styrelsebeslut skall vara bosatta i Sverige	2	9	1	3	—	4	3	16	19
Övriga villkor/inget villkor	15	10	1	3	12	9	28	22	50
Summa	348	81	57	20	138	59	543	160	703

Anm. Villkoret att minst hälften i styrelsebeslut skall vara bosatta i Sverige avser uteslutande medborgare i Sverige samt Danmark, Finland, Island och Norge

Tabell 3

Prop. 1989/90: 160

Bilaga 2

Tillstånd att vara styrelseledamot och -suppleant i fåmans-/familjeaktiebolag fördelat på uppdragshavarens bosättningsland och de villkor som ställs upp för tillståndet. Första och tredje kvartalen 1986.

Villkor	Sverige	Norden utom Sverige	Utanför Norden	Totalt
Högst 1/3 i styrelsen och i beslut får vara nordiska medborgare utanför Norden eller icke nordiska medborgare	95	—	27	122
Högst 1/2 i styrelsen och i beslut får vara nordiska medborgare utanför Norden eller icke nordiska medborgare	24	—	1	25
Skall vara stadigvarande bosatt i Sverige	43	—	—	43
Minst 1/2 i styrelsebeslut skall vara bosatta i Sverige	2	—	—	2
Inget villkor	4	1	1	6
Summa	168	1	29	198

Anm. I detta sammanhang betraktas ett bolag som fåmansbolag endast om det ägs av högst tre fysiska personer, har högst fem anställda och har ett aktiekapital om högst 200 000 kr. Antalet delägare kan dock vara större om dessa är släkt med varandra (familjebolag).

Tabell 4

Tillstånd att vara verkställande direktör eller vice verkställande direktör i ett aktiebolag fördelat på befattningshavarnas bosättningsland.

Första och tredje kvartalen 1986.

Bosättningsland	Befattning Verkställande direktör	Vice verkställande direktör	Summa
Sverige	59	4	63
Övriga Norden	20	—	20
Utom Norden	18	2	20
Summa	97	6	103

Inledning

Svenska förhållanden

Enligt den svenska Aktiebolagslagen 8:4, skall medlem i en aktiebolagsstyrelse vara svensk medborgare och ha hemvist i Sverige. Nordiska medborgare likställs med svenska. Kommerskollegium kan dock bevilja dispens från dessa krav. Motsvarande bestämmelser, främst inom EG, upptas i det följande. Till en början behandlas EG-lagstiftningen på området och sedan förhållandena i de enskilda länderna.

Lagstiftningen inom EG

Romfördraget

Romfördraget, art 7, innehåller ett generellt förbud mot diskriminering p.g.a. nationalitet. Denna allmänna bestämmelse fungerar subsidiärt i förhållande till särskilda bestämmelser om nondiskriminering och fyller ut luckor i regelsystemet. I art 48:2 stadgas att arbetskraftens fria rörlighet innebär avskaffande av all diskriminering på grund av nationalitet mellan medlemsstaternas arbetstagare i fråga om arbete, lön och övriga anställningsvillkor.

Flera direktiv har utfärdats gällande bolagslagstiftning. Dessa tar emellertid inte upp bestämmelser angående nationalitets- eller hemvistkrav för styrelsemedlemmar. I stället får man söka ledning i de rättsakter som utfärdats angående arbetskraftens fria rörlighet och i viss mån etableringsfriheten.

Arbetstagarbegreppet

Styrelsemedlemmar kan anses omfattas av arbetstagarbegreppet, detta begrepp har en mer vidsträckt betydelse i gemenskapsrätten än i den nationella rätten.

Verkställande direktör

Avgränsningsproblem kan uppstå för bestämmande av regler om verkställande direktör i bolag. Frågan är om de ska klassificeras som arbetstagare och omfattas av art 48 i RomF, eller omfattas av reglerna om etableringsfrihet, dvs. självständig förvärvsverksamhet, art 52. EG-kommissionen anser att klassificeringen av VD:n i viss mån är avhängig av deras ställning i nationell rätt. Enligt dansk rätt anses en verkställande direktör som arbetskraft, men då kan det påpekas att en dansk VD inte har en lika självständig ledningsfunktion i bolaget som tex en VD i Tyskland. Indelningen i regler om arbetstagare och självständiga yrkesutövare gör dock

förmodligen ingen skillnad i praktiken i föreliggande fråga, eftersom både arbetstagaren och den självständiga yrkesutövaren enligt fördraget har rätt till icke-diskriminerande behandling.

Prop. 1989/90: 160
Bilaga 2

Förordning 1612/68

Diskriminering pga. nationalitet och bosättningsort behandlas i förordning 1612/68 EEC om arbetskraftens fria rörlighet. Förordningar är omedelbart gällande i medlemsstaterna (RomF art 189).

I preambeln fastslås att den fria rörligheten är en grundläggande rättighet och att principen om nondiskriminering innebär att alla EG-medborgare har samma företrädesrätt till anställning som nationella arbetstagare.

Art 1 stadgar alla EG-medborgares lika rättighet att, oavsett hemvist, ta avlönad tjänst i ett EG-land på lika villkor som de nationella arbetstagarna. Styrelsemedlemmar omfattas av det mycket vidsträckta begreppet avlönad tjänst (*activité salariée*), som används i denna artikel. Av artikeln framgår att upprätthållande av nationalitets- och hemvistkrav för styrelsemedlemmar är oförenligt med EG-rätten. Se vidare under Danmark.

I artikel 3 omtalas vissa bestämmelser och praxis i samband med upprätthållande av arbetsförhållanden, som är oförenliga med nondiskrimineringsprincipen. Dessa är bestämmelser som uppställer särskilda, inte för inhemska medborgare gällande villkor för utlänningars tillträde till eller utövande av anställning eller som har till syfte eller verkan att utestänga medborgare från andra EG-länder erbjuden anställning. Enligt artikel 4 får inte numera restriktioner och kvoterings tillämpas på medborgare från andra medlemsstater, dvs. bestämmelser som till visst antal eller viss procent begränsar rätt till anställning av utländsk arbetskraft i visst företag, viss bransch, viss region eller inom hela landet.

Allmänna programmet

En ytterligare rättsakt att beakta, främst med tanke på verkställande direktörer, är det allmänna program som utfärdats 1961-12-18 på grund av art 54 RomF för avveckling av förekommande inskränkningar i etableringsfriheten. De inskränkningar som avses är sådana som utgör diskrimineringar pga. nationalitet. Avskaffande skall ske av varje bestämmelse eller av praxis som uppställer villkor för att hindra utlänningar att utöva eller upptaga självständig förvärvsverksamhet. Programmet skall förverkligas genom direktiv. Åtskilliga s.k. liberaliseringsdirektiv har utfärdats för skilda områden. Programmet utgör inte en bindande rättsakt för medlemsstaterna, utan avses vara en plan för det senare arbetet med utfärdande av direktiv. Programmet har emellertid en viss betydelse i praxis genom att det knappast är möjligt att påstå att ett förhållande som i programmet nämns som diskriminerande, inte är det.

I programmets avsnitt III Aa nämns som diskriminerande bestämmelser och praxis som endast för utlänningar *förbjuder* tillträde till eller utövande av självständig förvärvsverksamhet. Formuleringen omfattar bl. a. krav på medborgarskap. Som diskriminerande anses också villkor som *hindrar*

Betydelsen från försvarssäkerhetssynpunkt av aktiebolagslagens bestämmelser om medborgarskaps- och bosättningskrav för vissa befattningshavare. Komplettering till PM 1987-02-25 "Medborgarskaps- och bosättningskraven i aktiebolagslagen m.fl.författningar, förslag till förenklade regler"

1 Bakgrund

I departementspromemorian (Ds A 1986:1) "Styrelserepresentation för de anställda" föreslogs att kravet på svenskt medborgarskap i 8 kap 4 § i aktiebolagslagen skulle slopas för arbetstagarledamot. I samband med remissbehandlingen av promemorian anförde överbefälhavaren och Försvarsindustriföreningen att ett upprätthållande av medborgarskapskravet var av betydelse från säkerhetspolitisk synpunkt. Nämnda remissinstanser synes inte haft kännedom om de omfattande dispenser som beviljats sedan mycket lång tid utan tolkat berörda lagrum bokstavligt. I proposition 1987/88:10 framfördes förhållandena inom försvarsindustrin — både den som tillverkar krigsmateriel och den som står för andra leveranser till försvaret — som det vägande argumentet mot genomförande av förslaget. Den nuvarande ordningen med krav på dispens för utländska arbetstagarledamöter behölls sålunda.

Kommerskollegium har 1987-08-25 i promemorian "Medborgarskaps- och bosättningskraven i aktiebolagslagen m.fl.författningar, förslag till förenklade regler" kortfattat berört medborgarskaps- och bosättningskraven i relation till försvarsindustrin. Kollegiet utvecklar nedan vissa kompletterande synpunkter på medborgarskaps- och bosättningsreglernas betydelse från försvarssäkerhetssynpunkt.

2 Tillverkare av krigsmateriel

Enligt lagen (1983:1034) om kontroll över *tillverkningen* av krigsmateriel får tillstånd att tillverka krigsmateriel endast beviljas svensk medborgare, svenskt aktiebolag eller svenskt handelsbolag.

Samtidigt som liberalare regler för nordiska medborgare 1986 infördes i aktiebolagslagen vad gäller rätten att inneha uppdrag i ett aktiebolags ledning ändrades bestämmelserna i lagen om kontroll över tillverkningen av krigsmateriel. Ändringen innebar att tillstånd att tillverka krigsmateriel får förenas med villkor om att styrelseledamot och verkställande direktör i bolaget samt suppleanter för dem skall vara svenska medborgare och bosatta i Sverige. Sådant villkor torde numera regelmässigt uppställas. Exempel på villkor i samband med tillstånd att tillverka krigsmateriel finns i bilaga.

Den redovisade ordningen innebär att det över huvud ej torde vara aktuellt för bolag som *tillverkar* krigsmateriel att hos kollegiet ansöka om tillstånd för utländska medborgare att inneha uppdrag i bolagets ledning.

Enligt 14 § upphandlingsförordningen (1986:366) åligger det myndighet som skall träffa avtal om upphandling, som med hänsyn till rikets säkerhet bör hemlighållas, att träffa skriftlig överenskommelse med *leverantören* om de säkerhetsbestämmelser som behövs i det enskilda fallet.

Enligt vad kollegiet inhämtat från försvarets materielverk är för närvarande ca 700 företag leverantörer till försvaret. I de överenskommelser som materielverket har träffat med dessa företag krävs svenskt medborgarskap för styrelseledamöter och verkställande direktör. Svenskt medborgarskap krävs också för personal som har kontakt med den sekretessbelagda produktionen.

Personalkontrollkungörelsen (1969:446, omtryckt 1983:764) ger möjligheter att göra personalkontroll hos företag som är leverantörer till försvaret. I 1 § 3:e stycket jämställs anställning eller uppdrag hos leverantör med vilken myndighet enligt upphandlingsförordningen träffar avtal om arbete, som med hänsyn till rikets säkerhet skall hållas hemligt, med tjänst hos myndighet.

Överbefälhavaren bestämmer, enligt de grunder som regeringen föreskriver, vilka personer som skall inplaceras i skyddsklass på grund av de har anställning eller uppdrag som avses i 1 § 3:e stycket personalkontrollkungörelsen.

Enligt uppgift från försvarets materielverk genomförs alltid personalkontroll innan ett företag accepteras som leverantör till försvaret.

Med det regelsystem som finns och den ordning som tillämpas torde det inte heller bli akutellt för bolag som är *leverantörer* till försvaret att hos kollegiet ansöka om tillstånd för utländska medborgare att inneha uppdrag i bolagets ledning.

4 Betydelse från försvarssäkerhetssynpunkt av aktiebolagslagens regler

I den mån försvarets säkerhetsintressen är knutna till krav på svenskt medborgarskap och bosättning här i landet för vissa befattningshavare i aktiebolag finns — enligt vad ovan redovisats — särskilda regelsystem direkt inriktade på att tillgodose detta krav. Aktiebolagslagens bestämmelser om medborgarskap och bosättning för personer som innehar uppdrag i ett bolags ledning har enligt förarbetena inget annat syfte än att säkra ett svenskt (nordiskt) inflytande över företagens ledning och skötsel och att ledningen skall vara åtkomlig här i landet. Någon prövning ur säkerhetspolitisk synpunkt har inte berörts eller förekommit.

Redan det förhållandet att, enligt aktiebolagslagens regler, medborgare i Danmark, Finland, Island och Norge som är bosatta här i landet, är jämställda med svenska medborgare medför att detta regelsystem torde sakna betydelse i här aktuellt avseende. Någon prövning från kollegiets sida sker således över huvud ej vad gäller dessa utländska medborgare. Beträffande icke-nordiska medborgare är nu förekommande redbarhetsprövning möjlig endast om vederbörande varit bosatt i Sverige längre tid.

Det finns inte heller något annat moment i förekommande prövning av

dispensansökningar enligt aktiebolagslagen som på något som helst sätt är inriktat på att tillgodose försvarets säkerhetsintressen — exempelvis upprätthållande i vissa fall av absolut krav på svenskt medborgarskap.

Sammanfattningsvis tillgodoses sålunda de säkerhetspolitiska kraven på företagens ledningar genom lagen om kontroll över tillverkningen av krigsmateriel och genom upphandlingsförordningen (personalkontrollkungörelsen). Genom aktiebolagslagens regelsystem sker och kan inte ske någon prövning ur säkerhetspolitisk synpunkt. En ändring i aktiebolagslagen m.fl.författningar av innebörden att kravet på svenskt medborgarskap generellt slopas men att styrelsens majoritet skall vara bosatt i Sverige innebär följaktligen ingen ändring ur säkerhetspolitisk synpunkt.

Prop. 1989/90: 160
Bilaga 3

Väner Plast AB

Box 172

681 01 KRISTINEHAMN

Tillstånd att tillverka krigsmateriel

I skrivelse den 5 november 1987 har Väner Plast Aktiebolag anhållit om tillstånd att tillverka viss krigsmateriel.

Över ansökningsen har yttrande avgivits av kommerskollegium den 9 december 1987. Kollegiet har bifogat yttrande från handelskammaren i Värmlands län.

Regeringen beviljar Väner Plast Aktiebolag tillstånd att, tills vidare vid bolagets lokaler, Havgatan 1, Kristinehamns kommun, tillverka följande krigsmateriel (hänvisningen inom parentes avser SFS 1982:1062), nämligen

speciella delar till robotar (4 c).

Som villkor för tillståndet gäller *dels* att det i bolagsordningen finns intaget ett utlånningsförbehåll som inte är mindre strängt än det som anges i 4 § lagen (1982:617) om utländska förvärv av svenska företag m. m., *dels att ändring med avseende på bosättning eller medborgarskap i utlandet i fråga om verkställande direktör samt styrelseledamot och suppleant anmäls till krigsmaterielinspektionen för villkorsprövning enligt 4 § första stycket lagen (1983:1034) om kontroll över tillverkningen av krigsmateriel, m. m.*

Krigsmaterielinspektionen får medge jämkningar i tillståndet såvitt avser tillverkningsställe och den krigsmateriel tillverkningen får omfatta.

Utan avgift

CMP

Beslutet innefattar inte tillstånd som kan behövas enligt föreskrift i annan författning än i lagen (1983:1034) om kontroll över tillverkningen av krigsmateriel, m. m.

På regeringens vägnar

*Anita Gradin**Göran Orhem*

Kopia till
kommerskollegium

Remissinstanserna

Efter remiss har yttranden avgetts av Göta hovrätt, riksåklagaren, överbefälhavaren, försvarets materielverk, bankspektionen, försäkringsinspektionen, statens invandrarverk, statens industriverk, patent- och registreringsverket, länsstyrelsernas organisationsnämnd, länsstyrelsen i Stockholms län, rikspolisstyrelsen, understödsföreningsutredningen (Fi 1988:01), Sveriges Advokatsamfund, Landsorganisationen i Sverige (LO), Tjänstemännens Centralorganisation (TCO), Centralorganisationen SACO (SACO), Svenska Arbetsgivareföreningen, Svenska Bankföreningen, Svenska sparbanksföreningen, Sveriges Föreningsbankers Förbund, Sveriges Industriförbund, Grossistförbundet Svensk Handel, Företagareförbundet, Småföretagens Riksorganisation, Lantbrukarnas Riksförbund, Föreningen Auktoriserade Revisorer FAR, Svenska Revisorsamfundet SRS, Svenska Försäkringsbolags Riksförbund, HSB:s Riksförbund, ek för, Sveriges Bostadsrättsföreningars Centralorganisation, ek för, Arbetslöshetskassornas Samorganisation, Konsumentkooperationens pensionskassa, försäkringsförening, och Stockholms handelskammare.

Riksåklagaren har bifogat yttranden från överåklagarna i Göteborgs åklagardistrikt och Västerås samt överåklagaren vid statsåklagarmyndigheten för speciella mål.

Svenska Bankföreningen och Sveriges Industriförbund har avgivit ett gemensamt yttrande. Företagareförbundet har instämt i Sveriges Advokatsamfunds yttrande.

1 Göta hovrätt:

Hovrätten anser att frågan om att avskaffa kravet på svenskt medborgarskap för styrelseledamöter i aktiebolag bör utredas i ett större sammanhang. Hovrätten tillstyrker däremot förslaget att dagens praxis lagfästs vad avser krav på medborgarskap och bosättning i aktiebolagslagen m. fl. författningar liksom förslaget beträffande revisorer.

2 Riksåklagaren:

De föreslagna förändringarna innebär att förfarandet förenklas. I de till riksåklagaren avgivna yttrandena uttalas farhågor för att kommerskollegiets förslag kan komma att medföra vissa svårigheter när det gäller att utreda och lagföra brottsliga förfaranden, begångna av utländska medborgare bosatta utanför Sverige. Farhågorna har enligt min mening visst fog för sig. Förslaget innebär dock inte några större förändringar i förhållande till vad som gäller idag med den dispenspraxis som tillämpas. Det bör vidare vara möjligt att inom ramen för den föreslagna ordningen förbättra kontrollsystemet när det t. ex. gäller personers identitet.

3 Överåklagaren i Göteborgs åklagardistrikt:

Kammarkollegiet har bl. a. föreslagit att medborgarskapskravet i 8 kap 4 par aktiebolagslagen för styrelseledamot och verkställande direktör slopas. En vanlig situation i brottsmålsutredningar är att den misstänkte övervältrar ansvar på verklig eller fiktiv person som vistas utomlands och som därigenom ej är möjlig att nå för svenska myndigheter. Från åklagarsynpunkt bör därför framhållas att det måste ske en kontroll av utländska medborgares identitet för att förhindra att "fiktiva" personer sättes in som styrelseledamot. Vidare bör borgenärsintresset förstärkas genom att krav bör ställas att styrelseledamot som saknar hemvist i Sverige skall ställa säkerhet för att täcka eventuellt skadeståndskrav som kan riktas mot styrelseledamot enligt 15 kap aktiebolagslagen.

Jag har ingen invändning mot kommerskollegiets övriga förslag till förändringar beträffande medborgarskaps- och bosättningskrav avseende befattningshavare i svenska företags ledning och dess revisorer.

4 Överåklagaren i Västerås:

Mot målsättningen, att åstadkomma förenklingar som kan medföra minskad byråkrati för företagen och besparingar för kollegiet, finns ingen erinran. Det synes t. o. m. angeläget att öka möjligheterna att utan dispens låta utländska medborgare ingå i bolagsstyrelser. Det kan emellertid ifrågasättas om inte förslaget i sin nuvarande utformning ger de brottsbekämpande myndigheterna ett merarbete som mer än väl uppväger rationaliseringsvinsterna. Genom medborgarskaps- och bosättningskraven skyddas f. n. det allmänna, borgenärs och avtalsparterers rättigheter och intressen. Vid ansökan om dispens från nämnda krav gör kommerskollegium en kontroll, som begränsar möjligheterna för oseriösa i utlandet bosatta personer att ingå i styrelser. De får härigenom svårare att med stöd av mer eller mindre straffimmuna personer som ansvariga ställföreträdare driva en oseriös verksamhet i Sverige. Inte minst de nu pågående skalbolagsutredningarna torde med önskvärd tydlighet visa vilka närmast oöverstigliga hinder åklagar-, polis- och skattemyndigheter skulle få om oseriösa verksamheter i Sverige skulle skötas av utländska medborgare med påstått boende i Sverige. Utredningens förslag vidgar i hög grad oseriösa personers möjligheter att från utlandet driva verksamhet i Sverige. De behöver inte ens söka dispens utan endast skaffa sig en bostad. Av avgörande betydelse för möjligheterna att bekämpa sådan oseriös verksamhet är inte om större delen av styrelsen bor i Sverige eller inte utan om de som faktiskt utövar ledningen eller som har det bestämmande inflytandet över verksamheten är åtkomliga för det svenska rättsväsendet. Nordiska medborgare bosatta inom norden bör därför utan dispens kunna ingå i styrelser eller vara VD. Det är tänkbart att Sveriges relationer till EG framlädes kan bli sådana att dispens ej heller skulle behövas beträffande EG-medborgare.

Dessförinnan skulle ett genomförande av utredningens förslag beträffande andra än nordiska medborgare kunna få icke önskvärda konsekvenser för rättsväsendets möjligheter att komma åt oseriös verksamhet av ovan nämnt slag. Ett alternativ skulle vara att kräva att VD, styrelserordförande och styrelserepresentanter för dominerade aktieägargrupper, långgivare m fl, som kan ha ett bestämmande inflytande, måste vara svenska medborgare bosatta i Sverige. Ett annat alternativ är att kräva dispens först när aktiekapital, omsättning mm underskrider vissa angivna belopp och företaget inte är dotterbolag till en internationell koncern. Tanken bakom en sådan begränsning är att de oseriösa företagen nästan aldrig återfinns i sådana företag. Det bör påpekas att det förhållandet att kommerskollegium hittills sällan eller aldrig behövt avslå en dispensansökan inte säger någonting om i vilken utsträckning de generösare reglerna i fortsättningen kommer att missbrukas. Avslutningsvis förtjänar att betonas att en betydande ojämlikhet också kan uppstå om en styrelse ådrar sig skadeståndsskyldighet och ansvaret endast kan utkrävas av de i Sverige då bosatta svenska medborgarna medan de utländska medborgarna som efter t. ex. en konkurs flyttat hem igen ej drabbas av skadeståndsansvar. Det är dessutom fullt tänkbart att det är de utländska medborgarna som med stöd av dominerande ägarintressen drivit igenom de beslut som grundar rätt till skadestånd.

Ett slopande av nationalitets- och bosättningskraven för revisorer inger mindre betänkligheter. Å andra sidan synes behovet av en sådan lagändring vara väsentligt mindre angelägen.

5 Överåklagaren vid statsåklagarmyndigheten för speciella mål:

Bland annat i syfte att lätta kollegiets arbete med dispensansökningar har föreslagits att medborgarskapskravet för styrelseledamot och verkställande direktör slopas medan kravet på bosättning i Sverige för halva antalet styrelseledamöter och verkställande direktören behålls. Med kraven på bosättning torde kravet på bolagets anknytning till Sverige vara i tillräcklig mån tillgodosett. Krav på medborgarskap torde i det hänseendet med ett modernt betraktelsesätt vara av underordnad betydelse. Ändringsförslaget tillstyrks.

Likaså tillstyrks ändringsförslaget avseende auktoriserade och godkända revisorers bosättning.

Den ankommer inte på kommerskollegium utan på patent- och registreringsverket att kontrollera registrerade personers identitet, medborgarskap och bosättning. Eftersom frågan om denna kontroll omnämns i den till brevet fogade promemorian må det i sammanhanget tillåtas att anföra synpunkter härpå. I förundersökningar vid denna myndighet har vid flera tillfällen kunnat konstateras att personer som registrerats som styrelseledamöter och revisorer varit helt ovetande om sina uppdrag alternativt överhuvudtaget inte existerat i sinnevärlden. Den diskussion om betydelsen av medborgarskap och bosättning hos personer verksamma i bolag som förs i kollegiets promemoria ter sig mindre meningsfull om identitetskontrollen av de personer som registreras inte fungerar. Rent allmänt och särskilt ur

ekobrottsbekämpningens synpunkt skulle det vara till stor fördel om de nu föreslagna författningsändringarna kunde tagas till utgångspunkt för en översyn av kontrollfunktionen i detta avseende.

Prop. 1989/90: 160
Bilaga 4

6 Överbefälhavaren:

För försvarsmaktens del är det av stor vikt att de företag som tillverkar krigsmateriel står under svenskt inflytande. Detta uppnås idag genom att lagen (1983:1034) om kontroll över tillverkning av krigsmateriel anger att tillstånd att tillverka krigsmateriel endast beviljas svensk medborgare, svenskt handelsbolag i vilket inte någon av bolagsmännen är s. k. kontrollsubjekt och svenskt aktiebolag i vars bolagsordning utlänningsförbehåll intagits. Inte endast för tillverkare av krigsmateriel är det av vikt ur försvarets synvinkel att säkerhetsintressena tillgodoses genom att uppställa krav på svenskt medborgarskap. Detta gäller också för s. k. SUA-företag enligt upphandlingsförordningen (1986:366) och andra viktiga s. k. K-företag som levererar varor och tjänster till försvarsmakten.

ÖB anser att de föreslagna ändringarna inte inskränker de intressen ur säkerhetssynpunkt som gäller för försvarsmakten. Mot bakgrund av detta har ÖB ingen erinran mot kommerskollegiets förslag.

7 Försvarets materielverk:

Försvarets materielverk har intet att erinra mot Kommerskollegiums förslag till förenklingar av aktiebolagslagen m. fl. författningar. Detta under förutsättning att de regelsystem som nu finns, för att tillgodose försvarsmaktens säkerhetsintressen alltför äger tillämpning och icke kommer i konflikt med den föreslagna nyordningen. Med regelsystem avses i detta sammanhang lagen (1983:1034) om kontroll över tillverkningen av krigsmateriel, upphandlingsförordningen (1986:366) samt personalkontrollkungörelsen (1983:764). Försvarets materielverk anser dock att SÄPO-kommitténs arbete med översyn av personalkontrollsystemet bör avvaktas innan slutlig ställning tas.

8 Bankinspektionen:

Medborgarskaps- och bosättningskrav avseende befattningshavare i svenska företags ledning

Bankinspektionen har inga principiella invändningar mot en uppmjukning av den lagstiftning som internationellt sett är restriktiv. Det är positivt att förslaget medför ett närmande till övrig nordisk rätt och harmonisering med EG. För vissa institut som står under inspektionens tillsyn finns här aktuella regler i annan lag än aktiebolagslagen. T. ex. innehåller bankaktiebolagslagen (1987:618), sparbankslagen (1987:619) och föreningsbankslagen (1987:620) bestämmelser för bankaktiebolag, sparbanks- och föreningsbanker med krav på medborgarskap och bosättning i Sverige. I kreditaktiebolagslagen (1963:76), aktiefondslagen (1974:931), fondkom-

missionslagen (1979:748) och finansbolagslagen (1988:606) saknas regler om medborgarskaps- och bosättningskrav. Genom uttryckliga hänvisningar i respektive lag har i stället aktiebolagslagens regler gjorts direkt tillämpliga för dessa institut.

De nu föreslagna ändringarna i aktiebolagslagen skulle innebära att mera påtagliga skillnader kommer att gälla beträffande medborgarskaps- och bosättningskrav mellan olika institut under bankinspektionens tillsyn än som tidigare varit fallet. Konsekvensen härav har inte uppmärksamats i kommerskollegiets utredning. Vidare bör man beakta de förslag (SOU 1988:29) som lagts fram av kreditmarknadskommittén, t. ex. i fråga om utländskt ägande. Hänsyn bör också tas till de förslag som för närvarande övervägs inom värdepappersmarknadskommittén (Fi 1987:03). Enligt bankinspektionens mening måste utredningen därför kompletteras i berörda avseenden innan inspektionen kan ta slutgiltig ställning.

Medborgarskaps- och bosättningskrav avseende revisorer

För revisor som är bosatt i Sverige och har förvärvat svensk auktorisation eller svenskt godkännande uppställs inget krav på svenskt medborgarskap. Om särskilda skäl föreligger får kollegiet meddela revisorn tillstånd att med bibehållen auktorisation eller bibehållet godkännande vara bosatt utomlands under en begränsad tid. Kollegiet framhåller att dispensmöjligheten från bosättningskravet tillämpas restriktivt.

Bankinspektionen delar kollegiets uppfattning att anlitande av revisor som erhållit dispens bör kunna ske utan att särskilt tillstånd därom måste sökas. Mot bakgrund av varje revisors ansvar för hela den granskning som ingår i revisorsuppdraget tycks det även obehövligt att uppställa nationalitets- och bosättningskrav för övriga revisorer när det finns minst en auktoriserad eller godkänd revisor. De synpunkter som inspektionen framfört ovan beträffande befattningshavare i svenska företag under bankinspektionens tillsyn och behovet av närmare utredning är dock lika relevanta för frågan om krav på medborgarskap och bosättning i riket avseende revisorer. Även beträffande denna del av förslaget är det således nödvändigt med komplettering av utredningen innan bankinspektionen kan ta slutgiltig ställning.

9 Försäkringsinspektionen:

Försäkringsinspektionen har inte några erinringar att göra mot de förslag till ändringar i aktiebolagslagen m. fl. författningar, som kommerskollegiet har lagt fram i PM 1987-08-25, rörande behörighetsvillkor för styrelseledamöter, revisorer m. fl. befattningshavare i aktiebolag och andra associationer. Försäkringsinspektionen vill erinra om, att understödsföreningsutredningen (dir 1987:60) i sin översyn av understödsföreningslagen kommer att överväga frågor av denna art. Inspektionen konstaterar i sammanhanget, att kollegiet har avstått från att lägga fram förslag på bank- och försäkringsområdena. Beträffande försäkringsområdet har försäkringsverksamhetskommittén (FVK) i sitt slutbetänkande Försäkringsväsendet i framtid-

den (SOU 1987:58) föreslagit ett slopande av kravet på svenskt medborgarskap för auktoriserade och godkända revisorer i försäkringsbolag. Inspektionen har i sitt remissvar till finansdepartementet 1988-05-03 tillstyrkt detta. Beträffande frågan om en anpassning i övrigt av försäkringsrörelselagen (1982:713) till aktiebolagslagen, avseende de av kommerskollegiet framlagda förslagen, bör denna fråga övervägas i samband med beredningen av FVK:s slutbetänkande.

10 Statens invandrarverk:

De föreslagna ändringarna berör endast till ringa del invandrarverkets verksamhetsområde. Viss betydelse kan de dock få för verkets handläggning av ett tiotal ärenden årligen enligt utlänningslagstiftningen.

Invandrarverket har inget emot att kollegiets förslag genomförs.

11 Statens industriverk:

Statens industriverk stödjer kommerskollegiums förslag vad avser slopandet av nationalitets- och bosättningskraven för revisorer.

Vad avser övriga förslag vill verket anföra följande:

Motiven för medborgarskaps- och bosättningskraven för ledningen i svenska företag är bl.a. att garantera att styrningen av bolagen ligger i svenska händer och att kraven kan användas som instrument för att kontrollera utländsk etablering i Sverige. Som skäl att behålla reglerna i aktiebolagslagen framhöll regeringen i samband med propositionen 1975:103 vikten av att de ansvariga inom ledningen har kunskap om svensk lagstiftning och svenska samhällsförhållanden samt att styrelseledamöter har nära kontakt med företagets skötsel och vara åtkomliga för svenska myndigheter, domstolar, borgenärer m. fl. intressenter. (Aktiebolagsutredningen, SOU 1971:15, hade föreslagit liberaliseringar.)

Statens industriverk instämmer i kommerskollegiums bedömning att de svenska bestämmelserna om krav på svenskt medborgarskap för styrelseledamöter i svenska företag internationellt sett är mycket restriktiva. Verket delar också kollegiets bedömning att det faktum att annan lagstiftning som tillkommit efter det att medborgarskaps- och bosättningskraven infördes i viss mån tillgodoser motiven för den insyn och kontroll som genomsyrar nuvarande lagstiftning. De anställdas inflytande i det enskilda företagets verksamhet genom lagen om styrelserepresentation i aktiebolag och ekonomiska föreningar (1976:351) och lagen om medbestämmande i arbetslivet (1976:580) ger t.ex. möjlighet för anställda att få insyn i hur det berörda utländska företaget sköts.

Enligt industriverkets bedömning kommer den pågående liberaliseringen vad avser såväl nationalitets- som hemvistkrav på styrelsemedlem inom EG att leda till krav på anpassning av de svenska bestämmelserna. Över huvudtaget är ambitionerna inom EG att avveckla förekomsten i etableringsrätten vad avser såväl diskriminering av nationalitet som lagar som reglerar fri företagsamhet inom den gemensamma marknaden. Enligt industriverket är detta ett starkt skäl till att vår lagstiftning snarast möjligt

bör ändras. Om inte de svenska reglerna anpassas finns det risk att svenskägda företag kan komma att diskrimineras vid etablering inom EG.

Statens industriverk stödjer kommerskollegiums förslag vad avser slopandet av kravet på svenskt medborgarskap i aktiebolagslagen, lagen om ekonomiska föreningar samt lagen om handelsbolag och enkla bolag.

Enligt verkets bedömning bör övervägas om att även slopa kravet på bosättning i Sverige för samtliga styrelseledamöter i aktiebolag, ekonomiska föreningar, handelsbolag och enkla bolag. Detta bör vara ett långsiktigt mål. Att slopa kravet på bosättning ligger i linje med EGs rättsregler som redan idag används i Storbritannien och som innebär liknande regler som i praktiken tillämpas i Danmark, där generella undantag från avvikelser från hemvistkravet i aktiebolagslagen gäller från och med 1977. Enligt industriverkets bedömning är det angeläget att vi inte ställer krav på att en viss andel av hela antalet styrelseledamöter skall ha hemvist i Sverige. I etableringsfasen kan detta krav utgöra ett avgörande motiv för t.ex. ett tyskt företag som vill etablera ett försäljningsbolag i Norden att välja Danmark som bas i stället för Sverige. Att utländska företag från affärssynpunkt engagerar svenska styrelseledamöter är en mer naturlig väg att stimulera ett inter-nationellt samarbete och utbyte av ledningskapacitet än att ställa formella krav.

Statens industriverk har även i sina överväganden om att stödja förslaget att till viss del behålla kravet på bosättning i Sverige bedömt att behovet av att bevaka borgenärs rättigheter vid konkurs genom tillgång till av det utländska bolaget tillsatta styrelseledamöters egendom och att ha styrelsen anträffbar i Sverige inte överväger motiven att underlätta fri internationell företagsamhet där ansvaret för företagets skötsel åvilar styrelsen och verkställande direktören var än företaget bedriver verksamhet. I detta sammanhang är det också viktigt att beakta den under det senaste årtiondet snabbt utvecklade informationsteknologin lett till förbättrade kommunikationer på många plan. Detta har i sin tur medfört att personer bosatta i utlandet kan hålla sig underrättade om ett svenskt företags skötsel och snabbt kunna infinna sig vid exempelvis ett styrelsesammanträde i Sverige.

Om regeringen av olika skäl anser att det är angeläget att under en övergångsperiod behålla ett formellt krav på styrelsemedlemmars hemvist bör detta krav enligt industriverkets bedömning begränsas till 1/3 av hela antalet styrelsemedlemmar. För ett mindre utländskt företag kan detta innebära att det räcker med att en styrelsemedlem, som är bemyndigad att företräda det svenska bolaget, har sin hemvist i Sverige.

Avslutningsvis vill statens industriverk understryka vikten av att se över all svensk lagstiftning som på olika sätt berör utländska företags etablering i Sverige. På flera områden har Sverige utsatts för kritik att vi varit alltför restriktiva. Detta har bl. a. lett till att OECD rekommenderat Sverige att se över och begränsa tillämpningen av förvärvslagstiftningen. Statens industriverk vill i detta sammanhang framhålla att den ökade internationaliseringen av affärsverksamhet under 1980-talet medfört stora förändringar i de internationella företagens lokalisering av enheter för produktutveckling, produktion och marknadsföring. På 1990-talet kommer företagandet

att bli än mer internationellt där allt mindre företag kommer att driva verksamhet på utlandsmarknaden.

Från industripolitisk synpunkt är det i detta sammanhang mycket angeläget att stödja tillverkningsindustrins utveckling i Sverige. Det är därför viktigt att de svenska företagens förutsättningar att agera på världsmarknaden inte diskrimineras och enligt verkets bedömning är det därför angeläget att på olika sätt underlätta utländska företags etablering av bolag i Sverige. I sammanhanget kan nämnas att statens industriverk i sin föreslagna treårsplan i ett särskilt program, "Invest in Sweden", avser att satsa på att stimulera bl. a. utländska företag att engagera sig i tillverkning i Sverige. I detta sammanhang kan såväl förvärv som etablering av produktionsbolag bli aktuella.

12 Patent- och registreringsverket:

Styrelseledamot, verkställande direktör, suppleanter för dessa samt stiftare, firmatecknare och likvidator

PRV tillstyrker det av kommerskollegiet förordade förslaget, vilket innebär att kravet på svenskt medborgarskap slopas samt att minst hälften av styrelseledamöterna i fortsättningen ska vara bosatta i Sverige. Enligt PRV:s uppfattning bör dock kravet på verkställande direktörs bosättning i Sverige kvarstå.

Det har visat sig att det ibland uppkommer oklarheter beträffande definitionen av bosättning. PRV använder vid registrering av styrelseledamöter och revisorer uppgifter hämtade ur Statens Person- och adressregister (SPAR). Dessa adressuppgifter kan skilja sig från vad bolaget uppger vara den faktiska adressen. Enligt PRV:s uppfattning bör mantalsskrivningsuppgiften vara avgörande för om en styrelseledamot skall anses vara bosatt utomlands eller inte.

PRV vill påpeka ett problem när det gäller den föreslagna regeln, att minst halva antalet styrelseledamöter skall vara bosatta i Sverige. Om det inte finns personliga suppleanter till varje styrelseledamot, med samma bosättningskrav som för denne kan förhållandet mellan grupperna komma att förändras om några avgår ur styrelsen i förtid. Trots en avgång kan styrelsen vara beslutsför fram till nästa ordinarie bolagsstämma. För det fall att styrelsen består av två personer bosatta i USA och två bosatta i Sverige och någon av de sistnämnda lämnar styrelsen kan styrelsen uppmot ett år, fram till nästa ordinarie bolagsstämma, ha en majoritet utlandsbosatta. Den föreslagna ordningen medger således att man kan kringgå bosättningskravet genom att ta in personer bosatta i Sverige i styrelsen varefter dessa omedelbart därefter avgår. Därigenom kan man i praktiken uppnå en situation där utlandsdominans förekommer i styrelsen.

Vill man undvika den beskrivna situationen bör det alltid finnas suppleanter i en styrelse som består av ledamöter bosatta både utom och inom landet och att det vid avgångar ur styrelsen skall inträda suppleanter så att majoritetsförhållandena inte ändras. PRV föreslår att en sådan ordning övervägs.

PRV tillstyrker kommerskollegiets förslag, vilket innebär att nationalitet- och bosättningskraven slopas för samtliga revisorer. PRV anser dock att de krav som ställs på revisorn i detta hänseende indirekt bör framgå av aktiebolagslagen genom att man i 10 kap hänvisar till bestämmelserna i revisorsförordningen.

PRV utgår ifrån att Kommerskollegium i sin tillståndsgivning beaktar att revisor som vistas utomlands kan ha svårigheter att fullgöra sina krav beträffande företagets årsredovisningar. PRV:s erfarenhet är att många aktiebolag underlåter att insända årsredovisningshandlingar i rätt tid till PRV. När PRV kräver in dessa handlingar får revisors utlandsboende ej medföra att bolagens möjligheter att sända in handlingar försenas ytterligare.

Stadgandet att revisor ej får ha förvaltare eller vara försatt i konkurs nämns ej i kommerskollegiets förslag, men PRV anser att denna reglering även i fortsättningen bör finnas kvar i aktiebolagslagen.

Övrigt

Reglerna i lag (1968:555) om rätt för utlänning och utländskt företag att idka näring här i riket bör, som en följd av kommerskollegiets förslag, ses över. Enligt PRV:s mening bör kravet på att revisor ska vara svensk medborgare slopas även i denna lag, 23 §. 18 § samma lag reglerar kraven på verkställande direktörer i en filial. Enligt PRV:s uppfattning bör denna bestämmelse kompletteras med att verkställande direktören inte får vara försatt i konkurs.

13 Länsstyrelsernas organisationsnämnd:

Från de synpunkter länsstyrelsernas organisationsnämnd har att beakta finns inget att erinra mot förslaget.

14 Länsstyrelsen i Stockholms län:

Styrelseledamöter, verkställande direktörer, suppleanter för dessa, firmatecknare och stiftare samt likvidatorer

Länsstyrelsen tillstyrker kommerskollegiums förslag till ändringar i aktiebolagslagen, lagen om ekonomiska föreningar och lagen om handelsbolag och enkla bolag.

Sverige har, även med beaktande av den praxis som tillämpas vid den omfattande och resurskrävande dispensgivningen, en mycket restriktiv lagstiftning på detta område internationellt sett. Med förslaget blir det svenska regelsystemet mer likt det som gäller i övriga Norden, t.ex. i Norge och Danmark, vilket får anses vara rimligt med tanke på att nordiska medborgare redan nu har en särställning och är likställda med svenska medborgare i vad avser styrelserepresentation i svenska företag.

Som framgår av kommerskollegiums promemoria är länsstyrelsens enda

befattning med dessa ärenden en i huvudsak rutinmässig medverkan i den redbarhetsprövning som ingår i kommerskollegiums tillståndsgivning. Under åren 1987 och 1988 har länsstyrelsen i Stockholms län yttrat sig i ett 20-tal ärenden per år. Under första halvåret 1989 inkom 19 ärenden. Endast ett ärende har avstyrkts (1987) på grund av vederbörandesandel.

Dispensärendena omfattar endast utomnordiska medborgare bosatta i Sverige och svenska eller utländska medborgare bosatta utomlands. Eftersom redbarhetsprövning i praktiken inte är möjlig att göra på personer bosatta utomlands och övriga i Sverige bosatta svenska och nordiska medborgaresandel inte prövas, kommer prövningen endast att beröra utomnordiska medborgare bosatta i Sverige, vilket kan uppfattas som diskriminerande.

Många utomnordiska medborgare bosatta i Sverige driver näring här i landet i bl. a. handelsbolags- och aktiebolagsform. De har ofta permanent uppehållstillstånd och är därmed likställda med svenska medborgare beträffande rätten att driva näring. Det kan därför förefalla ologiskt att de skall behöva söka särskilt tillstånd för att kunna leda sitt företag om det bedrivs i aktiebolagsform men inte om det drivs i handelsbolagsform. Sak samma gäller om ett utländskt företag väljer att driva näring i Sverige genom ett dotterbolag i stället för filial – för verkställande direktören i en filial finns inget medborgarskapskrav, endast bosättningskrav.

Promemorian tar också upp frågan om det har någon betydelse från försvarssäkerhetssynpunkt att medborgarskaps- och bosättningskraven i aktiebolagslagen m. fl. författningar förenklas.

I enlighet med vad kommerskollegium anfört synes så inte vara fallet, då lagen om kontroll över tillverkningen av krigsmateriel och personalkontrollkungörelsen ger möjlighet att ställa krav i dessa avseenden vid tillståndsgivning och överenskommelser med leverantörer till försvaret. Det torde emellertid i första hand ankomma på direkt berörda myndigheter att bedöma denna fråga.

Revisorer

Länsstyrelsen har inget att erinra mot att medborgarskaps- och bosättningskraven i aktiebolagslagen och i övriga uppräknade lagar slopas för revisorer, så som kommerskollegium föreslagit. På så sätt kommer minst en revisor alltid att vara antingen auktoriserad eller godkänd av kommerskollegium eller på annat sätt underställd dess tillsyn i samtliga uppräknade associationsformer.

Länsstyrelsens befattning med dessa ärenden är densamma som beträffande styrelseledamöter m. fl. Redbarhetsprövningen inskränker sig dock inte till att gälla enbart utländska medborgare utan samtliga revisorer, som skall auktoriseras eller godkännas enligt revisorsförordningen. För länsstyrelsen i Stockholms län har det inneburit att länsstyrelsen under åren 1987 och 1988 på kommerskollegiums begäran inhämtat uppgifter ur rikspolisregistret och kronofogdemyndigheternas register på 250 till 300 personer per år. Hittills i år har ärenden rörande närmare 150 personer behandlats. Inte i något av dessa ärenden har länsstyrelsen avstyrkt på grund av

Övriga synpunkter

Länsstyrelsen vill avslutningsvis föreslå ytterligare ett steg mot förenkling och "avbyråkratisering" av den här typen av ärenden. Kommerskollegium bör ges möjlighet att ta fram underlagen för den redbarhetsprövning som nu föranleder remisser till 24 olika länsstyrelser, som i sin tur skall inhämta yttrande från polis- och kronofogdemyndigheter. Detta gäller inte bara utländska styrelseledamöter m. fl. och revisorer utan också tolkar och translatorer. En sådan ordning har föreslagits i flera andra sammanhang, t. ex. i utredningen om godkännande av tolkar och auktorisation av översättare (DsH 1982:2). Detta bör ske genom att regeringen ger kommerskollegium tillstånd att ta del av innehållet i polisregister i enlighet med 3 § första stycket 2, ev. också 3 § andra stycket polisregisterlagen (1965:94).

Antalet tolk- och translatorsärenden har under åren 1987 och 1988 för länsstyrelsens del uppgått till ungefär 180 resp. 150. Hittills i år har omkring 80 ärenden inkommit och behandlats. Endast fem av dessa ärenden har avstyrkts och i ytterligare några få har länsstyrelsen varit tveksam till vederbörandes lämplighet.

15 Rikspolisstyrelsen:

Rikspolisstyrelsen avstyrker förslaget och föreslår att det blir föremål för fortsatta överväganden.

Motiven för de medborgarskaps- och bosättningskrav som lagstiftaren har uppställt är att företagsledningen skall vara åtkomlig för svenska myndigheter, domstolar och andra. Kommerskollegium pekar på hur förbättrade kommunikationer underlättar för personer bosatta i utlandet att hålla sig underrättade om ett svenskt företags skötsel och snabbt infinna sig vid exempelvis ett styrelsemöte i Sverige. Detta är enligt kollegiet det främsta argumentet för en liberalisering av bestämmelserna. Däremot berörs inte alls de negativa effekterna av förbättrade kommunikationsmöjligheter.

Rikspolisstyrelsen nödgas emellertid konstatera att den som inte vill vara åtkomlig för t. ex. en svensk myndighet har idag större möjligheter än någonsin att hålla sig oåtkomlig och ändå kunna fortsätta sin rörelse. De skalbolagsaffärer som f. n.. utreds vid rikskriminalen innehåller utmärkta exempel på hur man från utlandet kan bedriva en omfattande affärsverksamhet i Sverige med stöd av fullmakter, telefon, telefax och olika datatekniska hjälpmedel. Enligt styrelsens uppfattning talar således vissa förhållanden för att man bör överväga en skärpning i stället för en liberalisering av olika lagar så att möjligheterna att nå de ansvariga för svenska bolag inte försämras.

Rikspolisstyrelsen anser därför att man inte kan ta ställning till kommerskollegiums förslag utan att först överväga värdet av bestämmelser som ligger nära frågor om medborgarskap och bosättning. Dessa frågor bör

utredas. Först när ett bredare beslutsunderlag finns tillgängligt kan bedömas om det eventuellt är angelägnare att revidera regelverket i andra avseenden än de som kommerskollegium föreslår. Styrelsen finner således att förslaget bör bli föremål för ytterligare överväganden. Följande frågeställningar är exempel på sådant som därvid bör närmare belysas,

- vilket bör minimiantalet medborgare i ett nordiskt land, bosatta i Sverige, vara i ett svenskt bolags ledning
- vilka regler bör finnas för att registreringen av ansvariga personer skall vara tillförlitlig och vilka åtgärder bör vidtas när ett bolag saknar en fulltalig ledning
- bör det internationella rättshjälpssystemet byggas ut?

16 Understödsföreningsutredningen:

Sammanfattning

Utredningen anser att, såvitt gäller understödsföreningar, kraven på svenskt medborgarskap och på bosättning i Sverige kan avskaffas såväl för samtliga kategorier av revisorer som för styrelseledamöter, verkställande direktör, likvidatorer och firmatecknare samt suppleanter för dessa. En förutsättning för en sådan reform bör dock vara att en motsvarande revidering görs beträffande försäkringsbolagen.

Bakgrund

Understödsföreningsutredningen har till uppgift att i en gemensam lag samla alla de bestämmelser av näringsrättslig, associationsrättslig och avtalsrättslig art som har särskild anknytning till den försäkringsverksamhet som bedrivs inom understödsföreningar. Bland de frågor som utredningen sålunda skall behandla hör medborgarskaps- och bosättningskrav för bl. a. styrelseledamöter och revisorer i understödsföreningar.

Sedan kommerskollegium avlämnat sitt brev har 1987 års lag om ekonomiska föreningar trätt i kraft. Bestämmelserna i den nya lagen är inte tillämpliga på understödsföreningar. I avvaktan på ny självständig lag för dessa föreningar gäller fortfarande de hänvisningar till bestämmelserna om bl. a. styrelseledamöter och revisorer som i lagen (1972:262) om understödsföreningar görs till 1951 års lag om ekonomiska föreningar.

Försäkringsverksamhetskommittén lade i sitt slutbetänkande SOU 1987:58 om Försäkringsväsendet i framtiden, fram ett förslag som innebär att kravet på svenskt medborgarskap slopas för auktoriserade och godkända revisorer i försäkringsbolag. Revisorer i understödsföreningar berörs inte av kommitténs förslag.

I kommerskollegiets brev berörs prop. 1985/86: 7 om utlänningars rättsliga ställning. Propositionen byggde på ett delbetänkande, (Ds A 1984:6) Om utlänningars rättsliga ställning, av den s. k. diskrimineringsutredningen.

I delbetänkandet föreslog diskrimineringsutredningen sådana ändringar i lagen om understödsföreningar som innebar att styrelseledamot, firma-

teknare, revisor, likvidator, likvidationsrevisor och suppleanter för dessa inte behöver vara svenska medborgare.

Lika vittgående ändringar föreslogs inte beträffande aktiebolag och ekonomiska föreningar. Diskrimineringsutredningen motiverade denna olikhet i förslaget med att understödsföreningar, till skillnad från aktiebolag och ekonomiska föreningar, aldrig kan vara s.k. kontrollsobjekt enligt 1982 års lag om utländska förvärv av svenska företag m. m.

De hade alltså enligt diskrimineringsutredningen bedömts som "ofarliga" då det gällt att skydda Sveriges näringsliv och naturtillgångar från alltför starkt utländskt inflytande. Arten och omfattningen av deras verksamhet var också sådan att det inte borde möta några betänkligheter mot att avskaffa kravet på svenskt medborgarskap för nu aktuella befattningshavare. Inte heller försäkringsbolagen är kontrollsobjekt. Dock ansåg diskrimineringsutredningen att dessa borde likställas med aktiebolag.

Försäkringsinspektionen avstyrkte diskrimineringsutredningens förslag såvitt gällde understödsföreningar eftersom samma regler borde gälla beträffande understödsföreningar som för försäkringsbolag.

I propositionen anförde föredragande departementschefen att diskrimineringsutredningens förslag borde behandlas i samband med den av riksdagen begärda översynen av lagen om understödsföreningar.

Utöver den redogörelse som kommerskollegium lämnat för arbetet inom EG kan nämnas att EG:s ministerråd antog år 1973 ett direktiv angående avskaffandet av restriktioner rörande etableringsfriheten inom direkt skadeförsäkring. Som exempel på restriktioner som enligt direktivet medlemsstaterna skall avskaffa nämns bl. a. föreskrifter om att majoriteten av styrelseledamöterna i ett försäkringsbolag skall vara inhemska medborgare.

Nyligen har också inom EG påbörjats en mer allmän översyn av medlemsländernas arbetslagstiftningar.

Utredningens synpunkter

Kommerskollegium har i sitt brev såvitt gäller understödsföreningar endast föreslagit ändringar beträffande auktoriserade och godkända revisorer. Utredningen anser emellertid att yttrandet bör omfatta även de befattningshavare som berörs i kommerskollegiets brev när det gäller andra associationsformer.

Målsättningen med kommerskollegiets förslag synes i första hand vara att föreslå förenklingar som kan medföra minskad byråkrati för berörda företag och resursbesparingar för kollegiet.

Sedan kollegiet lade fram promemorian har emellertid arbetet påbörjats med en större översyn av huruvida svenska lagar och regler överensstämmer med motsvarande lagar och regler inom EG.

Uppställande av krav på svenskt medborgarskap och bosättning som bör avskaffas i Sverige torde utgöra typexempel på sådana hinder som bör avskaffas vid en harmonisering av den svenska lagstiftningen med EG:s regelsystem. Inom regeringskansliet pågår utredningar om i vilken utsträckning sådana hinder uppställs i svensk lagstiftning över huvud.

Några av de största understödsföreningarna är av en sådan storlek att de

utgör ett betydelsefullt inslag på den svenska arbetsmarknaden genom att de meddelar kollektivavtalsgrundande pensioner och förvaltar ett förhållandevis stort kapital.

Mot bakgrund av det nu pågående harmoniseringsarbetet finner emellertid utredningen att kraven på svenskt medborgarskap kan avskaffas för de befattningshavare som diskrimineringsutredningen föreslår. Skulle bestämmelserna om verkställande direktör införas i den nya lagen om understödsföreningar bör givetvis samma regler gälla för denne som för övriga nu nämnda personkategorier. Inte heller kan de bakomliggande motiven för kraven på bosättning för de aktuella befattningshavarna anses vara så starka att de bör bibehållas stick i stäv med den nu pågående integrationen med EG. Redan i dag finns understödsföreningar med anknytning till företag som ingår i multinationella koncerner. Enligt stadgarna för dessa föreningar får arbetsgivaren utse ett visst antal styrelseledamöter.

Emellertid bör på detta område samma regler gälla beträffande understödsföreningar som för försäkringsbolag. En allmän förutsättning för ett avskaffande av medborgarskaps- och bosättningskraven för nu aktuella befattningshavare bör därför enligt utredningens mening vara att motsvarande ändringar görs i 1982 års lag om försäkringsrörelse.

17 Sveriges Advokatsamfund:

Advokatsamfundet instämmer i kommerskollegiums bedömning och tillstyrker att medborgarskaps- och bosättningskraven i aktuella författningar förenklas på de sätt som kollegiet föreslår såvitt avser styrelseledamöter och VD i aktiebolag, enligt det alternativ kollegiet förordar.

Samfundet vill ändå understryka betydelsen av att för bolagens verksamhet ansvariga personer från tid till annan finns i riket eller annorledes lätt åtkomliga, såsom är fallet med nordiska medborgare bosatta i övriga Norden. De hittillsvarande medborgarskapskraven bör därför avskaffas endast efter noggranna överväganden i bl. a. verkställighetshänsende.

Enligt samfundets mening är det av yttersta vikt att ledande befattningshavare för ett eventuellt utlandsägt företag inte alltför lätt kan undandra sig sitt ansvar. Samfundet vill därför peka på den betydelse som medborgarskapskravet trots allt kan ha i sammanhanget. Det gäller då inte i första hand den eventuella benägenhet som en utländsk medborgare, som endast kortare tid varit bosatt här i riket, skulle kunna tänkas ha att lämna riket då ett utkrävande av ansvar aktualiseras, även om nyssnämnda aspekt inte heller bör negligeras. Framför allt menar emellertid samfundet att i de fall någon flytt riket för att undgå sitt ansvar det trots allt kan vara lättare att via svenska myndigheter utkräva detta ansvar med biträde av vederbörande utländska myndigheter om myndighetsåtgärderna avser svensk medborgare.

Därför bör frågeställningen noga övervägas mot bakgrund av nu och i framtiden tillämpliga regler för verkställighet av svenska domar och beslut (såväl civilrättsligt som straffrättsligt) och den betydelse som medborgarskap kan ha i sådana sammanhang. Samfundet vill endast peka på att justitiedepartementet bör beakta denna aspekt innan medborgarskapskra-

vet helt slopas. Om departementet gör bedömningen att medborgarskapskravet trots allt har visst värde ur verkställighetssynpunkt utgår samfundet från att en mellanform mellan kollegiets två förslag kan utformas, exempelvis så att halva antalet styrelseledamöter skall vara såväl bosatta i riket som svenska medborgare. En annan alternativ utformning av det av kollegiet förordade förslaget kan följa den norska modellen, nämligen på så sätt att krav på betydande varaktighet för bosättningen uppställs.

18 LO:

LO ställer sig principiellt positiv till de forenklingar och delvis liberaliseringar som Kommerskollegium föreslår i sin skrivelse. Vad beträffar bosättningskravet för styrelseledamöter anser dock LO att det bör övervägas om inte en majoritet i styrelsen bör omfattas av ett inhemskt bosättningskrav.

19 TCO:

TCO tillstyrker förslaget och vill samtidigt hänvisa till sitt yttrande över departementspromemorian "Styrelserepresentation för de anställda" (Ds A 1986: 1). I detta yttrande tillstyrkte TCO att arbetstagare med utländskt medborgarskap skall kunna väljas till arbetstagarrepresentant i bolagsstyrelser. För arbetstagarrepresentanter bör dock också bosättningskravet gälla på samma sätt som för styrelsen i helhet, dvs. att minst hälften är bosatta i landet.

Med hänvisning till kunskap om regler för svenska bokföringsnormer anser TCO att motsvarande bosättningskrav skall gälla även för revisorer.

20 SACO:

SACO har inget att invända mot de föreslagna ändringarna.

21 Svenska Arbetsgivareföreningen (SAF):

De förslag till ändringar i aktiebolagslagen m. fl. författningar beträffande bestämmelserna om svenskt medborgarskap och bosättning i Sverige för vissa befattningshavare i svenska företag som framförs i rubricerade brev är enligt SAF:s mening välmotiverade. Vi vill särskilt framhålla två viktiga utgångspunkter för de föreslagna ändringarna nämligen avregleringsaspekten och internationell harmonisering.

När man på goda grunder regelmässigt beviljar dispenser är detta ett tecken på att de bakomliggande reglerna är onödiga. Det är, som Kommerskollegium föreslår, föredömligt att avveckla onödiga regler. Det är i och för sig positivt att denna avreglering innebär kostnadsbesparingar för den handläggande myndigheten. Från företagarsynpunkt är det emellertid mest glädjande att företagen besparas ett onödigt ansökningsförfarande.

SAF har i olika sammanhang påpekat önskvärdheten av att de nordiska länderna åter får en enhetlig aktiebolagslagstiftning. Det föreliggande för-

slaget är ett steg i rätt riktning. En enhetlig aktiebolagsstiftning kommer att främja integreringen av det nordiska näringslivet. Denna integrering är ett naturligt led i det nödvändiga närmandet till EG.

Prop. 1989/90: 160
Bilaga 4

Vi förutsätter att Kommerskollegium med sin centrala roll i den pågående EG-anpassning, också i detta hänseende kommer att se över de nu aktuella reglerna.

22 Svenska Bankföreningen och Sveriges Industriförbund:

Organisationerna erinrar om att de i sitt remissyttrande över aktiebolagsutredningens betänkande (SOU 1971: 15) Förslag till aktiebolagslag m. m. tillstyrkte att nationalitetskravet för styrelseledamöter och verkställande direktör slopades och ersattes med ett krav på bosättning i Sverige för verkställande direktören och minst halva antalet styrelseledamöter. De motiv som anfördes för tillstyrkandet, nämligen att det med hänsyn till företagens ökade internationella kontakter är värdefullt att de bereds vidgade möjligheter att till styrelsen knyta personer med erfarenhet från andra länder har än större aktualitet idag inte minst mot bakgrund av utvecklingen inom EG. Organisationerna tillstyrker därför kollegiets förslag i denna del. Av samma skäl anser vi inte heller att möjligheten till dispens från de föreslagna reglerna bör vara så restriktiv som kollegiet föreslagit.

Kollegiet förutsätter att bosättningskravet – med dispensmöjlighet – för auktoriserade och godkända revisorer bibehålls oförändrat i revisorsförordningen. Ett slopande av bestämmelsen i lag skulle därför enligt kollegiet inte medföra någon ändrad praxis utan endast medföra att nu förekommande dubbelprövning bortfaller.

Organisationerna har i och för sig förståelse för kollegiets synpunkt att en dubbelprövning av revisorernas bosättning ej bör ske. Om avsikten inte är att genom ändringen få till stånd en ändrad praxis, vilket enligt organisationerna i vart fall inte kan anses motiverat utan en närmare analys av frågan, får det från principiella synpunkter anses mindre lämpligt att behålla bosättningskravet i förordningen och utesluta det ur de olika lagarna. Denna fråga bör därför analyseras närmare i departementet.

När det gäller förslaget att slopa nationalitets- och bosättningskraven för övriga revisorer i angivna lagar bör till en början en kartläggning ske av vad som i detta hänseende gäller inom EG. Skulle en sådan ordning stå i överensstämmelse härmed bör kollegiets förslag kunna genomföras i vår lagstiftning.

Kollegiet har avstått från att lägga fram förslag i fråga om revisorer i banker och försäkringsbolag.

Enligt organisationernas mening bör frågan om vilka krav som bör ställas på revisorer i bl. a. bank behandlas i samband med beredningen i finansdepartementet av kreditmarknadskommitténs betänkande (SOU 1988: 29) Förnyelse av kreditmarknaden samt departementspromemorian (Ds 1989: 13) Utländska bankfilialer i Sverige. Frågan om vilka krav som bör ställas på styrelseledamöter och andra uppdragstagare i bank bör likaledes övervägas i samband med denna beredning. Organisationerna

utgår från att en viss liberalisering av reglerna härvid bör komma till stånd.

Kommerskollegiet har föreslagit att man i samband med att nationalitets- och bosättningskraven i aktiebolagslagen slopas ser över vilka krav som särskilt bör ställas på revisorer i vissa nyckelföretag inom krigsmaterielindustrin.

Organisationerna förutsätter att denna fråga övervägs särskilt inom departementet.

Prop. 1989/90: 160
Bilaga 4

23 Svenska sparbanksföreningen:

Sammanfattningsvis anser Sparbanksföreningen att det inte finns något att invända mot kommerskollegiets förslag rörande slopandet i vissa fall av krav på svenskt medborgarskap respektive kravet på bosättning i Sverige för vissa befattningshavare i svenska aktiebolag, handelsbolag, ekonomiska föreningar samt enskilda bolag. Sparbanksföreningen tillstyrker således förslaget i dess helhet.

Sparbanksföreningen vill dock understryka att skälen till ett tillstyrkande av förslaget inte i första hand grundar sig på möjligheten till ekonomisk besparing för kommerskollegiet utan det faktum att ändringarna är en naturlig del i den anpassning av svensk associationsrättslig lagstiftning som är nödvändig med tanke på ett eventuellt framtida närmare samarbete med den Europeiska gemenskapen.

Att förslag till förändringar av lag, innebärande förenkling och en liberalisering av den kontroll som i olika sammanhang åligger bl.a. landets tillsynsmyndigheter, initieras av i första hand besparingsskäl ställer sig Sparbanksföreningen kritisk till. Enbart besparingsskäl för statliga organ får enligt föreningens mening aldrig vara skälet till liberaliseringar och förändringar av lagbestämmelser av den typ som här är aktuell.

I detta sammanhang bör också noteras att genom denna förändring skillnader uppstår mellan de olika banklagarna och övrig associationsrättslig lagstiftning vilket i sig är olyckligt. Sparbanksföreningen anser det av rättssäkerhetsskäl väsentligt att man åter söker uppnå den enhetlighet som tidigare rådde på detta område.

Sparbanksföreningen föreslår därför att en översyn av banklagstiftningen vidtas med mål att söka uppnå likformighet mellan de olika banklagarna samt de i denna promemoria berörda författningarna beträffande reglerna om hemvist och bosättning i vissa fall avseende styrelseledamot, verkställande direktör, stiftare, revisor samt suppleanter för dessa.

24 Sveriges Föreningsbankers Förbund (SFF):

Kommerskollegiets förslag till ändringar innebär att den lagstiftning som reglerar bankerna i förevarande avseende kvarstår oförändrad. För föreningsbanksrörelsen innebär detta att de av kollegiet föreslagna reglerna endast blir tillämplbara på SFF självt, samt ett mindre antal aktiebolag och ekonomiska föreningar inom rörelsen. SFFs yttrande inskränker sig därför till några allmänna synpunkter.

Inledningsvis anser SFF att förslaget, genom minskad byråkrati för företagen och resursbesparingar för kommerskollegium, som helhet betraktat är positivt. Vidare synes förslaget bättre harmonisera med utländska rättssystem, än vad som är fallet med nuvarande regler. Sistnämnda förhållande är enligt SFFs mening av stor betydelse; inte minst med tanke på ett eventuellt närmande till EG.

Även andra faktorer synes understryka det angelägna i genomförandet av förslaget. Som exempel kan nämnas att nuvarande vandelsprövning av utomnordiska medborgare kan upplevas som diskriminerande. Vidare föreligger numera – med hänsyn till dagens postgång, telekommunikationer och allmänna samfärdsmedel – inga nämnvärda problem att snabbt sammankalla en beslutsför styrelse och för denna att sammanträda inom rimlig tid, även om ett antal ledamöter är bosatta utomlands. Slutligen tillåter den svenska lagstiftningen utländskt ägande av aktier och andelar, vilket medför att det utländska inflytandet i ett företag kan bli icke oväsentligt. Att mot bakgrund av detta behålla medborgarskaps- och bosättningskrav för att säkra ett svenskt inflytande i företagen förefaller därför mindre motiverat.

Av nu anförda skäl är SFF berett att tillstyrka kollegiets förslag. SFF vill dock – utan att motsätta sig förslagets genomförande – påpeka den till synes ökade risken för förluster för borgenärskollektivet, som förslaget förefaller kunna ge upphov till, i de fall det är motiverat att göra gällande personligt ansvar enligt 13 kap. 2 § aktiebolagslagen för styrelseledamöterna. Om hälften av styrelseledamöterna är bosatta utomlands, torde det vara svårare att erhålla full täckning av ersättningskravet. Dessutom föreligger en viss risk att det nu nämnda förhållandet sätts i system för att utnyttjas i brottslig verksamhet. Emellertid bedömer SFF att de nu nämnda riskerna utgör undantagsfall samt att fördelarna med förslaget uppväger desamma.

25 *Grossistförbundet Svensk Handel:*

Promemoriorna belyser på ett informativt sätt de aktuella frågorna men det hade varit värdefullt om de hade innehållit en redogörelse för medborgarskaps- och bosättningskraven avseende revisorer i andra länder.

Med hänsyn till den ökade internationaliseringen i svenskt näringsliv och strävandena efter att öka rörligheten för arbetskraften inom västeuropa anser vi att det är angeläget att kunna knyta personer med erfarenhet från utländska företag till svenska företag. Vi är därför positiva till förslagen.

26 *Småföretagens Riksorganisation:*

Småföretagens Riksorganisation tillstyrker förslaget.

Organisationen har länge generellt verkat för enklare regler. Förslaget verkar i den riktningen. Genom att dispensförfarandet slopas i flertalet fall undviks till synes onödigt och tyngande byråkrati. Detta gynnar såväl myndigheter som företag.

Det är särskilt viktigt att underlätta för små företag så att dessa lättare direkt kan få tillgång till utländsk kompetens. Härigenom ökar deras konkurrenskraft vilket är nödvändigt desto längre integrationen mot den europeiska marknaden fortskrider.

Förslaget ligger dessutom i linje med den strävan att harmonisera med reglerna inom EG-länderna som bör präglade vår lagstiftning. Med ökad kommunikation mellan länder och större internationell rörlighet synes nuvarande regler otidsenliga och bör ändras i enlighet med förslaget.

27 Lantbrukarnas Riksförbund (LRF):

Vad gäller medborgarskap- och bosättningskraven i associationsrättslig lagstiftning kan för föreningsrörelsens del konstateras att dessa krav sällan aktualiseras. LRF finner emellertid att de överväganden Kommerskollegium gör i sin promemoria 1987-08-25 är väl övervägda varför LRF tillstyrker i nämnd promemoria angivna förslag till lagändringar.

I Kommerskollegiums PM 1988-04-15 konstateras att försvarssäkerhetspunkter beträffande företagsledningar tillgodoses genom annan lagstiftning än de lagar som omfattas av Kommerskollegiums förslag enligt PM 1987-08-25, varför ändringar i sistnämnda lagar inte innebär någon ändring ur säkerhetspolitisk synpunkt. LRF instämmer i denna bedömning.

28 Föreningen Auktoriserade Revisorer FAR (FAR):

FAR tar endast ställning till den del av förslaget som berör revisorer.

FAR tillstyrker förslaget med instämmande i de motiv som Kommerskollegium anför i skrivelsen.

29 Svenska Revisorsamfundet SRS:

Samfundet ställer sig positivt till en liberalisering av nuvarande regler med krav på medborgarskap och bosättning för styrelseledamot, verkställande direktör och revisor.

Frågan bör emellertid övervägas inom ramen för den översyn som aviserats av aktiebolagslagen då utformningen av dessa regler är beroende av överväganden bl. a. rörande harmonisering till EG:s regler på bolagsområdet och behov av ändrade allmänna kompetenskrav för ledamöter i olika bolagsorgan.

Däremot avstyrks att nationalitets- och bosättningskravet slopas för kategorin "övriga revisorer" i de fall det inte är obligatoriskt att minst en revisor skall vara kvalificerad, dvs. i flertalet associationer som omfattas av lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar och lagen (1980:1103) om årsredovisning mm i vissa företag. Skälet härtill är att det synes vara mindre lämpligt med en ordning där frågan om dispens erfordras avgörs av medrevisorns behörighet när det inte ställs upp något generellt behörighetskrav för associationsformen, vilket innebär att medrevisorns behörighet kan variera från tid till annan.

Riksförbundet har inte något att erinra mot förslaget.

31 HSB:s Riksförbund ek för:

HSB:s Riksförbund ek för, som beretts tillfälle att yttra sig över kommerskollegii förslag till förenklade regler rörande medborgarskaps- och bosättningskrav i skilda lagar, tillstyrker förslagen.

32 Sveriges Bostadsrättsföreningars Centralorganisation ek för (SBC):

SBC tillstyrker att kommerskollegiets förslag genomförs såväl ifråga om styrelseledamöter m. fl. som revisorer.

Förslaget ger inte anledning till vare sig principiella eller praktiska invändningar när det gäller de associationstermer som SBC företräder. Förslaget innebär önskvärd minskning av byråkratin och av offentliga kostnader.

33 Arbetslöshetskassornas Samorganisation (SO):

SOs yttrande begränsar sig till att omfatta de förslag som avser lagen om arbetslöshetsförsäkring.

Kommerskollegium föreslår beträffande styrelseledamöter och suppleanter för dessa

1. att högst en tredjedel av hela antalet styrelseledamöter får vara nordiska medborgare bosatta utanför Norden eller icke nordiska medborgare, alternativt

2. att medborgarskapskravet slopas men att bosättning i Sverige krävs för halva antalet styrelseledamöter.

Kommerskollegium förordar alternativ 2.

Utländska medborgare, som arbetar i Sverige, återvänder ibland till sitt hemland, vilket kan inträffa under en mandatperiod. I normalfallet upphör därvid deras medlemskap i den svenska arbetslöshetskassan och därmed måste de också lämna uppdraget som styrelseledamot.

SO tillstyrker alternativ 2 under förutsättning att kravet på att styrelseledamot skall vara medlem i förening inte slopas.

Kommerskollegium föreslår beträffande revisorer att auktoriserad revisor inte behöver vara bosatt i Sverige, samt att nationalitet- och bosättningskraven slopas för övriga revisorer då minst en revisor är auktoriserad eller godkänd.

SO tillstyrker förslaget.

34 Konsumentkooperationens pensionskassa, försäkringsförening (KP):

KP är vad avser kapitalförvaltning och verksamhetens omfång landets största understödsförening. Dess verksamhet bedrivs inom två avdel-

ningar för vilka upprättas separata bokslut. Det sammanlagda förvaltade kapitalet utgör 6.150 Mkr och pensionsutbetalningarna uppgick år 1988 till 676 Mkr.

Prop. 1989/90: 160
Bilaga 4

Enligt KPs stadgar skall styrelsen bestå av åtta ledamöter valda för ett år i sänder. Fyra ledamöter, varav minst tre skall vara medlemmar av kassan, skall representera Kooperativa förbundets styrelse och fyra ledamöter, varav minst tre skall vara medlemmar av kassan, skall representera personalorganisationerna.

Beträffande revisorer föreskriver stadgarna att två revisorer skall utses årligen av föreningsstämman för tiden från ordinarie föreningsstämma t.o.m. nästa ordinarie stämma. För varje revisor utses en suppleant för samma tid. Av dessa revisorer skall den ene och dennes suppleant vara auktoriserad och den andre och dennes suppleant vara medlemmar. Utöver de av föreningsstämman utsedda revisorerna skall Kooperativa förbundet årligen utse en revisor och dennes suppleant.

KPs verksamhet har sin grund i de kollektivavtal som arbetsmarknadens parter träffar gällande anställda inom konsumentkooperationen och folk-rörelserna. Bland dessa finns naturligen arbetstagare med utomnordiskt medborgarskap och som genom nämnda kollektivavtal är medlemmar i KP. Såsom kommer till uttryck i stadgarna är medlemskap för flertalet ledamöter i kassan ett väsentligt kriterium för upprätthållande av kvalitet och engagemang i styrelsearbetet. Frågan om ledamöternas medborgarskap väger enligt KPs mening i detta sammanhang lätt. Mot denna bakgrund ter det sig rimligt att även en icke nordisk medborgare skall kunna utses till styrelseledamot i kassan. Samma synsätt anlägges i fråga om medborgarskaps- och bosättningskrav avseende revisorer.

KP finner det med hänsyn till vad ovan anförts naturligt, att svensk lagstiftning avseende kravet på visst medborgarskap i förevarande hänseende anpassas till vad som gäller i flertalet västeuropeiska länder, på sätt som kommerskollegium föreslår.

35 *Stockholms Handelskammare:*

Av kommerskollegiums promemoria i ifrågavarande ärende framgår att målsättningen med de föreslagna ändringarna är att minska byråkratin för företagen och resursbesparingar för kollegiet. Handelskammaren, som i huvudsak delar kollegiets överväganden, får för egen del tillägga att framförallt näringslivets ökade internationalisering påkallat ett behov av en liberalisering av nuvarande regler. I takt med att svenska företag förvärvat utländska företag har det nämligen bl.a. blivit allt angelägnare att utan onödigt administrativt krångel kunna rekrytera utländska styrelseledamöter. Dessa representerar ofta ett strategiskt kunnande av stort värde för svenska företag. Vidare torde det av rent handelspolitiska skäl vara olämpligt för Sverige att i jämförelse med omvärlden upprätthålla en restriktiv lagstiftning. Särskilt gentemot Europeiska gemenskapen ter sig detta anmärkningsvärt och inte minst motsägelsefullt med hänsyn till regeringens uttalade integrationsrättsliga strävanden.

Avslutningsvis finner Handelskammaren kommerskollegiums förslag

till ändrade regler i aktiebolagslagen m. fl. författningar i allt väsentligt ändamålsenligt och väl avvägt.

Prop. 1989/90:160
Bilaga 4

Mot denna bakgrund lämnar Handelskammaren förslaget avseende såväl befattningshavare i svenska företags ledning som revisorer utan erinran.

Utdrag ur protokoll vid sammanträde 1990-05-15

Närvarande: f. d. regeringsrådet Bengt Wieslander, regeringsrådet Bertil Werner, justitierådet Ulf Gad.

Enligt protokoll vid regeringssammanträde den 26 april 1990 har regeringen på hemställan av statsrådet Laila Freivalds beslutat inhämta lagrådets yttrande över förslag till lag om ändring i aktiebolagslagen (1975: 1385), m. m. Förslagen har inför lagrådet föredragits av kanslirådet Per Pettersson.

Lagrådet lämnar förslagen utan erinran.

Propositionens huvudsakliga innehåll	
Propositionens lagförslag	
Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 23 maj 1990	
1 Inledning	
2 Allmän motivering	
2.1 Krav på medborgarskap och bosättning i fråga om vissa be-	
fattningshavare i svenska företag	
2.2 Krav på medborgarskap och bosättning i fråga om revisorer i	
svenska företag	
2.3 Vissa aktiebolagsrättsliga frågor m.m. i anslutning till lag-	
stiftningen om ett kontobaserat aktiesystem	
2.3.1 Bakgrund	
2.3.2 Preskription av aktierätt	
2.3.3 Central försäljning av udda företrädesrätter att delta i	
en nyemission eller fondemission	
2.3.4 Aktieteckning genom betalning	
2.3.5 Central försäljning av vid införande av det kontobase-	
rade systemet outnyttjade delrätter	
2.3.6 Intyg om rättsverkningar av registreringar enligt aktie-	
kontolagen	
2.3.7 Det kontobaserade systemets omfattning	
2.4 Vissa underrättelser till skattemyndigheten	
2.5 Ikraftträdande m.m.	
3 Upprättade lagförslag	
4 Specialmotivering	
4.1 Förslaget till lag om ändring i aktiebolagslagen	
4.2 Förslaget till lag om ändring i försäkringsrörelselagen	
4.3 Förslaget till lag om ändring i bankaktiebolagslagen	
4.4 Förslaget till lag om ändring i lagen om rätt för utlänning och	
utländskt företag att idka näring här i riket	
4.5 Förslaget till lag om ändring i lagen om handelsbolag och	
enkla bolag	
4.6 Förslaget till lag om ändring i lagen om årsredovisning m.m. i	
vissa företag	
4.7 Förslaget till lag om ändring i bankrörelselagen	
4.8 Förslaget till lag om ändring i sparbankslagen	
4.9 Förslaget till lag om ändring i föreningsbankslagen	
4.10 Förslaget till lag om ändring i lagen om ekonomiska förening-	
ar	
4.11 Förslaget till lag om ändring i aktiekontolagen	
4.12 Förslaget till lag om ändring i lagen om införande av aktie-	
kontolagen	
5 Hemställan	
6 Beslut	
 Bilaga 1 Brev 1987-08-25 från kommerskollegium till regeringen	
med förslag till ändringar i aktiebolagslagen m.fl. författ-	
ningar	
Bilaga 2 Inom kommerskollegium upprättad PM 1987-08-25 med	
titeln "Medborgarskaps- och bosättningskraven i aktiebo-	
lagslagen m.fl. författningar, förslag till förenklade regler"	
med två bilagor	
Bilaga 3 Inom kommerskollegium upprättad PM 1988-04-15 om be-	

	tydelsen från försvarssynpunkt av aktiebolagslagens bestämmelser om medborgarskaps- och bosättningskrav för vissa befattningshavare
Bilaga 4	Sammanställning av remissyttranden över kommerskollegiums brev 1987-08-25 till regeringen med förslag till ändringar i aktiebolagslagen m. fl. författningar
Bilaga 5	Utdrag ur lagrådets protokoll den 15 maj 1990